

11 Non enim sunt facienda mala, † ut eveniant bona, ex sententia Pauli ad Roman. 3. & in c. Fortè, 14. q. 5. Nec pietatis prætextu † impietas committenda est, cap. Non est putanda, quæst. 1. c. 2. & cap. Neque, 1. q. 5. cap. Non dicat, 23. quæst. 5.

12 Quare nec ob propriam † paupertatem, vel necessitatem levandam: cum quod quis in alios facere prohibetur in se ipso † non debeat judicare concessum, ut argum. l. Athletas, 4. §. Pomponius, D. de his qui not. infam. notant Bald. & Aret. quos refert, & sequitur Cornel. Beninc. de paupert. special. 9. in judic. n. 31. Nullaque ratione, nec etiam vitæ conservandæ, fas sit peccare, † potiusque famem, mortem, ac mala omnia debeat quis pati, quam peccato consentire, cap. Sicut sanctius, 32. q. 2. cap. Loharius, 31. q. 3. cap. Sacris, 5. de his quæ vi metusve caus. fiunt, l. Isti quidem 8. §. penult. D. quod met. caus. multa in id Scacc. de commerc. §. 1. q. 7. par. 2. amplia. 19. num. 67. vers. Secunda species, & seq. utque Senec. epist. 77. ait: Omnia pro honesto patiendâ sunt. & declamat. lib. 6. declamat. 7. pro filio contra patrem, inquit: Mori potius debuit frater, quàm sanari turpiter. & ibi. Quædam remedia graviora ipsis periculis sunt. & de ira lib. 1. Abominandum remediî genus est, sanitatem debere morbo. alter quoque Senec. in tragœd. de Jasone, & Medea, actu 3.

Remedia toties invenit nobis Deus  
Periculis pejora.

Et in Odipso, actu 3.

Ubi turpis est medecina sanari piget.

Fuitque Zenonis sententia, Pro vita tuenda, ab honesto non recedendum, cujus fecit mentionem Juvenalis Satyr. 15.

Melius nos

Zenonis præcepta monent; nec enim omnia,  
quædam

Pro vita faciendâ putat.

Et Marci. Fab. Quintil. declamat. 8. ubi sic: Non interest an super sit remedium, quod tentare non debeas, & ubi tantundem periculi speres; quantum desperatio habet. Melior exitus est, qui facit miseros innocentes.

15 Utque alia omittamus, hanc negativam partem vulgare firmat axioma, Qui in ære non habet, † in corpore luat; de quo in l. fin. D. de in jus voca. in l. Si quis id, 7. §. In servos autem, D. de jurisd. omni. judic. in l. 1. §. fin. D. de pæn. in l. Ob fœnus, 51. D. de administr. tut. in l. Qui ædes, 9. D. de incend. ruin. naufr. in l. Quicumque, 4. D. de serv. fug. & in l. fin. in fin. C. de sepulcr. violat.

16 Generaliter denique paupertatem regulariter in delictis † non excusare asseruere, observaruntque Cornel. Beninc. de paupert. q. 4. princip. n. 3. Surd. de alim. tit. 7. q. 16. num. 43. & seqq. Farin. de delict. carn. q. 141. num. 6. & q. 142. num. 15. Franc. Vivi. decis. 141. num. 50. lib. 2. Joan. Baptist. Bazard. ad Jul. Clar. in §. Adulterium, numero 76. & 77. plenissimè Petr. Royz. Maur. decis. Lituanic. 3. num. 241. cum pluribus seq. Hieron. Bucar. de different. inter judic. civil. & crimi. differ. 100. n. 20. & seq.

17 Contraria tamen † (superioribus non obstantibus) tenenda regulariter videtur sententia. In delictis nempe intuitu saltè, & occasione paupertatis commisit, ab infamia & pœna aliàs incurrenda egestatem liberare, nisi nominatim, & expressè pauperibus etiam infligatur: firmaturque seqq.

18 Primò, quia fur † est infamis, cap. Infames, 6. q. 1. c. Hic colligitur, 2. q. 3. l. 1. D. de his qui not. infam. l. Si furti, 8. ubi gloss. & Doct. C. ex quib. caus. infam. irrog. l. Non poterit 63. D. de furt. cujus verba sunt: Non poterit Præses provinciæ efficere, ut fur-

ti damnatum non sequatur infamia. Angel. de malefic. verb. Vestem cælestem. n. 40 & ibi August. in ejus addit. Petr. Gregor. syntagm. jur. lib. 73. c. 2. rubr. de pœna extraordinaria furti, n. 2. & 23. v. Erit tamen Cancer. in q. crim. in c. 8. rubr. de furt. n. 9. v. Ulterius pœna latronum, & furum alios referens Farin. de furt. q. 167. n. 10.

19 Est enim gravissimum delictum † jure Divino, Naturali, & Positivo prohibitum, ut latè comprobatur idem ipse Farina. (ut alios præteream) q. 165. n. 1. & seq. Gravissimæque contra furem aliæ sunt constitutæ † pœnæ de quibus per proximè relatos, præcipue Farinac. d. q. 167. per tot.

20 Certum tamen est, cum qui paupertati, miserique suæ levandæ causa † furtum committit (si furtum nominari tunc potest) excusari, tamque à peccato, quàm ab infamia, aliisque pœnis immunem esse: ex text. in cap. Si quis propter, 3. de furt. c. Sicut, 77. dist. & cap. Discipulos, de consecrat. dist. 5. Hostiens. in sum. de fur. §. 1. verb. In casu tamen non tenor, quem refert, & sequitur Addit. Abbatis in d. c. Si quis propter n. 1. lit. B. Corn. Beninc. de paupert. special. 9. in judic. n. 20. & seqq. Covar. in cap. Peccatum, 2. p. §. 1. n. 3. v. Hinc verò, Hieron. Buccar. d. tract. de different. inter judic. civil. & crimin. different. 100. n. 23.

22 Nec modò in extrema, † sed in gravi necessitate constitutum posse rem alienam absque morali peccato accipere, si aliter grave illud malum advertere nequeat, ex Angel. in verb. Furtum, §. 37. Sylvest. eod. verb. q. 5. Navar. c. 17. q. 15. Joan. à Medin. in Codic. de eleemosy. q. 7. & aliis probabiliorum dicit P. Leonar. Les. de just. & jur. lib. 2. c. 12. dub. 12. n. 17. ver. Respondetur.

23 Secundò, inter alias pœnas, quas perjurus patitur (de quibus † per Doct. in l. Si quis major, C. de transact. Rip. in cap. Ex parte, n. 5. & seq. extra de rescript. Aret. in §. Item si quis, el. 2. n. 14. insti. de act. Joan. à Selva de jur. jur. q. ult. Card. Tusch. practic. conclus. lit. P. concl. 289. per tot. prosequitur latissimè Farin. de falsit. & simulat. q. 160. à num. 28. rum seqq.) infamia † quoque notatur, text. in d. l. Si quis major, 41. C. de transact. ubi gloss. verb. Infamia, Odofred. n. 1. Bald. n. 3. in fin. Angel. n. 4. Castrens. 6. Salyc. 6. in fin. Jaf. 21. & ibi ejus Addit. Franc. Curt. n. 34. Bolognet. 62. & 63. text. in c. Infames, & in c. Quicumque, 6. quæst. 1. c. Ex parte A. 7. c. Sicut, 9. c. Testimon. 5. de testib. c. Si quis convict. 12. q. 5. gloss. in c. Querelam. verb. Perjurii, de jur. jur. & ibid. Hostiens. ante n. 1. verb. Crimine perjurii, Bald. n. 3. Ant. de Butr. n. 5. Zabarel. n. 1. in fin. vers. In gloss. 2. Vincent. Mancin. in tract. de jur. p. 1. effectu 1. n. 1. cum pluribus aliis, quos refert, & sequitur Farin. d. q. 160. n. 147. ubi plenè de materia, n. seqq. Card. Tusch. de conclus. 289. n. 1. Menoch. de arbit. lib. 2. cent. 4. casu 319. numer. 3. & latissimè per totum casum, Tiber. Decian. tract. crim. lib. 6. c. 13. num. 11.

25 Ipsaque jure † in præsentî specie incurritur infamia, ut est text. (& ibi not. gloss. verb. Infamia, & communiter Doctores) in d. l. Si quis major, Bald. n. 13. Castrens. 6. Jaf. 3. Rom. 7. Alciat. 30. vers. Illud quoque constat, Franc. Curt. n. 1. 41. & 45. Cagnol. n. 144. vers. Decimò octavò nota, & n. 145. & 187. vers. Quia tamen Doctores, Jul. Clar. Anto. Gabr. & multi alii quos adducit Farin. d. loco, n. 164. & de jure nostro Regio expressa extat decisio text. in d. l. 4. tit. 6. p. 7. ibi E todos aquellos que quebrantan el pleyto, ò postura que oviesen jurado de guardar. & ibi: Ca por qualiter destas razones sobredichas, es el ome enfamado tam solamente por el fecho, maguer non sea dada contra el sententia, porque la Ley, è el Derecho los infama.

Teteri



26 Teterimum est enim perjurium † nefas, jure Divi-  
no, Naturali, & Positivo prohibitum, ut latè post alios  
demonstrat *Tib. Dec. tract. crim. d. lib. 6. c. 9. n. 8.*  
*Ec. 13. n. & de ejus atrocitate, & gravitate mul-*  
*ta Far. d. q. 160. d. n. 6. eum seqq.*

Adhuc tamen à perjurio, ejusque poena qui ob  
27 paupertatem † promissa cum juramento non adim-  
plevit, immunis, existit, *Bald. in c. Querelam, n. 4.*  
*de jur. jur. Hostiens. n. 1. in fin. verb. Non necessita-*  
*te, Alex. de Nev. n. 3. Hieron. Grat. respons. 121.*  
*n. 4. lib. 1. Afflict. decis. 163. n. 3. in fin. Ant. Gabr.*  
*commun. concl. tit. de jure jurand. concl. 7. n. 11. Ti-*  
*ber. Decian. d. lib. 6. cap. 11. n. 17. & seq. ubi com-*  
*munem dicit, decis. Pedemont. 92. n. 35. Seraph. de*  
*privileg. juram. privileg. 74. n. 142. Farin. d. q. 160.*  
*n. 130. apud quem latissimè ex n. 120. qualiter im-*  
*pedimentum, difficultas, impossibilitas, seu necessi-*  
*tas, à perjurio excuset? Præfatam quoque senten-*  
*tiam tenet Franc. Vivi decis. 38. n. 3 & dec. 268.*  
*n. 1. & 2. Sebast. de Medic. de casib. fortuit. 2. p. q.*  
*4. n. 36. Fulvi. Pacian. de probat. lib. 1. c. 54. n. 68.*  
*Didac. Perez in l. 1. tit. 6. lib. 8. Ordinam. Reg. vers.*  
*Ex quo infertur Didac. Covar. in c. Quamvis pactum,*  
*de pact. in 6. p. 2. §. 5. n. 4. ubi nec pe jurum*  
*eum esse, qui futura difficultate vel impotentia pro-*  
*missum adimplendi prævisa, juramento se ad imple-*  
*mentum adstrinxit, aliquidve se facturum juravit; li-*  
*cet juramentum sic præstitum temerarium sit. Utrum-*  
*que (cum sequutus) tenet Osvald. Hilliger. in Donel.*  
*enucleat lib. 22. c. 9. lit. L. pag. 271. col. 2. ad fin.*  
*vers. Quin nec perjurus.*

28 Tertò, apostata Ordinis, † seu Religionis gra-  
vissimè apostando peccat, infamiam aliasque diver-  
sas poenas patitur, de quibus in *c. Tue, 3. de aposta.*  
*c. Alieni, 23. in ord. 2. q. 7. cap. Legi, 36. in ord.*  
*16. q. 1. cap. Beatus, 3. q. 4. c. ult. 50. dist. & per*  
*Bern. Diaz in pract. Crim. Can. c. 111. Tib. Dec.*  
*tract. crimin. lib. 5. c. 73. per tot. Masc. de prob. lib.*  
*1. concl. 112. n. 17. & seq. eleganter Menoch. de ar-*  
*bitrar. lib. 2. cent. 6. casu 546. à n. 30. cum seqq. Farin.*  
*de hæres. q. 183. n. 43. & à n. 107. cum pluribus*  
*seqq. Camil. Borrel. in sum. decis. 2. par. tit. 15. n.*  
*139. & 142. cum duobus seqq.*

Ab hujusmodi tamen apostasiæ crimine, ejusque  
29 poenis etiam patris, † vel matris excusat paupertas:  
ut enim eis subveniat, posse filium de Superioris li-  
centia Religionem deserere, tradunt *D. Thom. 2. 2.*  
*q. 101. ar. 4. quem omnes Doctores sequuntur, Na-*  
*var. ita attestante, conf. 65. num. 1. tit. de regularib.*  
*lib. 3. & conf. 1. n. 8. tit. de apostatis lib. 5. Menoch.*  
*d. casu 546. n. 41. Farin. d. q. 173. n. 95. & ple-*  
*niùs Nos in prima hujus tractat. parte, q. 11. à n. 15.*  
*cum seqq. ubi etiam, an & quando absque Superio-*  
30 ris licentia † imò & Superiore renitente, & contra-  
dicente, habituque dimisso ad id Religionem dese-  
rere filio liceat? quæve ad id desideretur paupertas?  
31 à n. 26. cum seqq. Et de parentibus † quoad filios &  
de fratribus quoad sorores, vel fratres, latè egimus  
*ibidem à n. 34. cum seqq.*

32 Quartò, alearios, sive ludi domum retinentes †  
gravibus afficiunt jura poenis, de quibus in *l. 1. D.*  
*de aleator. & in l. 1. & fin. C. eod. tit. secundum*  
*Gothofredi impressionem, aliàs l. fin. C. de religios.*  
*& sumpt. funer. & de jure Regio in l. 6. tit. 14. p.*  
*7. & l. 4. & 7. tit. 10. lib. 8. Ordina. Reg. 3. 5. &*  
*6. tit. 7. lib. 8. novæ Reg. Collect. eosque latissimè*  
*prosequuntur (ut alios ab ipsis relatos omittamus)*  
*Farina. praxis crimin. 3. p. q. 109. ex n. 137. ad n.*  
*173. Camil. Borrel. de Magistrat. lib. 3. c. 11. n. 40.*  
*& seqq. Philip. Paschal. de vir. b. part. potest. p. 1. c. 6.*  
*n. 96. & seqq. Unam namque ludi domum multarum*  
*everfionem, Reipublicæ perniciem, latronum spe-*  
*luncam, peccatorumque nutrimentum esse, relata ju-*

ra demonstrant. Sua quoque tempora (nostris coræ.  
qualia) malaque ex ludorum domibus provenientia  
deplorans Juvenal. Satyr. 1. ait:

*Et quando uberior vitiorum copia? quando*  
*Major avaritix patuit sinus? Alea quando*  
*Hos animos? Nec enim loculis comitantibus itur*  
*Ad casum tabulæ, posita sed luditur arca.*  
*Prælia quanta illic. dispensatore videbis*  
*Armigero: Simplex ne furor sestertia centum*  
*Perdere & horrenti tunicam non reddere servo?*

Ideòque inter alias, præcipuà domus publicatio-  
nis † poena ab Imperatore Justiniano contra alea. 33  
rium, sive domum ludi tenentem constituta est, in  
*d. l. fin. C. de religios. & sumpt. funer. in vers. Sed*  
*istam, ibi: Domibus eorum publicatis, ubi hæc repe-*  
*riuntur notant. Sylvest. in summ. verb. Ludus, n. 9.*  
*in princ. Bonifac. Vitalin. in tract. de ludo azard. n.*  
*3. 13. & 14. Joan. Bonifa. in tract. de furt. n. 86. Fa-*  
*rina. (alios referens) d. q. 109. n. 149. ubi dupliciter*  
*ampliat n. 150. & 152. Camil. Borrel. sup. n. 43.*

A qua tamen excusandum pauperem, † qui ut 34  
paupertati, indigentiaque suæ succurrat, domum lu-  
di tenet, piè censent *Angel. de malefic. verb. Mei-*  
*dor de mali dati, n. 5. & ibi August. ejus addit. n.*  
*10. Jodoch. in pract. crimin. c. 126. n. 8. Conrad.*  
*in practi. tit. de lusorib. post. n. 5. quos refert, & se-*  
*quitur Farinac. dict. loco, n. 72.*

Licet hodiè mitiori alia poena etiam pauperem † 35  
feriat *d. Regia lex 3. tit. 7. lib. 8. novæ Reg. Collect.*  
*ibi: Qualquiera que en su casa tuviere tablero para*  
*jugar dados, ò naypes, cayga en pena de cinco mil ma-*  
*ravedis por cada vez: y sino tuviere de que pagar, estè*  
*cien dias en cadena.*

36 Quintò, liberum hominem vendere, † pignora-  
re, vel alienare teterimum nefas est, gravibus poe-  
nis à jure vindicatum, quas nec parentes distrahen-  
tes filios evitant: ut in prima hujus tractatus parte  
ostendimus, *quæst. 22. n. 68. & seqq.*

Propter paupertatem † verò, necessitatemque id 37  
parentibus licere plenè à n. 72. cum seqq. (multiplici-  
ter id ampliando) tradidimus.

38 Sextò licet festi dies sanctè, † ac devotè sint tra-  
ctandi, prohibitumque in eis sit corporalis labor, *Exod.*  
*c. 1. 20. & 35. Levitic. 16. 19. & 32. Deutero. 5.*  
*Numeror. 28. Ezech. 20. Decalog. præcept. 3. c. 1.*  
*in fin. deferi. l. 1. & 3. C. eod. tit. l. 2. tit. 22. p. 1.*  
*l. 4. tit. 1. lib. 1. novæ Reg. Collect. cecinitque ele-*  
*ganter Tibullus lib. 2. Eleg. 1.*

*Luce sacra requiescat humus, requiescat arator.*

*Et grave suspensio vomere cesset opus.*

*Solvit vincla jugis, nunc ad præsepia debent.*

*Plena coronato stare bones capite.*

*Omnia operata Deo, non audeat ulla.*

*Lantificam pensis imposuisse manum.*

Et Ovid. *Metamorphos. lib. 4. statim in princ.*

*Festum celebrare Sacerdos,*

*Immunesque operum famulas, dominasque suorum.*

*Pectora pelle tegi, crinales solvere vittas,*

*Serta comis; manibus frondentes sumere thyrsos*

*Jusserat.*

Quod & ex antiquissimis Romanorum legibus;  
rituque observatum refert, lateque demonstrant *Ay-*  
*mar. Rival. in hist. juris Civil. & Pontif. lib. 2. à n.*  
*33. cum seqq. plenè hac de re (ut multos alios agen-*  
*tes omittam) P. Suar. de Religione, lib. 2. cap. 17.*  
*cum multis seqq.*

39 Necessitas tamen, ac paupertas † in diebus etiam  
Dominicis laborantem excusat *Luce c. 14. Mat-*  
*thæi 12. & Marc. 2. cap. Quod non est licitum, de*  
*reg. jur. c. Si nulla, 23. quæst. ult. cap. Licet 3. (&*  
*ibi not. Abb.) de feri. Felin. in cap. fin. n. 7. de majorit.*  
*& obed.*



40 & obed. Paul. Orian. in repet. l. 1. in princ. num. 23. D. de offic. ejus. latius comprobatur Cornel. Beninc. de paupert. q. 4. num. 28. Camil. Borrel. in summ. decis. 2. p. tit. 38. de feriis, n. 67. 68. & 69. Aymar. Rival. d. num. 34. Sylvest. in summ. verb. Dominica n. 7. P. Suar. d. lib. 2. c. 32. Ubi de excusatione ob sui ipsius, familiæque † indigentiam, ac necessitatem, proximi, publicæque prosequitur, Jacob. de Graf. in suis decis. casuum conscient. c. 35. n. 3. part. 1. lib. 2. ubi pariter n. 31. advertit, nec excommunicatione aliqua ligari eum qui justis causis diebus festivis opera servilia exercet, si lata à iudice sit contra diebus festivis laborantes excommunicatio. Quia generalis sententia Ordinarii iudice interpretanda est, ut nemo scilicet opus efficiat, nisi lege permissum.

41 Quæ tamen intelligenda sunt, † dummodo non prætermittantur officia, occultè, & sine scandalo opus fiat. Ita Angel. de Clava in summ. verb. Ferie, n. 35. Corn. Benin. ubi sup. d. n. 28. Card. Franc. Tolet. in sum. c. 25. n. 3.

42 Inde fit similiter, ut licet iudiciorum strepitus † diebus festivis cessare debeat, jurgiæque & litis conquiescere, cap. 1. & cap. Conquestus, 5. de feri. l. Dies festos, C. eod. tit. l. 2. D. si quis in jus vocat. non jer. d. l. 2. tit. 23. p. 1. l. 34. tit. 2. p. 3. l. unic. tit. 5. lib. 2. Fori leg. l. 10. tit. 1. lib. 2. Fori juzg. l. 1. tit. 7. lib. 3. Ordinam. Reg. l. 4. ad fin. tit. 9. lib. 3. novæ Reg. Collect. scientissimè, & latè hac de re P. Suar. de Religione, d. lib. 2. capit. 30. per tot. quod & protulit Ovid. Factor. lib. 1.

Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur ;  
Fastus erit per quem lege licebit agi.

Et ibi :

36 Prospera lux oritur, linguis, animisque favete ;  
Nunc dicenda bono sunt bona verba die.  
Lite vacent aures, insanæque protinus absint  
Iurgia, differt opus livida turba tuum.

43 Pauperum † tamen miserabiliumque personarum causæ festivis etiam diebus poterunt agitari : text. in d. c. fin. prope fin. (ibi : Nisi necessitas urgeat, vel pietas suadeat) de feri. cujus verba explicat (hanc firmando assertionem) P. Suar. d. loco à n. 18. cum sequentibus & probant, latèque prosequuntur Stephan. Gratian. decis. 21. num. 6. Camil. Borrel. in summ. decis. 2. par. tit. 38. numer. 70. 71. & 72. Sigism. Scacc. de judic. lib. 2. capit. 5. numero 43. & sequentibus.

44 Septimò, depositarius in proprios usus † re deposita utens, furtum committit, l. Qui furtum, 16. D. de condiç. furtiv. l. Si sacculum, 29. D. de posit. l. 3. C. eod. tit. §. Furtum autem, instit. de oblig. quæ ex delict. Vincent. Carot. de deposit. causa 2. tit. Usus, pag. mibi 54.

45 Depositarii autem indigentia † justam in hoc casu excusationem præbet, reque deposita utendi, & in proprios usus convertendi, quatenus necessitas flagitat, licentiam concedit, ut comprobatur, latèque prosequitur idem ipse Carot. eod. tract. p. 1. excusat. 5. tit. de necessitate, n. 1. & seqq. pag. mibi 160.

39 46 Octavò, principalis sententia probatur ex text. † in l. 1. ad fin. vers. Quive suo nomine, in l. Libero- rum. 12. §. Excusatur, in l. Qui jussu patris. 12. in l. Cum pragnans, 16. cum l. seq. D. de his qui not. in fam. in l. Lib. homo. la 2. 37. in ordin. D. ad leg. Aquil. & in l. Non videtur, 167. §. Qui jussu & in l. Is damnum dat, 169. D. de reg. jur. Quibus jussus alius, qui imperare potest, ab infamia, & pœna excusat eum, qui actum facit per quem si jussus non fuisset, eam incurreret, à qua necessitas patendi liberat. Pulchrè Senec. declamat. lib. 9. declamat. 4. ubi ita: Pa-

tre jubente fecit, non cecidit ipse, sed paruit, & Ovid. de arte Amand lib. 1.

Vurpe, nisi hoc matris precibus tribuisset  
Achilles,

Veste virum longa dissimulatus erat.

47 Si atrocissima † saltè excipiamus delicta, ut in l. Servus 20. D. de obligation. & action. l. Is qui, 11. §. An ignoscitur, D. quod vi aut clam. & firmat Senec. controvers. lib. 7. controvers. 2. An etiam (inquit) si necesse ei fuit facere, non sit tamen ignoscendum. Ad quædam enim nulla debet necessitas compellere, & ibi : Ita tu Popili, si Antonius jussisset, patrem tuum occideres ?

48 Cujus autem potentius imperium ? jussusque valentior, quàm pauperitatis ? † quæ

Jubet quod vis & facere, & pati,  
teste Horat. lib. 3. Oda 24. Gravem enim necessitatem omnibus dominati, ei parendum, nec Deos quidem resistere posse; ex plurimum sententia tradit (qua solet elegantia, & copia) Tiraq. de pœn. temper. caus. 33. n. 5. & 7.

Undè, sicut Superioris jussus propter honestatem, necessitatemque parendi ab infamia, pœnaque excusat? ita (& à fortiori) ipsiusmet Necessitatis indigentia, & inopiæ truculentius imperium, inexorabilisque potestas excusabit. Cum & nihil turpe † sit, quod vi, aut necessitate fit, ex sententia Tarentini cujusdam apud Plutarc. referente Joan. Ferrar. Montan. in l. Quæ propter, D. de regul. jur. Senec. in Troas, actu 2.

Nec turpe puta

Quidquid miseros Fortuna jubet.

Et inculpabile fit iudicium, quod necessitas intulit, c. Ad limina, 30. q. 1. c. 1. 34. q. 1. quæ & non licitum † in lege, licitum facit, cap. Quod non est, de regul. jur. ubi gloss. concordantes adducit, 50 Cornel. Beninc. de paupert. special. 9. in judic. num. 43. plenè Cardin. Tusch. pract. conclus. lit. N conclus. 19. & alii relati ab August. Barbos. in d. regul. Quod non est. Et legi non subjacet, † cap. Sicut, 11. de consecrat. dist. 1. cap. 1. de pignor. c. 2. de desponsat. impub. l. In bello, 12. §. Medio tempore, D. de captiv. & postlimin. revers. l. Item quamvis, 10. ad fin. ubi gloss. verb. Necessitatem, D. commun. divid. multos in id referens Barbos. ubi sup. num. 2. & plura de his passim, ut post antiquiores, videre licet per Tiraq. & ab eo conquestos, d. causa 33. per tot. ubi n. 4. nominatim in paupertate loquitur, quam necessitatis † speciem dicit, multisque relatis ostendit Senec. de Medic. in tract. Mors omnia solvit. 1. pag. num. 103. pag. 4. in princ. ibi : Quia factum paupertatis causa à multis excusat : est enim & ipsa species necessitatis.

53 Nonò mulcta, non nisi pro peccato † delictoque imponitur, l. Aliud est fraus, 131. §. 1. D. de verbor. signif. cujus verba sunt. Inter mulctam autem, & pœnam multum interest; cum pœna generale sit nomen, omnium delictorum coërcitio : mulcta, specialis peccati &c. l. Illustres 4. C. de mod. mulctar. Illustres viros (inquit text.) Præfectos prætoris usque ad quinquaginta librarum auri mulctam cum peccatum gravissimum erit, pervenire sinimus, l. 4. titul. 22. pag. 3. ibi : Esto seria quando el judgador condenasse algunò que pechasse à la Corte del Rey alguna quantia cierta por yerro que fiziera. & ibid. Greg. Lop. gloss. 4. in princip. Indèque ex severitate, qua delicta mulcta coërcentur; severam appellavit text. mulctam in l. Mulctarum, 5. C. de mod. mulctar. Farinc. cum multis à se relatis in praxi criminal. q. 18. n. 51.

54 Paupertas tamen à mulcta, † ejus condemnatione solutioneque liberat, l. Illicitas 6. §. fin. D. offic. Præs. l. fin. in fin. C. de mod. mulctar. d. l. 4. tit. 22.



p. 3. multis citatis *Farinac. d. loco, n. 56. Petr. Cabal. resolut. criminal. casu 77. num. 9. Sebast. Guazzin. de defension. reor. defenf. 7. c. 2. num. 3.*

55 Nec semel ob paupertatem remissa multa, † licet melior, uberiorque fortuna superveniat exigi, aut repeti potest, ex *d. l. Illicitas, §. fin. in fin. & ibi gloss. D. de offic. Praesid. tenet Martin. Laudens. de Fisco, q. 87. Sebastian Guazzin. d. loco, num. 3. in fin. & de confiscat. bonor. conclus. 13. ampliat. 20. num. 4.*

56 An autem ob paupertatem multam iudex praecise † teneatur remittere? vel in ejus resideat potestate? quaerit *Greg. Lop. in d. lib. 4. gloss. 3. verb. Capuede; qui d. legis Illicitas, §. fin. D. de offi. Praesid. & d. l. fin. in fin. C. de mod. multar. ponderatis verbis, quae necessitatem Judici videntur imponere, resoluit, in iudicis arbitrio, ejusque potestate remanere, in gravibus saltem criminibus, secus in levioribus, in quibus praecise iudicem multam ob paupertatem remittere adstringi, putat. Unde, etiam in delictis paupertatem excusare, sequitur manifeste.*

57 Decimo, † mercaturae exercitium exosum est, vixque sine peccato exercetur, ut pluribus in *1. hujus tractatus parte, quest. 8. ostendimus, & qua solet elegantia lustravit Tiraque, de nobilit. cap. 33. per tot. novissime Joann. Dominic. Gait. de credit. cap. 2. tit. 7. q. 5. n. 2078. & seqq. & 2136. & seqq. Sigismund. Scacc. de commerc. q. 1. §. 1. numero 77. & q. 7. n. 11. ibid. Qui tamen post longam mercaturae execrationem, in *d. q. 1. numero 81. in pauperem mercatorum excusationem, haec adjicit: Ad adducta in contrarium n. 77. respondeo distinguendo: Aut loquimur de negotiatione, seu mercatura, qua fit ob lucrum, quod ordinatur ad aliquem effectum necessarium, vel honestum: puta ad sustentationem suae domus, vel pro pauperibus indigentibus, vel propter publicam utilitatem, ne ad victum necessaria desint: & istis casibus, si negotiator ratione sui laboris superlucrat; sic familiae providendo, vel alias ex justa causa carius vendat; non peccat. &c. Quibus quoque quae Nos dict. q. 8. & duobus sequentiis, de Clerico Tabellione, Procuratore, vel Advocato tradimus auxiliantur.**

58 Undecimo, lenocinii crimen † gravissimum, ac detestabile est, *auth. de lenonibus, in princ. plene de ejus atrocitate, & malitia Farin. de delict. carn. q. 144. à num. 1. Jacob. Menoch. de arbitr. lib. 2. cent. 6. casu 534. per tot. Camil. Borrel. in summ. decis. 2. p. tit. 15. de testium reprobation. seu repuls. n. 196. & seqq. & plurimi ab eis relati. Qui & gravius homicidio, ac etiam adulterio lenocinium affirmant, & ante eos Senec. epistol. 98. Plus est (inquit) distribuere adulteria, quam facere. De hujusque de isti poenis videndus latissime cum ab eo adductis Farin. d. quest. 144. à num. 4. cum seqq. Inter quas, infamiae † nota, quae ipso jure incurritur, numeratur,*

59 *l. Athletas, §. Ait praetor, in princip. D. de his qui not. infam. de jure Reg. l. 4. tit. 6. part. 7. Farina. ubi proximè, n. 13. Menoch. de casu 534. n. 35. & seqq. Camil. Borrel. (prope infinitos allegans) d. n. 196. & seqq.*

60 Tantaque hujus delicti gravitas est; ut dicat *Francisc. Vivi. decis. 454. n. 1. lib. 3. propter ejus enormitatem, † solam magnam Curiam Vicariae hodie in illo Regno de eo cognoscere, per quandamque pragmaticam ita expresse depositum existere.*

61 Licet autem quodlibet lenocinii crimen gravissimum sit; longe tamen turpius, & detestabilius, quod parentes † in filias committunt, *Odofred. in l. Grimen, n. 2. vers. Est secundum lenocinium turpius, C. ad l. Jul. de adulter. Petr. Cabal. resolut. crimin. cas. 171. num. 8. & 10. cum aliis adductis per Farin. citato loco num. 52.*

Adhuc tamen si ut necessitati, inopiaeque suae subveniant, † illud commiserint parentes; excusari docent *Afflict. in constit. Neapol. rubr. 49. de lenonibus §. Matres, comprobatur & exornatur. Menoch. de arbitr. d. casu 534. n. 14. & seqq. Montel. in pract. 4. part. n. 946. Farinac. repetit. q. 144. n. 67. & Francisc. Vivi. infra referendus.*

Cui tamen Doctorum determinationi, & principali supra num. 16. prolatae, quam tutamur assertioni obstat acriter jam oppositus text. in *d. l. Palam, † 43. §. Non est ignoscendum, de ritu nupt. Cujus decisione moti Dec. in l. Quae propter n. 5. D. de reg. jur. Hieron. Cagnol. n. 2. Didac. Cov. in c. Peccatum, 2. p. §. 1. n. 5. de reg. jur. lib. 6. Guil. Benedic. in repet. c. Raynuntius, verb. Cuidam Petro, n. 65. de testam. multi alii infra referendi n. 66. permissum non esse paupertatis praetextu meretricari, adulteriumve committere scripsere. Ergo nec lenocinii crimen excusabit paupertas, cum vel gravius hoc, (ut jam notavimus) vel non inferius † quidem sit, testante *Ulpiano in eodemmet §. Non est ignoscendum, v. Lenocinium, ubi, Lenocinium facere (ait) non minus est, quam corpore questum exercere.**

Quare in oppositae sententiae confirmationem, qui eam sequuntur, diversimode *d. §. Non est ignoscendum* † respondent. *Menoch. enim d. casu 534. num. 15. cum tribus sequentibus* ut illi satisfaciat, inter paupertatem, & necessitatem differentiam constituit: ut in casu paupertatis (in quo loquitur) non vero necessitatis, ejus decisio procedat: Cum pauper dicatur, qui unde vivat, licet non commode, proque sua conditione habet; in necessitate vero constitutus, qui aliunde sibi providere non valet: approbans in effectu quam inter paupertatem, & inopiam, sive pauperem, & inopem differentiam tradidimus in prima hujus tractatus parte, *q. 1. n. 14. cum seq. ut licet in praesenti non excuset paupertas; inopia tamen, omnimodaque indigentia excuset.*

Aliter respondent † alii, *d. §. Non est ignoscendum* solum procedere contententes, si turpissimam vitam mulier eligat, in eaque perseveret, saepe, ac saepius, sineque delectu fornicando; non si semel, aut bis ob paupertatem quid tale commiserit, textus literae adhaerendo, ex verbo *illo Turpissimam vitam*, in eo adjecto, tamquam tractum longævum, successivumque in turpitudine, ut excusatio ob paupertatem non competat, lex requirat: conducuntque tradita à *Nobis, par. 1. q. 17. n. 5. & 6. Hujus refert opinionis sequaces Corn. Beninc. de paupert. special. 9. in judic. n. 4. & 44. eam tamen rejicit, multisque fundamentis impugnat, n. 45. & seq. Qua de re Nos latius infra.*

Neutram autem *d. §. solutionem* prout jacet, ullo modo sustineri posse, arbitror; Cum nulla, nec extrema † necessitas peccatum mortale, (ut jam diximus) excuset & tradit late *Covar. in d. c. Peccatum, 2. p. §. 1. num. 5. & seqq. Et adulterium injustam copulam nulla causa † justificari posse; profitentur Bald. Alex. & alii, quos refert, & sequitur Petr. Surd. de alim. tit. 7. q. 16. n. 2. ex text. in c. Etsi Christus, de jure jur. pulchrè adversus Cuchalonem in addit. ad Deci. in d. l. Quae propter, de reg. jur. (contententem ob famis necessitatem corporis sui copiam facere, muliere licere) *Petr. Royz. Maure. decis. Litu. 3. ex n. 241. cum multis seqq.**

Neque obstat si dicatur; Propter necessitatem furari licere, *d. c. Si quis propter, de furt. Quia † 69 existens in extrema necessitate, de qua in d. cap. aliena furari; vel contrectare non dicitur; cum necessitatis tempore † omnia sint communia. cap. 70 Sicut ii, 847. dist. gloss. in d. c. Si quis, & gloss. fin. in c. Saepè, de restit. spoliat. Deci. cons. 697. (incip. His stat*



71 *Histantibus*) n. 16. Hieron. *Bucca de differ. inter judic. civil. & crim. differ.* 100. n. 24. Et commune quod est, † meum est, l. *Serius electione*, §. 1. (ubi Bart. Jaf. & Socin.) D. de legat. 1. l. *In re communi.* 26. D. de servit. urban. prædior. l. *Pupillus*, 239. §. fin. D. de verbor. signifi. Hier. *Buccar. d. differ.* 100. n. 24. Francisc. *Milanens. decis.* 19. n. 5. l. 2. Joann. Petr. *Fontanel. de pact. nuptial. claus.* 4. glos. 9. n. 5. par. 2. Mari. *Giurb. in consuetud. Senat. Messan. c. 1.* glos. 5. n. 32. p. 1. Quæ in fornicationis, lenociniive crimine non adest, imò diversissima ratio Septem † inter fornicationem, factumque differentiarum rationes Assignavit Covar. in d. cap. *Peccatum*, 2. p. §. 1. n. 5.6. & 7. ad quem & ad Petr. Royz. *Maur. d. decis.* 3. à n. 270. cum seqq. eadem pariter prosequens recurrere licebit. Nobis hac in re *Salomimis in Proverb. c. 6.* sententiam proferre sufficiat. *Non grandis est culpa (ait) cum quis furatus fuerit, furatur enim ut esurientem impleat animam; deprehensus quoque reddet septuplum, & omnem substantiam domus suæ tradet, & liberabit se. Qui autem adulter est propter cordis inopiam perdet animam suam. Turpitudinem, & ignominiam congregat sibi, & opprobrium illius non delebitur, &c.*

72 Nec pariter à contrario sensu arguere licet ex d. §. *Non est ignoscendum*, in illis verbis: *Turpissimam vitam elegit*, juxta proximè relatum intellectum n. 64. ut sensus sit: Ergò si turpissimam vitam non elegit, sed semel tantum peccavit, ei erit ignoscendum. Quia præterquam quod hujusmodi d. §. intelligentiam non absolutè probavimus: hic argumentandi a contrario sensu non admittitur, proceditve modus, ubi absonus † resultat intellectus, vel peccatum, text. in l. 2. ubi Bald. C. de condit. insert. glos. in clement. 1. verb. *Facere*, de usur. latè Card. *Tusch. pract. conclus. lit. A. concl.* 498. n. 84. & seqq. & Nos in prima hujus tract. p. q. 50. n. 51. & q. 52. n. 25. Resultaret autem in præsentibus fornicandi namque induceretur licentia. Item, quia nec etiam directa, & expressa d. §. dispositio ut peccati nutritiva, † valeret, ex c. fin. de præsumpt. &c. *Erit autem lex*, 4. dist. comprobatur Cornel. *Beninc. d. special.* 9. in jud. n. 45. & seqq. præcipuè n. 48.

73 Quamvis autem neutra dictarum opinionum simpliciter (ut diximus) & absolutè sumpta sustineri queat; utraque tamen (& facili quidem negotio) defendi posse videtur: si non tam de excusando peccato † (quod per fornicationem, vel lenocinium, qualibet necessitate etiam extrema non obstante, committitur) quam ab infamia, aliisque poenis contra ea delicta perpetrantes impositis agere illarum assertores dicamus.

74 Ex aliqua namque circumstantia à poena peccati † jure statuta quem liberari, non tamen ab ipso peccato sæpè accidit. Patet, quia corporalis injuria non etiam magna, † gravis est, qualibetque pecuniaria major, l. *In servorum*, 10. in fin. D. de pæn. Bart. in l. *Non solum* 11. §. *Si mandato meo*, D. de injur. n. 7. Jaf. in authentic. *Ad hæc*, in fin. C. de judic. Cornel. *Benincac. de paupert.* q. 4. n. 33. Ant. *Cappic. dec.* 5. n. 5. *Farin.* (plura circa hæc tradens) q. 105. n. 181. & 210. Quinimò atrocem injuriam † corporalem, dixit ex *Labeonis* sententia *Ulpianus* in l. *Prætor edixit*, 7. §. fin. in fin. D. de injur. ibi: *Re, atrocem injuriam haberi, Labeo ait, ut puta si vulnus latum vel os aliqui percussum: dixeruntque multi relati à Farinac. d. n. 18. & seqq.* Quamlibetque percussorem † manum; flagello, quovisve instrumento in non subditum, de se peccatum mortale esse, nisi facti modicitas excuset ex cap. 1. juncto c. *Episcopum*, 45. dist. & c. 1. de Cleric. percussor. assertit *Sylvest. in summ. verb. Percussio*, Qui autem talem injuriam intulit jussus † ab eo, cui imperandi *Velasco de Priv. Paup. Tom. I.*

potestas erat, à poena legis excusatur; actioque solum contra mandantem conceditur text. in l. *Liber homo*, la 237. in ord. D. ad l. *Aquil.* ejus sunt verba: *Liber homo si jussu alterius, manus injuriam dedit, actio legis Aquiliæ cum eo est, qui jussit, si modò jus imperandi adfuit. Quòd si non habuit: cum eo agendum est, qui fecit, cum aliis supra citatis n. 45. & seqq.* Non tamen excusabitur à peccato: quia in illicitis † Superiori, nec Principi obediendum est, cap. 1. dist. 9. cap. *Non semper*, 92. c. *Si Dominus* 93. c. *Julianus*, 94. c. *Qui resistit*, 97. 11. q. 3. c. *Inquisitio* 44. (& ibi not. *Abb. n. 3. & 5.*) de sent. excommunic. & in c. *Si quando*, n. 1. 2. & 3. & in c. *Cum adeo*, num. 4. de rescript. *Sylvest. in summ. verb. Obedientia*, num. 5. ubi, quod nec Pontifici quidem Summo, † si præceptum etiam veniale peccatum sapiat, est obediendum. Amplians adhuc et si mandatum justum Papa † credat, quod tamen peccatum continere subdito constet, ex cap. *Literas de restit. spol. Navarr. in rubr. de judic.* §. 13. num. 35. vers. *Quibus duobus*, *Farina. prax. crimi.* q. 97. n. 5. & seqq. *Jacob. de Graf. in suis decis. cas. conscient.* p. 2. lib. 3. c. 25. rubr. de obedient. *Religios. num. 7.* eleganter in id *Senec. de benef. lib. 3. cap. 20.* in hæc verba: *Non enim aut nos omnia jubere possumus, aut in omnia servi parere coguntur. Contra Republicam imperata non facient, nulli sceleri manus accommodabunt.* Nunquam enim per obedientiam malum † fieri debet, licet aliquando bonum quod agitur debeat intermittere, ut inquit *Greg. in c. 12. lib. 35. in Job*, relatus in c. *Quid ergo*, 99. in ordine q. 3.

75 Sic et si nullus metus amissionis honorum vel etiam vitæ à peccato † excuset; c. *Sacris*, 5. de his quæ vi, metusve caus. fiunt. ibi: *Cum pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, c. Ita ne*, 32. q. 5.

76 Si quis tamen propter superioris, domini, vel tyranni † & mortem minantis metum, alium offendat, vulneret, vel occidat, in foro exteriori excusari, asseruit glos. verb. *Agere poterit*, in l. pen. D. si fam. furt. fecit. dic. quam singularem dicit *Jaf. in §. Si minus* n. 17. instit. de actio. *Cyn. in l. 1. q. pen. C. unde vi*, firmant latè *Menoch. de arbitrar. lib. 2. cent. 4. casu 354. per tot.* & *Farinac. de pæn. temper. lib. 3. d. q. 97. n. 11. & seqq.* fuitque *Aristot.* sententia *Ethicor. c. 1.* venia dignam dicentis cum, qui cruciatus, ac timore, quod agere non deberet, agit. Et licet aliqui contradixerint; ab hac (quam communem profitetur sententiam) recedendum non esse; contrariam quoad poenam spiritualem intelligens; testatur (post *Menoch. de casu 354. n. 18. vers. Declaratur*, & *Jacob. de Graf. in suis decis. lib. 2. c. 64. d. 12. v. Non tamen hæc procedunt, part. 1.*) *Farinac. d. q. 97. num. 13. & seqq.*

77 Conducuntque (præter alia quæ in præfata assertione confirmationem adduci possent) tradita per Covar. in c. *Cum in officiis*, num. 31. de testam. Concludendum igitur ex his videtur: Paupertate lenocinii crimen quoad forum interius, † spiritualemque poenam non excusari: quoad exterius verò judicialeque forum utique. Ita ex constit. Regni *Neapol.* firmat *Franc. Vivi. decis.* 454. n. 2. lib. 3. subdens. *Quòd ubicumque matres ob inopiam, paupertatemque non valerent filias maritare, dotare, ac nuptui dare mariti; tunc prostituendo illas, tradendoque ad fornicandum, & carnaliter cognoscendum, pro vitæ sustentatione, puniri non possent, juxta constitutionem Regni Matres, & ita sacram Barensem Audientiam judicasse, mulierem quandam Bari pauperem; de lenocinio filia suæ inquisitam absolvendo: hancque opinionem comprobatur idem ipse ibi num. 3. & 4. & sequitur novissimè *Jean. Mar. Novar. in collect. supor pragm. Regni Neapol.* 125. num. 11.*



Nec in hisce terminis extremam, † vel omnimodam paupertatem ad matris liberationem à pœna temporali requiri; sed sufficere si ad dotandas filias non habeat, licet pro alimentis habeat; insinuavit idemmet *Vivi.* in proximè relatis verbis, & expressè asseruit *ibid. n. 5.* in hæc verba: *Et pauper (ne ignorentur termini presentis speculationis) ille quidem dicitur in casu isto, cui imminet, ac urget necessitas, onusque etiam dotandi filias, ac eas nuptui tradere, ac commodè dotare aliter nequeat, quamvis tantum habeat, atque retineat; quantum sufficeret ei ad alimenta, ut innuit text. in d. constitutione Matres, & firmat etiam Bald. in l. Si quis ad declinandum, col. 2. C. de Episcop. & Cleric. & Jacob. Mandel. cum aliis signatis per eum cons. 69. Proponitur in facto, num. 7.* Quamvis à peccato, pœnæque spiritali paupertatem in præsentem non excusare, etiam prædicta Regni *Matres* constitutione stante; advertat idem ipse *ibi num. 9.*

89 Adulterium autem nulla necessitas † à pœna etiam temporalia excusabit. Ita *Baiard. ad Clarum* (post alios à se licet mendosè relatos) in *§. Adulterium n. 75. & duobus seqq. Farinac. in praxi crimin. q. 141. num. 60. & q. 142. num. 15. Surd. de aliment. tit. 7. q. 16. num. 45.* Diversamque inter hunc, † superiorésque lenocinij, ac simplicis fornicationis casus assignari rationem posse, existimo: Quia et si gravissima priora illa duo sint crimina; ab habentibus tamen sui potestatem fiunt, quos lex tanquam in ipsam committentes, necessitate excusare, ac liberare secundum quæ prædiximus potest.

90 Indèque fit, cum qui volentem, † nec importunis precibus coactam virginem stupravit, quia virginitatis suæ domina est, à pœna *c. 1. de adulter. existere immunem, ut resolvunt. Navar. in manual. c. 16. n. 16. Azor. instit. moral. p. 3. lib. 5. q. 2. summæ eruditionis, & autoritatis vir P. Sanch, de matrim. lib. 7. disp. 14. n. 11. plures referens Ant. Gôm. in l. 80. Taur. num. 10. Bernard. Diaz. in pract. c. 86. n. 5. ubi Salzed verb. Non debeat, Francisc. Molin. de ritu nupt. l. 1. comput. 19. n. 140.*

91 Uxor autem sui potestatem † non habet, sed maritus, *Paul-ad Corinth. c. 7. l. Affiduis, 12. C. qui pot. in pignor. habe. ibi: Nec quod & corpore, & substantia, & omni vita sua maritus fungitur, &c.*

Quare nulla necessitas adulterantem uxorem excusabit, nec marito, qui in culpa non fuit actionem tollet.

92 Mitius enim agit lex, † quàm homo, *l. Celsus, 28. ubi glos. 1. D. de arbitr. l. 33. tit. 4. p. 3. præcipuè ad fin. Card. Tusch. pract. conclus. lit. M. conclus. 292. Ioan. Mar. Novar. q. Forens. lib. 1. q. 152. num. 7. cum adductis à Nobis in axiom. & loc. com. jur. lit. M. num. 97.*

Quamvis autem nulla expressa extet communis, vel Regij juris ob paupertatem præfata delicta excusans lex: ex generalibus tamen regulis hanc citati Authores deducunt. Obstat tamen adhuc *d. 2. Non est ignoscendum decisio*, cum non tam quoad peccatum, spiritalémque pœnam, quàm quoad temporalem, judicialémque loquatur.

93 Retento autem inter exterius, interiúsque forum assignato discrimine, secunda † supra tradita *n. 64. d. 2. solutio sustineri posse videtur.* Ut tunc demum non excuset paupertas eam; quæ ejus obtentu turpissimam vitam egit, sæpè sæpiùs, & absque delectu se prostituendo (in quibus terminis loquitur *d. l. Palam*) secus si semel, aut bis deliquit. Nec enim in hoc casu à jure Civili prætedenda foret excusatio; quo simplex fornicatio, † aut concubinatus nec prohibitus, nec punibilis erat *l. In concubinato, 3. in fin. D. de concubin. l. unic. C. eod. tit. l. 2. tit. 4. p. 4. & ibid. in sum. Bart. in l. fin. n. 1. D. de his quib. ut indign. Jul. Clar. in 2. Fornicatio,*

*num. 1. in prin. Petr. Cabal. resolut. crimi. casu 200. n. 85. v. Nec obstat, Menoc. de arbitr. lib. 2. casu 289. n. 3. Bermoud. de public. concub. in verb. Concubinam dimittat, n. 5. ad fin. vers. Sed ultra prædicta, ita resoluit Farinac. in praxi crimin. par. 4. q. 137. n. 41. & q. 138. n. 7. Ioan. à Rotas in epitom. success. c. 10. n. 20.*

Aliter denique (præfata differentia retenta) † d. 2. responderi posse (nec ineptè) arbitror: in casu nempè speciali loqui, in eoque tantum specialitatis ratione illius decisionem procedere. De nuptiis namque contrahendis, deque earum ritu agit, ut ex toto illius contextu, nec non tituli sub quo jacet, constat. Secundum quem † intelligendam legem, docuit *Consultus in l. Imperator, 60. D. de in diem adject. Ias. in l. Si filius, n. 32. D. de lib. & postb. Pet. Surd. cons. 52. num. 59.* Estque præterea, *d. l. Palam* præcedentium (quæ de nuptiis agunt) declaratoria.

Specialitatis autem ratio est; † quia in nuptiis contrahendis non solum quod licet, sed quod honestum est, inspicitur, ut inquit text. (*d. legi Palam* adhærens) in *l. Semper, 42. D. eod. tit. de ritu nup.* Quæ honestas in nuptiis requisita efficit, ut licet non omnino jus civile eam, quæ turpem vitam palam se prostituendo egit, matrimonio copulari vetet: ejus tamen cum illustribus, ut cum Senatore, illius filio, nepote, pronepote, aliisque descendantibus conjunctionem prohibeat, *d. l. Palam*; quæ (ut diximus) præcedentem declaratoria est, earum prohibitionem, materiámque prosequitur, ut in casu positione *glos. ibi* continuat. Eadem pariter ratione, & cum ea, quæ publico iudicio damnata est, matrimonium contrahere numeratæ prohibentur personæ, eadem *l. Palam*, in 2. *Senatus*: vel cum liberta, aut cum ea cujus pater, materve ludicram exercuit artem. Et è controverso, libertus, vel qui artem ludicram, cujusve pater, aut mater exercuit, Senatoris filiam, nepotem, aut pronepotem, uxorem, aut sponsam ducere prohibetur, & si ducant, nuptiæ non erunt. *d. l. Semper, 42. & l. Lege Julia, 44. D. de ritu nupt.*

Cum igitur in hoc speciali casu, materiaque *d. lex Palam*, dictusque 2. *Non est ignoscendum* loquatur: in eo erit intelligendus. Quasi text. ibi statuat: mulierem, quæ turpem vitam quæstum sui corporis faciens, aut palam se prostituens, egit, quæ vè lenocinij crimen (quod corporis quæstui dicta lex æquiparat) commisit; cum Senatore, ejus filius, vel nepotibus, aliisque relatis personis matrimonium contrahere non posse, nec ideo excusari, aut judicari dignam, eive quoad ad hoc fore ignoscendum, quod paupertate fecerit: Non verò ad alios casus pœnam, constitutionemque extendit; quæ non nisi in casibus à jure expressis † irrogatur, juxta *auth. de non elig. secund. nubent. 2. Hoc autem, coll. 1. l. Et si quis, 14. §. Divus autem Marcus, D. de Relig. & sumpt. funer. glos. fin. in fin. in cap. fin. de jurepatron. Mari. Antonin. variar. lib. 3. resolut. 39. num. 11. & 32. alios retulimus Nos in axiomat. & locis comm. jur. lit. P. n. 47. Nec ad alios † debet extendi, l. Factum cuique, 155. §. In penalibus, ubi Deci. D. de reg. jur. c. In penis, eod. tit. lib. 6. Ias. in l. Cum quidam num. 9. D. de lib. & posthum. Thom. de Thomaset. in florib. legum regul. 227. Surd. de aliment. tit. 1. q. 51. n. 12.*

Etiam ex similitudine † rationis, *Ias. in d. l. Cum quidam, n. 10. Surd. ubi proxime, Duën, regul. 287. Girona. de privileg. n. 540.*

Conducit (inter alia quæ de Amoris vi, † ejusque excusatione tradunt eleganter *Tiraquel. de paupertatem. caus. 4. Jul. Clar. l. 5. sent. §. fin. quæst. 60. Farinac. in praxi crim. l. 3. quæst. 98. de paupertatem. à n. 77.*



103 cum seqq. Aloys. Ricci. in collect. decis. p. 5. collect. 1843. & in aliis locis infra referendus, novissimè Mari. Giurb. conf. crimin. 47. à num. 8. cum seqq.) quod pulchrè, lepidaque enarratione comprobatur Jacob. Menoch. de arbitrar. lib. 2. cent. 3. casu 328.

104 A pœna scilicet excusari, meretricem † non dici, aut infamem, turpemve personam mulierem, quæ amore capta sui copiam fecit. Ideoque non posse fratrem ea instituta † ratione illa in officiosum fratris dicere testamentum: ad intellectum l. Fratres, 27. C. de in offic. testam. § l. Soror, institut. eod. ubi not. Joann. Faber, quorum sententiam & sequuntur, & laudant novissimè Farinac. d. quæst. 98. num. 86. § in schol. ad conf. 33. lit. L. Joann. Aloys. Ricci. in praxi fori Ecclesiast. decis. 672. num. 8. § in collect. decis. 117. vers. Et hinc mulier infamis, Mari. Giurb. d. conf. crimin. 47. n. 12. Vincent. Carot. decis. 124. n. 1. § seqq.

105 Quod si amoris causa mulier sui copiam faciens à pœna, infamia, turpitudineque excusatur, alique amoris prætextu ignoscitur; non minùs ei, quæ paupertate adstricta, utque eam levaret, in corpus suum peccavit, erit indulgendum. Cum non minùs Necessitatis, † quàm Amoris imperium supra notata, n. 47. § seqq. probent. Amorisque vires Paupertatem contrahere, ad Necessitatisque pedes languidum, victumque jacere, quippe qui gignitur luxu, nutritur inter læta Fortunæ bona, egestate marcescit, cadit, perit, Senec. in Octavia act. 2.

Blandus atque animi calor

Amor est. Juventæ gignitur luxu, otio  
Nutritur inter læta Fortunæ bona,  
Quem si fovere, atque alere desistas, cadit.

Brevique vires perdit extinctus suas.

Ovidi. de arte Amand. lib. 2.

Divitiis alitur luxuriosus Amor.

Cur nemo est Hecalem, nulla est quæ ceperit  
Irum?

Nempè quod alter egens, altera pauper erat.

Non habet unde suum Paupertas pascat amorem.  
Terent. in Eunuc.

Sine Cerere, & Baccho friget Venus.

106 Assignatis itaque dicto §. Non est ignoscendum solutionibus, ejusque opinioni cui innititur (quod fortissimum erat) obstaculo dempto: non etiam obstat secundum argumentum, à simoniæ vitio, pœna, infamiaeque ex eo proveniente paupertatem non excusare. In eo namque si paupertas in causa est, † excusat. Licet enim vendendo, emendo, aut quoquo modo rem sacram, aut spiritualem, spiritualivè ministerium pro temporali † commutando, simoniæ vitium incuratur; ut tradit eruditissimus P. Suarez de Religione part. 1. lib. 4. c. 1. n. 1. § cap. 17. num. 2. litera C. vers. At vendere ministerium spirituale, simonia est. Constatque ex illius ab omnibus Juristis, & Theologis tradita definitione, quod scilicet, est studiosa voluntas emendi, vel vendendi aliquid spirituale, vel spirituali annexum. Si tamen pro Ministri pauperis sustentatione † aliquid temporale pro spirituali, vel sub spiritualis rei obligatione detur, aut si Minister aliquid pro sustentatione exigat; neuter simoniam committet, ex sententia gloss. in verb. Pro exequiis in cap. Suann, 29. de simon. § D. Thom. 2. 2. quæstio. 106. art. 3. § ibid. Cajet. § verb. Simonia, regul. 4. estque communis, ut hos referendo, asserit P. Leonard. Les. de justit. § jur. lib. 2. cap. 35. dubio 8. n. 46. versic. Dico tertio, novissimè Martin. Bonazin. de simonia, quæst. 6. puncto 2. è nostris Tiber. Decian. tr. crimin. lib. 5. c. 84. n. 5. plura cumulans. Victusque causa

109 bonos Prophetas † modica munera pro prophetia in

veteri testamento accepisse tradit ex c. Placuit, §. Item opponitur, cum aliquibus cap. sequent. 1. quæst. 1. § gloss. in cap. Judices, verb. Sumptum, ead. caus. § quæstio. Indèque ex Calcan. conf. 31. numero 19. asserit, licere Sacerdoti, † qui ex beneficii fructibus commodè se alere non potest, absque simoniæ labe, Sacramenta, divinaque officia ut sibi oblationes solitæ dentur, populo subtrahere, idque ipsum tenuere Ludovic. Roman. consil. 344. n. 4. Cravet. conf. 199. n. 5. Petr. Barbof. in l. Maritum, n. 10. D. solut. matrimon.

110 Quod verum intelligi † d. loco Decian. modò ad eò pauper populus non sit tales nequeat oblationes præstare, ut contineri dicit in §. Cavendum, 10. quæst. 3. comprobareque text. in d. c. Judices, 1. quæst. 1.

111 Nec solùm recipere hæc pro stipendio, & sustentatione pauperes rerum spiritualium Ministros posse: sed & super † eis pacisci, licet dissentiant alii, tenent multi, quos citat P. Suarez d. lib. 4. cap. 46. n. 3. vers. Secunda opinio, ubi hæc: Secunda opinio distinguit inter pauperes Clericos, & divites. Nam pauperes possunt sine simonia pacisci de stipendio sustentationis, non autem divites. Ita sentit gloss. in d. c. Suann. verb. Pro exequiis, idem Innocentius in cap. Quoniam, ne Prælat. vices suas, § in cap. Significatum, de præbend. § in idem inclinat. Hostiens. ibi, § Cajet. verb. Simonia, reg. 4. saltem de jure positivo. Et cum hæc sententia tranlit P. Leonard. Les. d. lib. 2. c. 35. dub. 8. num. 48.

112 Neque superioribus obstat text. (in materia hac capitalis) † indict. c. Quoniam, 40. de simon. ubi nec paupertatis prætextu licet Monasterio de aliquo pretio absque simoniæ labe cum ingrediente pacisci. Quo, illiusque decisione motus relatam supra num. 2. opinionem tenuit Redoan. cum ibid. citatis. Quia text. in præsentem talem non prohibet Monasterio pauperi pactionem, aut receptionem pro monachi ingressu, sed ei, quod pauper non est, paupertatisque prætextu simoniæ vitium palliare intendit, ut ex eo constat, in illis verbis: Paupertatis prætextu volentes hujusmodi vitium palliare. Quinimò à contrario sensu deducitur: veram, non palliatam paupertatem à simoniæ labe hoc in casu excusare: ut tenet (sic text. hunc intelligens post Sylvest. ibi adductum) P. Leonard. Les. d. lib. 2. c. 35. dub. 12. n. 71. in fin. § P. Suar. d. lib. 4. c. 17. numer. 14.

113 Quod si paupertate Monasterium prematur, ita ut plures sustentare commodè nequeat? absque simoniæ labe posse cum ingredientibus de sustentatione pacisci tenet (ex Divo Thom. Sylvest. Cajet. Sot. Victor. Navar. Medin. & aliis quos citat) Les. proxime dicto loco, § dubitat. 23. n. 131. vers. Adverte tamen, idem etiam Guill. Redoan. de simon. mentali, p. 2. c. 29. num. 11. § seqq. ubi num. 13. d. capiti. Quoniam respondens, loqui dicit, ut nihil pro Religionis ingressu recipiatur, non verò pro relevatione sumptus si Monasterium pauper est P. Suarez d. lib. 4. c. 17. n. 9. qui ibid. n. 8. probat; docetque eleganter in casu nullum esse decretum, quod talem prohibitionem sufficienter ostendat; vel si est contraria consuetudine derogatum existere, qua humana prohibitio potuit derogari. Ita etiam utroque relato loco P. Leonard. Les. & sic definitum per Sabaudia Senatium in causa Franciscanorum Cambertentium, 7. Idi. Julii, 1591. refert Anton. Faber in suo Cod. definit. lib. 1. tit. 2. definit. 25.

114 Monasterium autem dives † nec pro sustentatione aliquid exigere, aut super eo cum ingrediente pacisci absque simoniæ labe (de jure saltem Ecclesiastico) posse,



posse, docent *D. Thom. in 4. distinct. 25. quæst. 3. artic. 2. ad 7. Adrian. & Victor.* quos refert *Les. d. 35. dubit. 12. n. 68.* ubi hanc eruditissimè comprobatur assertioem, quam fulcire, probareque videtur *text. in c. Veniens. 19. de simon.* in eoque casu loqui *text. etiam extravag. de simon.* quem in id subtiliter expendit *Pat. Suarez dicto capit. 17. n. 15. & seqq.*

115 Objectioni autem quæ ex *cap. unic. † 2. Sanè de st. regul. lib. 6. & ex Concil. Trident. sess. 25. c. 3. de reform. Regul. nasci, deducive posset (quatenus d. 2. Sanè, ait. Districlius inhibemus, ne in Monasteriis Ordinum Mendicantium aliqua recipiantur de cætero in sorores, nisi quot potuerint de ipsorum Monasteriorum bonis sive proventibus absque penuria sustentari; si secus actum fuerit, irritum decernentes. Concil. vero Trident. statuit: Ut in Monasteriis, & domibus tam virorum, quam feminarum is tantum numerus constituantur, & conservetur, qui ex propriis redditibus Monasteriorum, vel consuetis elemosynis commodè possit sustentari:)* aptissimè respondet, satisfacitque *P. Les. d. dubit. 12. num. 72. & 73. & P. Suarez ubi supra, n. 17.*

116 Non etiam contra principalem sententiam obstat tertium argumentum. Cui responderi potest: in ejus specie † non adesse, nec considerari posse paupertatem, quæ tantum excuset scelus. Cum pauper non judicetur, qui pecunias ad usuras credere valet juxta illud *Martialis lib. 1. Epigr. 69. aliàs 53. Venderet excultos colles cum præco fassetus, Atque suburbani jugera pulchra soli? Errat, ait, si quis Mario putat esse necesse. Vendere; fenerat imò magis.*

117 Sed è contra, pauper creditur, qui ab aliis † mutuum sub usuris accipit, ut notatur in *cap. Quanto, de usur. gloss. in l. 2. verb. Suspectum habet, D. solut. matrim. Corne. Beninc. de paupert. quæst. 6. princip. numero 34. Mascard. de probat. lib. 2. conclus. 1159. num. 28.* Ex eoque paupertatem probari diximus in *prima hujus tract. p. quæst. 5. num. 48.* ubi multos retulimus. Cum ergo contrariorum eadem sit ratio, si sub usuris pecunias accipiens pauper judicatur; dans non reputabitur; & per consequens argumentum contrarium evanescit.

Non denique obstat ultimum ex vulgari axiomate: ut qui in ære non habet, in corpore luat: quia (variis omissis limitationibus, † quas patitur, traduntque latissimè *Patr. Cabal. resolut. crimin. casu 77. à num. 2. cum seqq. Farinac. prax. crimin. par. 1. q. 26. à num. 18. cum seqq.* multique alij, quos citavimus in *axiomat. & locis commun. jur. lit. C. num. 246.*) idè in juribus illis pœna imponitur, nec paupertas prodest, quia delicta ratione quorum in locum pecuniariæ pœnæ, ejusque solutionis defectum corporalis imponitur; non paupertatis † proveniunt causa, quibus non opitulatur, nec excusationem exhibet paupertas. Absurdum enim, ridiculumque foret, à delicto non paupertatis occasione commisso, paupertate excusationem prætere; veluti si hominem quis occidisset, vulnerasset; injuriave afficeret, fugitivum servum receptaret, Prætoris alium corrumperet, Patronum sine venia in jus vocasset (ut in contrariarum legum specie loquamur) paupertatisque prætextu immunitatem peteret: secus si à paupertate causam delictum traheret, quia tunc in totum à pœna judiciali liberabit egestas; vel eam ad minus temperabit, ut ex hujus quæst. serie, casibusque in ea adductis constat; nisi aliter nominatim & expressè lex determinet ut diximus.

120 Ex quibus satis superque apparet, falli eos, † qui effuso sermone, non satis re discussa, in delictis paupertatem non excusare jactant, quibus

jam satisfieri his animadversionibus meo judicio potest omnino notandis, quia novæ, à nemine sic discussæ, utilesque, & in praxi frequentes.

Quibus pro coronide addo, etiam in præsentem paupertatem in quam sua culpa † incidit, non tamen ad casum præordinatam, excusare ex plenè traditis in *prima hujus tr. part. quæst. 54. per tot.*

Firmantque insuper quam defendimus assertioem duæ sequentes quæstiones, quas ne nimium hanc longitudine gravaremus, separatas eis constituimus sedes, paragraphorumque loco huic quæstioni adjecimus.

### Utrum a Contumacia excuset paupertas?

#### S U M M A R I U M.

- 122 Contumacia an sit delictum remissivè.  
 123 Quæstionis divisio.  
 124 Contumax quis dicatur?  
 125 Contumacia multipliciter incurritur, & qualiter?  
 126 Alia vera, alia ficta. Et utriusque effectus, remissivè.  
 127 Verus, vel fictus contumax quis dicatur? remissivè.  
 128 Contumax non censetur, nec nocet contumacia antequam per adversarium incusetur. Ampliatur num. seq.  
 130 Contumaces quibus pœnis puniantur? remissivè.  
 131 Contumax non auditur, nisi restitutus, resectisque expensis.  
 132 Et quid in minore contumace?  
 133 Pro his expensis tam reus, quam actor tenetur.  
 134 Etsi denarius deficiat, ante integram satisfactionem audiri contumax non debet.  
 135 Contumaci denegatur audientia ante expensarum reparationem, non solum in causa in qua commissa contumacia est; sed & in alia separata coram eodem Judice, & inter easdem personas.  
 136 Contumax solutus ob contumaciam expensas non recuperat, etsi victor postmodum in causa existat.  
 137 Expensarum condemnatio ob contumaciam etiam parte non citata fieri potest.  
 138 Judex cujus violatur præceptum, contumacia pœnam imponere potest.  
 139 Etiam si nullum jus habeat actor.  
 140 Vel à Judice incompetenti reus sit vocatus.  
 141 Vocatus ab incompetenti Judice si non compareat, prescriptionem for. quam ante opponere posset, amittit, & n. 147.  
 142 Exceptio incompetentiæ dilatoria est, & per consequens ante litis contestationem opponenda.  
 143 Contumacia litis contestationem inducit.  
 144 Contumax ad reconventionis remedium admittendus non est.  
 145 Contumax pro confesso habetur in his, quæ ejus damnum, incommodumque respiciunt & n. seq. Limitatur n. 172.  
 146 Intellectus ad l. Regiam 5. tit. 21. lib. 4. novæ Reg. Collect.  
*Recognitio ficta (per contumaciam nempe) ad executionem sufficit, ibid. Ampliatur n. seq.*  
 148 Agnitio, vel denegatio chirographi ad jurisdictionis probationem non inducit, & ex cujus libet Judicis autoritate, etiam incompetenti fieri potest.  
 149 Fictio quandoque plus operatur in casu ficto, quam veritas in casu vero.  
 150 Contumax in dubio malam præsumitur habere causam. Limitatur n. 172.



- 151 *Condemnatus ob contumaciam, ob malam causam condemnatus non videtur.*
- 152 *Actor mittitur in possessionem bonorum contumacis ante litem contestatam, ex primo decreto.*
- 153 *Et tam in vero, quam in ficto contumace procedit.*
- 154 *Et etiam post litem contestatam ob rei contumaciam missio in possessionem ex primo decreto fieri potest.*
- 155 *Contumacia crescente, augetur pœna, & ad secundi decreti interpositionem devenitur.*
- 156 *Hodie quod tempus, quæve ad id requiratur contumacia? remissivè.*
- 157 *Decretum bonorum possessionis passus non prius bona recuperat, quam resectis expensis.*
- 158 *Judex non potest expensarum præstationem ob contumaciam remittere.*
- 159 *Judex requisitus expensarum condemnationem intermittens de suo rescire, ac restituere parti læsæ tenetur.*
- 160 *Contumax exceptiones dilatorias amittit. Limitatur num. 173.*
- 161 *Vassallus contumax in servitio Domino præstando tribus vicibus requisitus feudo privatur.*
- 162 *Excommunicationis sententia ob contumaciam ferri potest.*
- 163 *Etiam ex re minima insurgentem. Cum tantò major contumacia sit; quantò minor contumaciæ causa est,*
- 164 *Ob contumaciam excommunicatus ante expensarum præstationem adversæ parti factam, non absolvitur aut nisi de mandatis parendo cautionem præstet.*
- 165 *Contumax in appellando, apellationemve prosequendo, pro apellationis desertore reputatur.*
- 166 *Paupertas à contumacia, ejusque pœna (si à paupertate causam trahat) excusat, & n. seq.*
- 167 *Pauper qui absque dedecore ad judicium venire nequit, contumaciæ pœnam evitat.*
- 168 *Et audiri debet ante expensarum parti adversæ refectionem, factamque emendam.*
- 169 *Comparens post duas, vel tres sententias per Audientiam lutas, ad restitutionem aut judicium non admittitur? nisi cum clausula Parito judicato.*  
*Limitatur in paupere, num. 171.*
- 170 *Clausula Parito judicato, quid importet;*
- 172 *Contra justam contumaciæ, vel absentiae excusationem habentem non præsumitur.*
- 173 *Pauper qui paupertate impeditus in termino exceptiones opponere non potuit, etiam post terminum eas poterit opponere.*
- 174 *Vassallus vel emphyteuta servitium, vel canonem debito tempore Domino ob paupertatem non præstans excusatur.*
- 175 *Excommunicatus ob non solutum debitum si pauper sit, absolvi debet.*  
*Excommunicatus nisi solverit intra mensem, licet aliquando intra mensem solvere, non tamen circa finem potuerit; malitia non fuit, paupertate excusabitur, ibid.*
- 176 *Excommunicationis sententia contra pauperem ob non factam solutionem latam, si de ejus paupertate notoriè constet, nulla est ipso jure, si verò paupertas notoria non sit, infirmabitur.*
- 177 *Pauper qui incidit in canonem. Si quis suadente diabolo 17. q. 4. ad Curiam Romanam pro absolutione petenda accedere non astringitur.*
- 178 *Et in hoc casu non omnimoda requiritur egestas.*
- 179 *Nec contumax reputatur, nec causa pro deserta habetur ejus, qui ob paupertatem intra debita tempora, aut apellationem non proposuit, aut non fuit eam prosequutus, remissivè.*  
*Velasco de Priv. Paup. Tom. I.*

Præcedentis quæstionis generalitas hanc posset etiam includere: sed & quia contumaciam delictum esse, † multi affirmant; negant multi, 122  
falsè propriè; ut ex latè traditis per Jacob. Menoch. de arbitrar. casu 153. lib. 2. Roland. à Vall. conf. 45. num. 65. & seqq. lib. 1. & conf. 47. num. 2. & seqq. lib. 2. And. Guil. de pace public. lib. 2. c. 5. n. 8. Marc. Anton. Eugen. consil. 31. num. 11. 22. & seqq. & copiosissimum Farin. in praxi crimin. par. 1. quæst. 18. num. 26. 27. & 28. Camill. Borrell. in sum. decis. 1. part. tit. 46. num. 44. & duobus seqq. aperte constat: utque clariùs materia hæc pateat, & ne præcedentem quæstionem onerarem nimis, ex professo separatim eam hîc tractare, separatamque illi sedem constituere decrevimus. Et ut aptiùs procedamus, aliqua in primis obiter discutere oportet. Quis nempe contumax † dicatur? Quibus modis committatur contumacia? Quotuplex fit? Quibusque plectatur pœnis? ut ad institutum nostrum de excusanda à contumacia paupertate deveniamus; sitque transitus expeditus.

Contumax igitur dicitur, † qui comparere debet 124  
in judicio, nec comparet, vel qui cum debeat Judici obedire, non obedit, juxta text in c. 1. de dol. & contum. & in l. 1. D. si quis jus dicenti non obtemper. Simanc. de Cathol. instit. t. 14. de contumacia, numero 1.

Multipliciterque committitur, † & incurritur 125  
contumacia. In non veniendo, in non respondendo, latitando, vel ne ad eum citatio fiat, procurando: in non restituendo, aliisque modis, de quibus per Goffred. in sum. de senten. excommunicat. c. 73. num. 2. Paz in praxi 1. parte, tom. 2. capite 3. n. 2. ad quod etiam est textus in l. 1. titulo 8. part. 3. & ibidem Gregorius Lopez glossa 3. verbo. Non queriendo.

Estque quandoque vera † quandoque ficta; ex 126  
cujus differentiae ratione plures resultant (qui alium desiderant locum, viderique poterunt per Farinac. in praxi crimin. part. 1. quæstione 18. numero 50. & sequenti) effectus. Quando autem verus, † vel fictus quis dicatur contumax (ne sermonem protrahamus) videre licet per Farinac. multosque ab eo relatos dicta quæstione 18 num. 52. Camill. Borrell. in sum. decision. par. 1. titulo 46. num. 166. 175. & 188. Paz in praxi, dicto capite 3. num. 1. Cardinal. Tusch. practic. conclus. litera C. tom. 2. conclus. 1624. per tot. Nicola. Vigell. decis. 21. cent. 6. Casar Barz. decis. 150. num. 10. 11. & 12.

Unum hac in re advertere libet: nec contumaciam antequam per adversarium † incusetur, text. 128  
in l. Properandum, 13, c. Et siquidem (ibi: Actoris absentiam incusantem) C. de judic. ubi not. Jaf. n. 7. & Castr. num. 3. communiterque DD. in l. Contumacia, D. de re judic. Bart. in l. Si finita, num. 10. & ibidem Alex. num. 24. D. de damn. infect. Petr. Pechi de jure sistend. capite 38. num. 5. Corne. Beninc. de paupert. specialem 10. in judic. num. 22. Petr. Rebuff. ad constit. Gallic. tom. 3. tit. de contumac. artic. 1. glos. unic. num. 23. Octavi Cacher. decis. Pedam. 3. num. 2. & 4. D. decis. 71. num. 44. 48. & 49. Jacob. Thoming. decis. Lipsens. 24. n. 10. & 11. Franc. Milanens. decis. 21. n. 23. lib. 1. Camil. Borrel. d. tit. 46. n. 170. Ant. Gravac. in addit. ad Octavi Vestr. in praxi lib. 4. cap. 4. n. 17. Paz in prax. d. 1. p. tom. 2. c. 3. n. 6. & sequenti. Azeved. in l. 1. tit. 4. lib. 4. novæ Reg. Collect. n. 52. & 53. procedere affectens (ex Rebuff. d. loco tit. de contumac. & defect. 23  
artical.



articul. 13. gloss. 1. numero 11. & aliis) etiam si contumaces esse \* in termino non comparentes, disponat statutum: limitans per hoc proximè relatam legem 1. Regiam pro confesso eum, qui intra novem dies litem non fuerit contestatus habentem; ut non nisi contumacia in causata procedat.

130 Restat ex ordine, Quibus puniatur \* contumacia poeni? & an ab eis excuset paupertas? discutere. Complures enim contra contra contumaces jure sunt constitutæ, de quibus agunt latè Marant. de ordin. judic. 6. part. membr. 2. n. 9. Gravæ. in addit. ad Vestr. lib. 3. cap. 2. num. 24. & 25. Jacob. Simanc. de Catholic. instit. tit. 14. de contumac. ex numero 1. Roland. à Valle consil. 41. numero 1. & seqq. libro 2. plenissimè hac in re Cam. Borell. d. tit. 46. varia poenarum genera adversus contumaces per totum prosequens, Cardinal. Tusch. d. lit. C. tom. 2. conclus. 1017. 1019. 1020. & aliis seqq. Bernard. Gravæ. in practic. Camer. Imper. lib. 1. conclus. 60. multorum remissione usus numero 3. Paz in d. cap. 3. num. 5. Quarum hinc præcipuas, frequentioresque ut ex eis privilegium instituti nostri pateat, necemus.

131 In primis igitur, non nisi adversario restitutus, \* reffectisque expensis auditur contumax. l. Sancimus, 15. C. de jud. gloss. in cap. 2. verb. Rationabilis causa, de procur. in c. Quoniam contra, verb. Dilaciones, de probat. & in cap. 1. gloss. 1. de dol. contum. lib. 6. Bart. in l. unic. 2. Is videtur numero 4. ver. s. Præterea in expensis condemnatur, D. si quis jus dicent, non obtemp. & in l. Qui ante Kalendas num. 3. ver. s. Dicunt Doctores, D. de verbor. obligat. Guid. Pap. quæstion. 99. Petr. Foler. in pract. crimin. verb. Variantur, numero 43. Alex. in l. Si finita, §. Julianas, numero 80. D. de damn. infect. Frederic. Seken. in tract. de in jus voc. num. 39. & de expens. in judic. fact. numero 12. & 13. Octavian. Vester. in praxi lib. 4. cap. 4. de dol. & conjumac. num. 9. Quintil. Mandos. de Monitor. quæstione 32. numero 2. Paz. in praxi. d. c. 3. num. 5. propè fin. Joann. de Grass. in tr. de substantial. procurator. 2. Ad exigendum, numero 2. Camil. Borell. d. t. 46. numero 54. Bernar. Gravæ. in prac. Camer. Imp. d. concl. 60. confid. 1. & seqq. multipliciter ampliatis Menoch. de arbit. lib. 1. q. 36. n. 1.

132 Ubi regulam hanc, etiam in minore \* contumace veram intelligit, Bernard. Gravæ. d. loco n. 4. versic. Extenditur, licèt n. 5. dicat, expositione expensarum facti, Iudicem cogniturum, utrum adversus expensas minor sit restituendus, ex Anton. Thesaur. decis. Pedemontan. 9. ante n. 10. & n. 10. ver. s. Postremo pro clariori omnium responsione: concludens, licèt contrariæ sint opiniones, æquiores esse, ut minor restituatur quando in dolo non fuit; aliter secus.

133 Proque his expensis tam reum, \* quam actorem teneri (ex Jaf. & aliis in d. l. Sancimus, 15. C. de judic. Marsil. in l. De unoquoque, num. 233. D. de re judic.) profitetur Menoch. ubi supr. Qualiterque hodiè tam reus, quam actor in comparando contumax puniatur vide l. 8. t. 7. p. 3. & l. 5. & 14. t. lib. 4. novæ Reg. Collect.

134 Adeoque vera, in tantumque hæccine procedit conclusio; ut si denarius deficiat unus, \* ante realem, integramque solutionem audiri contumax non debeas; observent Bald. in capit. Conquerente, num. 1. de restit. spoliat. Jaf. in auth. Qui rem, n. 16. versic. Quinto adde, C. de Sac. Eccl. Corn. Beninc. de spec. 10. in judic. n. 2. Franc. Vivi. decis. 11. num. 2. Bernard. Gravæ. d. concl. 60. confid. 1. n. 2.

135 Nec in illamet solum causa, \* in qua commissa contumacia est, denegari ante expensarum reparationem audientiam debere; sed & in alia quoque separata coram eodem Judice, inter easdemque personas ventilanda (ex Alex. Raud. resp. 25. n. 529.

volu. 1. & Vivi. d. decisione 11. n. 5. Idemmet asserit Gravæ. ubi supr. n. 8.

Solutaque ob contumaciam expensas non recuperaturum, † qui eas præstitit, etsi victor postmodum in causa existat, notant Bart. in l. Si pignore in princip. D. de pignor. Bald. Salyt. & alii, quos refert, & sequitur Camil. Borell. tit. 46. n. 57. Nicola. Boer. decis. 27 num. 12.

Et parte etiam non citata † hujusmodi expensarum condemnationem adversus contumacem fieri posse; asseruere Cyn. in d. l. Sancimus, quæst. 12. & ibid. Bald. q. 10. C. de judic. & in authent. Post jusjurandum, & ibid. Fas. in fin. C. eod. Jacob. Philipp. (multos referens (commun. opin. lib. 1. conclus. 53. limit. 40. & limit. 57. Camil. Borell. ubi supr. n. 50. 131. & 132.

Judicique ipsi, cujus violatur præceptum, \* contumaciæ poenam (ne ejus eludatur autoritas) imponere, poenaliq. judicio propriam jurisdictionem tueri, datum est, d. l. unic. D. si quis jus dicente non obtemp. l. 2. D. si quis in jus vocat. non jer. cap. Quærenti, extr. de verbor. significat. Farinac. dicta quæstione 18. num. 27. Quod & factum illud tam memorabile, quam severitate plenum, quod de Manio Curio Dentato. Consule scriptis suis memoriæ commendavit Valer. Maxim. lib. 6. de Severitate, cap. 4. satis monstrat Qui cum delectum subito edicere coactus esset, & juniorum nemo respondisset: conjectis in sortem omnibus tribubus Polia, quæ proxima exierat. primum nomen urna extractum citari jussit. Neque eo respondente, bona adolescentis hastæ subjecit. Quod ut illi nunciatum est, ad Consul. Tribunal cucurrit, Collegiumque Tribunalium appellavit. Tunc Manius Curius præfatus; Non opus esse eo cive Republic. qui parere nescires: & bona ejus, & ipsum vendidit. hæc ille.

Prædictaque conclusio procedit, etsi nullum jus \* habeat actor, ut ex Anton. de Butr. in c. fin. circa fin. de clandest. desponsat. & Marsil. in l. De unoquoque num. 121. D. de re judic. tradit Roland. à Vall. cons. 47. n. 8. volu. 2. A Judiceve incompetenti † reus sit vocatus, l. Si quis ex aliena, §. D. de judic. cujus decidendi ratio utrumque comprobatur. Prætoris est enim æstimare an sua sit jurisdictio; vocati autem, non contemnere auctoritatem Prætoris, & c. Fairnac. (utrumque firmans) proximè dicto loco, Borell. d. tit. 46. num. 98. Vincent. Carot. singul. 161.

Quod si à non competenti Judice vocatus non jerit? præscriptionem fori, \* quam initio habere potuit, objicere amplius non valere, jurisdictionemque approbasse videri, qui tam facili negotio, comparando, incompetentiamque allegando, se defendere posset, pluribus relatis tradit Camill. Borell. in summ. dec. 1. part. 43. de foro compet. n. 67. & t. 46. de contumacia. n. 7. & sic sæpius per Sabaudia Senat. judicatum testatur juris scientissimus Anton. Faber in suo Cod. definit. lib. 3. t. 12. definit. Cum enim declinatoria fori, incompetentiæque exceptio † dilatoria sit, & per consequens ante litem contestationem opponenda, l. Exceptionem, 19. C. de probat. l. 2. ult. & l. 3. D. de except. contumacia autem litem contestationem \* inducat? auth. Qua in provincia, C. ubi de crimin. agi oport. post contumaciam, & legalem (ut sic dicam) contestationem, opponi non posse, dicendum est. Quod & repetiit idem ipse Faber cod. lib. 3. t. definit. 44. simileque eod. lib. 3. t. 1. definit. 25. ubi post fictam contestationem, per contumaciam scilicet respondere recusantis, sicut post veram contestationem, ad reconventionis \* remedium contumacem admittendum non esse, ex auth. Et consequenter, C. de sentent. & interlocut. omni. judic. tradit etiam Joan. Aloys. Ricci. in decis. Curia Archiepiscop. Neapolit. decis. 163. n. 11.



145 Imò contumacem hunc pro confesso \* in his, quæ ejus damnum incommodumque respiciunt haberi, contumaciamque tacitam inducere confessionem; probant *text. in l. Divus Antonius, 7. D. de integr. restit. l. De atate, §. Qui tacuit, D. de interrogat. actionib. text. optimus in c. 2. de confess. lib. 6. inter eum, qui postquam respondere jussus est, contumaciter respondere recusat; & eum, qui antequam respondere jussus sit, contumaciter abesse contingat differentiam constituens; ut primo casu pro confesso habeatur; non verò in secundo, licet contra eum tanquam contumacem, prout ratio dictaverit, sit procedendum. Proque confesso in civilibus saltem eum, qui post jussionem respondere recusat, habendum, observarunt Bald. in l. Si filius, D. de interrogator. actionib. & in l. 1. n. 10. C. quomod. & quand. Judex, Marc. Anton. Cuch. de mentient. circa possess. n. 181. Cornel. Beninc. dict. special. 10. in judic. n. 19. Gigas de pensionibus Ecclesiast. q. 64. n. 5. Petr. Barbof. ad leg. 1. art. 2. n. 11. D. de judic. Cardin. Tusch. pract. concl. litera C. concl. 1019. Petr. Cabal. resolut. crimin. cent. 3. cas. 288. n. 74. Camill. Borrell. dict. t. 46. num. 28. cum aliis infra proximè referendis.*

146 Ex quibus satis utilis deducitur intellectus \* ad Regi leg. 5. t. 21. lib. 4. novæ Reg. Collect. disponentem: schedulam privatam coram Judice, vel alguacello (ut lex quoque sequens statuit) recognitam, paratam executionem habere; ut non expressam necessario recognitionem desideret, sed ficta sit contenta, per contumaciam nempe ejus, qui schedulam recognoscere jussus, ac personaliter requisitus recognitionem contumaciter recusat, doloseve ad id citationem, requisitionemque subterfugit. Eamque fictam per contumaciam recognitionem ad executionem in terminis d. Regiæ legis faciendam, sufficere asseruere Covar. variar. lib. 2. cap. 11. n. 4. & in simili Galliæ sanctione Petr. Rebuff. super constit. Reg. tr. de chirographis præfat. n. 98. Sic in practica servari attestans, contrariis plenè satisfaciens, Bald. in addit. ad Roderic. Suar. in l. Post rem judicatam in decla. leg. Regni, versic. Alius casus potest assignari, litera B. mendose alios citans Azaved. in l. 1. t. 22. n. 14. lib. 4. novæ Reg. Collect. Avendañ, de exequend. mandat. p. 2. c. 30. n. 4. Didac. Perez in l. 4. t. 8. lib. 4. Ordinam. verb. Mandamos, vers. Quid obsecro juris erit, pag. mibi 636. Magon. decis. Lucan. 15. num. 30. & per tot. Francisc. Merlin. (ita per decretum excellentissimi Consilii cautum dicens) decis. 15. n. 1. Anton. Faber (sic multis placuisse referens, licet Senat. Sabaud. aliud medium elegerit) in suo Cod. definit. d. lib. 3. t. 1. definit. 15. & tit. 12. definit. 44. ubi non solum pro recognita schedulam in præsentem habendam firmat; sed etiam si à Judice

147 incompetenti \* ad recognoscendum vocatus non terit, interlocutioneque pro recognita ob contumaciam habita schedula sit: non posse postmodum contumacem se fori præscriptione tueri, Cum si paruisset, & chirographi scripturam aut agnosceret, aut denegaret; non eo minùs salvam præscriptionem haberet; quia agnitio, vel denegatio chirographi ad jurisdictionis probationem \* non inducit; cum ex cujuslibet Judicis autoritate, etiam incompetentis, fieri possit, ut illius Ducatus stylo disertè cautum refert; mirabilemque casum hunc, in quo plus operatur fictio \* in casu ficto, quàm veritas in casu vero, advertit.

150 Malam deinde præsumitur in dubio habere causam \* contumax. c. Nullus de præsumpt. Bald. in d. l. Sancimus, n. 3. C. de judic. Alciat. de præsumpt. regul. 3. n. 22. in fin. Menoch. eod. tract. lib. 2. præsumpt. 70. num. 12. 13. & 14. Camil. Borrellus in summ. decis. d. tit. 46. n. 63. Francisc. Brun de indic. & tortur. n. 293. Non adeo tamen ut condemnatus ob contumaciam, \* ob malam causam condemnatus videatur:

ob contumaciam enim potiùs condemnatio facta videtur, l. Si ideo, 55. D. de evict. l. Papinianus, 8. §. Meminisse, D. de in offic. testam. Anton. Faber in suo Cod. definit. lib. 3. tit. 1. definit. 19. n. 4. 151

Indeque in possessionem bonorum contumacis \* ante litem contestatam ex primo decreto actor mittitur, l. Fulcinius, D. ex quibus caus. in possess. eatur, l. Consentaneum, 8. C. quomod. & quand. Judex, auth. Ei qui, C. de bon. author. jud. possid. Bart. in l. Cum proponas, n. 2. C. eod. titul. & in l. Si finita, §. Julianus, n. 17. (ubi plenè Alexand. numero 31. & alii, D. de damn. infect. Roman. consilio 454. num. 2. Panormit. in cap. fin. §. In aliis, num. 31. & 32. extra ut lite non contest. & in capit. Prout, num. 8. & 22. de dol. & contumac. & in capit. Cum venissent num. 12. de eo qui mitt. in possess. Cornell. Benenc. de paupert. de special. 10. in judic. num. 5. & 6. alios referendo Borrell. d. tit. 46. de contumacia, num. 48. & 160. Natth. Coller. decis. German. 104. numer. 5. Cardinal. Tusch. d. litera C. conclus. 1019. num. 1. & 2. & litera M. conclus. 287. & suat de jure Regio text. in l. 1. & 2. tit. 8. p. 3. & in l. unic. tit. 9. lib. 3. Ordin. & in l. 2. & 3. t. 11. lib. 4. novæ Reg. Collect. 152

Quod tam in verò, \* quàm in ficto contumace procedere, docent Alex. in l. Plerique n. 9. de in jus vocand. & Camill. Borrell. d. loco, n. 49. 153

Polleque etiam post litem contestatam \* missionem ex primo decreto ob rei contumaciam fieri; est text. in l. 9. t. 22. p. 3. & ibid. notat. Gregor. Lopez. glos. 1. in fin. 154

Contumacia verò crescente, \* poena quoque augetur, ad secundique decreti interpositionem pervenitur, c. Quoniam frequenter, 5. §. In aliis ut lite non contest. & ibid. Scrib. Menoch. de arbitrar. lib. 2. centur. 5. casu 416. n. 32. Camil. Borrell. repet. tit. 46. num. 157. 155

Quodque tempus, \* quævè ad id hodiè requiratur contumacia? vide per legem 4. & 6. t. 8. p. 3. l. unic. tit. 9. lib. 3. Ordinam. l. 1. tit. 11. lib. 4. novæ Reg. Collect. & ibid. Azeved. verb. Dosmeses. 156

Volens autem decretum bonorum possessionis passus ea recuperare; non prius quam si expensas † integrè refecerit, ad id erit admittendus, c. 3. de eo, qui mitt. in possess. conf. rei servand. d. l. 6. partita, ibi: Eppechasse las costas que tassare el judgador. & notant multi ex relatis supra n. 10. 157

Nec hujusmodi ob contumaciam expensarum præstationem \* poteris remittere Judex. Cum non ob ejus solum contemptum? sed in partis adversæ refectionem ad earum restitutionemque contumax teneatur, Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 36. num. 4. neminem fore, qui hac de re dubitet, adjiciens, Sempron. Activ. decis. sine determin. 105. n. 1. Adeò ut si requisitus \* expensarum condemnationem intermittere Judex; de suo reficere, restituereque parti læsæ compellatur, ita jubente Justiniano Imperatore in d. l. Sancimus, C. de jud. ibi: Scituris Judicibus nostris, & Executoribus, quòd si hoc prætermiserint, ex sua substantia hujusmodi detrimentum læsis resarcire compellentur. Bernard. Græva. d. l. 1. conclus. 60. consider. 1. num. 3. 158

Exceptiones præterea dilatorias \* amittere contumacem; pluribus congestis tradunt Matth. Coller. decis. German. 108. n. 71. Borel. ubi sup. n. 162. & t. 48. de exceptionib. n. 153. Petr. Barbof. in d. l. Si quis ex aliena, n. 76. & seq. D. de judic. 159

Item si vassillus \* feudum à Domino habens, tribus vicibus ut servitium pro feudo præstet requisitus, contumax in eo præstando extiterit; feudo privatur, text. in c. 11. de milit. vassall. qui contumax est, Camil. Borrell. (anos adducen.) d. tit. 46. num. 19. & 20. diximusque latius in prima hujus tractat. part. quæst. 33. 161



162 Ob contumaciam quoque excommunicationis ꝑ sententiam ferri posse, vulgaria sunt jura in capit. *Ex parte*, el. 1. 2. 3. cum glos. ibid. de verb. signific. c. Et literis; 11. de constitut. c. Tuæ, 3. ut lite non contest. glos. in cap. 1. de idol. ꝑ contum. in 6. ꝑ in capite 2. de procurat. gloss. fin. in l. in actionibus, D. de in litem jurand. late Cornel. Beninc. de special. 10. in jud. ex n. 11. cum seqq. Marant. de ordin. judicior. 6. p. memb. 2. n. 19. Jacch. Simanc. de Catholic. instit. c. 14. de contumacib. per tot. Ludovic. Montal. de reprob. sentent. Pilat. art. 3. n. 25. Farinuc. d. quæst. 18. n. 39. versic. Si Judex Ecclesiasticus, Paz in praxi, tom. 2. p. 1. c. 3. num. 5. vers. Alia pœna est.

163 Proque omni contumacia, ꝑ ex re etiam minima insurgente; Cum tanto major contumacia sit; quanto minor contumaciæ causa est, gloss. in cap. Si Clerico 96. dist. quam pro singulari allegat Abb. in cap. ex parte, num. 3. de verbor. signific. Andr. Barba. in tractatu de testib. part. 3. num. 9. Philipp. Franc. in cap. Quia cordi, ꝑ. Quod si appellator, notab. ult. de appellat. in 6. Cornel. Beninc. d. special. 10. num. 12. Camil. Borrell. dit. 46. num. 133. Laurent. Sylvann. de feud. recogni. q. 110. num. 3.

164 Nec ob contumaciam excommunicatus ante ex pensarum ꝑ præstationem, emendamque adversæ parti factam absolvitur. Hostiens. in sum. t. de sentent. excommunic. ꝑ. Et qualiter, verb. Secundo requiretur, vers. Et nota bene. Aut nisi cautionem saltêm de parendo mandatis præstet, juxta text. in dict. cap. Ex parteel. 1. ibi not. Abb. n. 6. Joann. Paul. Lancelot. instit. Can. num. lib. 4. tit. de sentent. excommun. ꝑ. Manifestè autem, Daniel Venator. in annal. jur. Pontif. lib. 5. tit. 39. ꝑ. Cum absolutio, quæ causam, ꝑ. vers. Sententia enim ab homine prolata, quos refert, & sequitur Camil. Borrell. d. loco, n. 90.

165 Utque alias contra contumaces per jam relatos videndas pœnas omittamus: in appellando, appellacionem vè prosequendo ꝑ contumax pro appellacionis desertore reputatur, Camil. Borrell. d. tit. 46. n. 114. & plenissimè Nos in prima hujus tr. par. q. 31.

166 Paupertas tamen à contumacia, ꝑ ejusque pœna (si à paupertate contumacia causam trahat) excusat, ut in propositis casibus videre est. In primis enim ad judicium venire jussus, si absque dedecore ꝑ ob paupertatem comparere nequeat, nec compareat, contumaciæ pœnam evitat, ut probat text. in ꝑ. Hinc nobis (ibi. Aut. qualibet necessitas, cum glos.) in auth. de hered. ꝑ Falcid. Marant. de ordin. jud. 6. p. verb. Contumacia, n. 5. Corno. Beninc. d. special. 10. in judic. n. 23. ꝑ seqq. Bertran. conf. 28. n. 87. Sebast. de Medic. de casib. fortuit. 2. p. q. 4. n. 12. Maur. Appicell. allegat. 6. n. 18. Surd. de aliment. t. 1. q. 48. n. 6. Bernard. Græv. pract. Camer. Imperial. lib. 1. conclus. 142. num. 2.

168 Audiri que contumacem hunc (si ob paupertatem contumax dici potest) etiam antè expensarum ꝑ parti adversæ refectionem factamque emendam, tradiderunt multi ex suprâ citatis, num. 10. Et nominatim in contumace post duas, vel tres sententias ꝑ per Audientiam latas comparente (qui nec ad restitutionem, nec ad judicium, nisi cum clausula Parito judicato admittitur, juxta tex. in l. Fulcinius, ꝑ. fin. D. ex quib. caus. in possess. eatur?) observat Octavian. Vester. in praxi, lib. 4. c. 4. de dolo, ꝑ contumac. num. 9. Quæ clausula ꝑ secundum eundem ibid. in fin. remissionem possessionis, fructuum perceptorum, & expensarum litis solutionem importat. Marefc. (plenè de ea agens) variar. resolut. lib. 1. cap. 86.

171 Si tamen pauper ꝑ sit, & ad restitutionem, judiciumque admitti desideret, hunc temporari rigorem; solereque pauperi commissionem dari, dilata, seu reservata in finem litis fructuum, & expensarum solutione, sub hac rescripti formula: Placeo D. N. Papa, demissa possessione, constituto de

Oratoris paupertate: ꝑ. testatur idem Octavian. Vester præcitato loco, ꝑ lib. 8. c. 3. de restit. in integr. n. 12. Admissione namque possessionis (quam facile quantumvis pauper dimittere potest) non excusatur, licet à restitutione fructuum, & expensarum excusetur: ad text. in c. Olim. de rest. spoliator. notat (aliis adductis) Octavian. Vester ubi proximè.

Item nec contra pauperem, cujus in causa fuit paupertas ne compararet, inducitur confessio; nec malam præsumitur habere causam. Cum adversus justam ꝑ contumaciæ, vel absentiae excusationem habentem non præsumatur, ex glos. verb. Absens, in l. 2. C. de contrar. jud. tutel. Camil. Borrell. d. t. 46. n. 65. Sicque omnes exceptiones ꝑ opponere posse, cum in culpa eas opponendi non fuerit; legitimeque extiterit paupertate impeditus, & in mora per consequens non fuerit, ex traditis à Nobis 1. p. q. 17. à n. 32. cum seqq. ꝑ q. 31. n. 11. ꝑ seqq. ꝑ q. 32. n. 12. ꝑ seqq. firmandum venit.

Item si ob paupertatem servitium ꝑ Domino debito tempore non præstiterit vassallus, vel emphyteusi cum privari; late deduximus 1. p. q. 33. n. 21. ꝑ seqq. ꝑ quæst. 26.

Pariter ob non solum debitum excommunicatus, si propter paupertatem ꝑ solvere non posse ostendat, relaxari, ac retractari excommunicationis sententia, absolutionisque proferri debet, glos. in clemen. 2. verb. Satisfecerint, de hæretic. Butri. in c. Oduardus, q. 1. de solut. Paul. Castr. in l. Si reus, 73. n. 9. D. de procurator. Ubi unum singularissimum addit; excommunicatum, nisi solverit intra mensem, licet aliquando intra mensem solvere, non tamen circa finem potuerit; si in malitia non fuit, paupertate excusari: prædictam quoque sententiam tenet Milvi. in repert. verb. Excommunicari non potest, Gallef. ad formam obligat. Camer. de præambulis ipsius processu ipso, n. 24. in nova edit. q. 36. Asin. in praxi judic. ꝑ. 3. c. 37. n. 11. Stephan. Gratian. discept. forens. tom. 4. c. 660. n. 9. ꝑ 10. Pyrrh. Maur. de solut. ꝑ oblat. c. 88. per tot. præcipue n. 3. Ful. Pacian. de probat. lib. 1. c. 54. n. 71. Sebastian. de Medic. de casib. fortuit. 2. p. n. 103. pag. 4. post med. vers. Nonò excusatur, ubi communem dicit, Francisc. Vivi. decis. 268. n. 6. lib. 2.

Imò excommunicationis sententiam in hoc casu latam si de paupertate, ꝑ impotentiaque debitoris notoriè constet (ut si contra eum, qui ritè, & rectè ad bonorum cessionem, vel ad beneficium c. Oduardus admissus est, feratur) nullam ipso jure esse; infirmandum verò, si notoria mendicitas non sit; asseruere Quintill. Mandos in tr. de monit. q. 37. n. 8. ꝑ 10. Thes. dec. 10. n. 5. post med. Fulvi. Pacian. procc. rel. loco.

Indè que etiam fit, pauperem, qui in Canonem. Si quis suadente diabolo, ꝑ 17. q. 4. incidit, ad Curiam Romanam pro absolutione petenda accedere non adstringi, c. Quod de his, 26. c. Quamvis, 58. de sent. excom. Divus Ant. de excom. c. 1. n. 45. Card. Tolet. in summ. l. 5. c. 8. n. 2. vers. Quarto ista, Hieronym. de Mont. quæst. 15. n. 6. cum tribus seqq. Francisc. Marc. decis. 596. per tot. Carol. de Grass. de effectibus Clericat. effect. 9. n. 164. ꝑ 165.

178 Nec omnimoda ꝑ in hoc casu requiritur egestas, sed & in ex officio, vel officio vivente, aliis tamen pro itinere faciendo expensis carente veram propositam conclusionem, nec ostiatim tunc mendicare cogendum eum, asseruere Sylves. in summ. verb. Absolutio, 4. n. 3. vers. Octavus, Carol. de Grass. d. n. 165. Joan. Mar. Bellet. disquisit. Clerical. part. 1. tit. de favore Clericor. Canonis, 5. 3. n. 24. ex Hostiens. in d. cap. Quod de his, n. 1. & Abbat. in cap. Ea noscitur. n. 5. de sent. excommun. Azeved. in l. 2. n. 46. tit. 18. lib. 4. novæ Reg. Collect.

Non denique contumax, causave pro deserta habetur ejus, qui ob paupertatem ꝑ intra debita tempora aut appellacionem non proposuit, aut non fuit prosequutus, ut late in prima hujus tr. parte quæst. 31. d. n. 11. cum seqq. tradidimus.



Exponen es infantes quibus plectantur  
pœnis? Et an ab eis excuset paupertas?

S U M M A R I U M.

- 180 De hujus criminis atrocitate.
- 181 Parentem hujus criminis reum morte puniendum, multa suadent, quæ ad id expenduntur, & num. seqq.
- 182 Sanguinolenti infantes, quare dicti?
- 183 Mortis pœna in præsentem an plectatur parens, sive expositi mors sequatur, sive non; & n. seqq.
- 186 Intellectus ad text. in capit. fin. 87. distinct.
- 187 Parens qui filium exposuit, an & quando illum repetere possit? & n. seqq.
- 188 Expensæ factæ cum expositis post decennium cum servitiis computantur.
- 189 Nisi Dei amore, qui infantem suscepit, eas fecisset.
- 190 Et qualiter amore Dei factæ probentur;
- 191 Ecclesia non repetit expensas, quas cum expositis fecit, nec protestatione præcedente.
- 192 Parentes exponentes filios, exponere consentientes patriam potestatem amittunt: & domini dominium quod in servis ad ipsis expositis, aut ab aliis de ipsorum permissu habebant.
- 193 Domini periclitantes vassallos deserentes, eorum dominio vassallagioque privantur.
- 194 Cives in periculo Civitatem deserentes civitatis jura amittunt.
- 195 In exposito parricidium non consideratur, nec si forte patrem occidat, ut parricida puniatur.
- 196 Alentes expositos nullum in eis jus acquirunt. Servus expositus juris sui manet, ibidem.
- 197 Legis 4. tit. 23. lib. 4. For. leg. dispositio in usu non est.
- 198 Expositi possunt ad Sacros Ordines, beneficia Ecclesiastica, & dignitates absque aliqua dispensatione promoveri, legitimique censentur. Contra num. 201.
- 199 Nec excluduntur statuto requirente, ne ex Judæis, Maurisque descendant nive ad beneficium aut dignitatem admittendi aliqua macula sint infecti.
- 200 Secus si puri sanguinis, aut ex notis parentibus qualitatem desideret. Statutum juri communi contrarium restringitur, nec ultra id quod exprimitur, extenditur, d. n. 199.
- 202 Parentes filios exponentes eis intestatis non succedunt.
- 203 Expositis quis ab intestato succedat; remissive.
- 204 Pœna contra exponentes infantes constituta, contra languidos quoque cujuscumque ætatis sint exponentes locum habent.
- 205 Ignorantia parentum, aut dominorum filiorum, vel servorum expositorum, eos excusat.
- 206 Ignorantia in præsentem, parentis, vel domini juramento probatur.
- 207 Paupertas parentes, & dominos filios, vel servos in aliquo Xenodochio exponentes excusat.
- 208 Et quid si Xenodochium in quo expositio fieri possit, præsto non sit, & numer. seqq.
- 212 Ob mortis timorem, licet parenti filium exponere.
- 213 Parentes ob insaniam vitandam filios exponentes, excusantur, & n. seqq. Honor non modo filiis, sed propriæ vitæ antefertur, ibidem dicto num. 213.

§. II.

180 Immane crimen † humanoque generi, ac naturæ  
fœderi (quoad ipsa quoque ratione carentia

animalia) repugnans est quos protulerint, genuerintque tœtus abjicere, nec alere. Naturale namque jus procreare, educareque fœtus omnia etiam animalia, quæ in cœlo, quæ in terra, quæ in mari nascuntur, docuit, hujusque juris peritia censerem videmus, & firmat (si firmitate natura ipsa, cujus vim ab origine mundi experimur, eget) Imperator Justinian. in princip. justit. de jure naturæ gent. & civi. & Senec. epist. 122. lib. 22. (de irrationabili animali loquens) Producit fœtus suos (inquit) nec abjicit. Cujus criminis atrocitatem ostendunt etiam sapientissimi Alphonsi Regis verba in l. 4. tit. 20. part. 4. cujus est initium, Verguena, crueleza, ò mald. ad mueve à las vegadas al padre, ò a la madre en de samparar los niños echandolos à las puertas de las Eglefias, è de los Hospitales, è de los otros lugares, &c. Inde Senec. de benefic. lib. 3. cap. 1. Et parentes suos non amare (inquit) impietas est; non agnoscere, insania. Cumque sic graviter contra ipsam naturalem legem (pictatis officium relegantes) peccent parentes, liberos suos vel exponentes, vel permittentem exponi, eos quasi tradendo morti (cum pietatem, quam in suos ipsi non habent, non debeant ab aliis expectare) gravibus illos afficiant jura pœnis.

Morte † parentem hujus criminis reum puniendum, suadet textus in l. Necare, 4. D. de liber. agnosc. ubi sic Paul. jure con ult. ait: Necare videtur, non tantum is, qui partum perfocat; sed & is, qui abjicit, & qui alimonia denegat, & is, qui publicis locis misericordiæ causa exponit, quam ipse non habet. Quam visa est approbare sententiam (ultimo eam referendo loco) glossa 1. in l. 2. C. de infantibus exposit. eademque lex ipsa ibi: Si ab ipsis expositos quodammodo ad mortem, voluntas misericordiæ amica collegerit. Nec enim suum quis dicere poterit? quem pereissent contempsit. apertius text. in capite final. in fine, 87. distinct. ibi: Sanè qui post prædictum tempus calumniator extiterit, ut homicida Ecclesiastica districtione damnabitur, sicut Patrum sancit autoritas. Ideoque sanguinolentos † infantes hos in rubric. C. de infantibus exposit. appellari; quia sanguinis pœna scelus hoc expositionis vindicetur; adnotarunt glos. in c. unic. de infantibus exposit. verb. Liberatus circa med. Azor. in summ. C. eod. Gregor. Lopez in d. l. 4. glos. 1. Montal. in l. 1. tit. 23. lib. 4. Fori leg. glos. 1. Licet alia ego sanguinolentos appellari arbitrer ratione; quod à matrum, nempe, frequenter uberibus extracti, necdum benè (ut sic dicamus) sanguine mundi exponantur, juxta Calepini traditionem (quem postmodum vidi) verb. Sanguinolentus, sic titul. C. de infantibus exposit. intelligens, qua etiam de re latè Covar. variar. resolut. lib. 3. cap. 14. n. 4. Capitisque pœnam hac in specie pati debere patrem scienter exponentem infantem, asseverat Montal. ubi proximè, Quod & apud Thebanos observatum refert Æliam var. histor. lib. 2. c. 7. Quorum humanissima lex in solitudine exponentem, abjicientemve infantem capitis supplicio mulctabat.

Ex quibus etiam non sequuta expositi morte † eidem pœnæ locum fore, videtur firmandum. Postque varias disceptationes in congressione Synodali Constantinopolitana constitutum fuisse, tradit Petrus Gregor. lib. 15. Syntag. jur. univers. capite 28. n. 5. matres proprios filios in divinatorum Templorum aditibus exponentes, quamvis filii ab aliis educantur, ut homicidas puniri. Cujus etiam constitutionis mentionem facit Joan. Hieronym. Episcop. Campanill. in suo diversor. juris. Canon. rubric. 11. capit. 13. numer. 160.

Quàm tamen mortis pœnam tum demum si expositi mors † sequatur, imponit patri textus in l. 3.



1. 3. *dict. titulo 23. lib. 4. Fori leg. tenuitque Tiber. Decian. tract. crimin. lib. 9. c. 8. n. 9.* Morte verò non sequuta † extraordinem, arbitriòque Judicis puniendum patrem: observarunt glossa 1. in l. 2. C. de infantib. exposit. & in l. Nee filium, 9. verb. Pena, C. de patria potestate, Gregorius Lopez *dict. gloss. 1. Joan. Vela de delict. c. 9. versic. Punitur autem Petrus Fernandez Otero diversar. quæst. jur. par. 3. q. 11. num. 3.* quem non sine verecundia, ruboreque hoc in casu refero, qui integram illam quæstionem à Joann. Vela allegato loco nullo penè dempto, aut mutato verbo, suppresso nomine mutatus est.

Planè si ab eo, qui infantem expositum suscepit, fuerit facta denunciatio, † ut à proprio suscipiatur, alaturque parente, si decem dierum spatium fluere permiserit parens, post illudque postulare filium velit; Ecclesiastica districtione coerceri, utque homicidam puniri, determinat expressus *tex. in dicto cap. fin. 87. dist.* quem sic intelligendum dicit *Montal. in l. 2. dict. titul. 23. lib. 4. Fori leg. gloss. 1.* Dicta verò denunciatione non facta, vel incio parente facta, † posse quodcumque parentem filium suum repetere, si & expensas ad decennium usque cum eo factas offerat, contendit *Montalu. ibid.* Post decennium † namque factæ, cum servitiis computantur, ex *text. in dicta l. 2. Fori leg. nisi Dei amore; † qui infantem suscepit eas fecisset, ex dispositione text. in d. l. 4. titulo 20. part. 4.*

Quòd indicis † probari notat *ibidem Gregor. gloss. 5. ex Abbat. in d. cap. unic. de infant. exposit. n. 3.* ubi pariter advertit, alimenta hæc si ea fecerit Ecclesia, † cum ad id teneatur, egentibusque subvenire, non repetere, ex *text. in cap. Sacrorum, 12. quæst. 2. & in l. Alimenta. C. de negot. gest. protestatione quoque præcedente ea ratione id procedere firmans.*

Patriam deinde potestatem † parentes filios exponentes, exponive consentientes, dominiùmque in servis domini exponentes servos, ab aliisve exponi permittentes amittere indicat *text. in d. c. unic. de infantib. exposit. in l. 2. C. eod. tit. in d. l. 4. part. & in l. 1. tit. 23. lib. 4. Fori leg. ubi not. Montal. glos. 1. circa fin. in d. c. fin. 87. dist. docentque Bald. in d. lib. 2. Cardin. Paleot. de noth. & spur. c. 63. n. 6. Jacob. Menoch. de arbit. lib. 2. cent. 4. casu 396. n. 11. Surd. de alimen. tit. 4. q. 18. n. 2. & tit. 8. privil. 63. n. 4. & privil. 64. n. 2. cum seqq. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 2. c. 26. q. 1. Joan. Vela d. c. 9. & Punitur autem vers. Et sciente patre, Otero d. q. 11. num. 3. Tiber. Decian. tract. crim. lib. 9. c. 8. n. 9. Joan. Hieron. Episcop. Campanil. in suo divers. juris Canon. rubr. 11. c. 13. n. 158. Steph. Gratian. d. c. 267. n. 1. & seqq. Qui n. 2. & 3. ad dominos † etiam periclitantes deserentes vassallos; nec non ad cives † civitatem in periculo deserentes, ex *Menoc. loco proximè relato sententia, id extendit, ut illi vassallagii; hi civitatis jura perdant.**

Indèque ex hac patriæ potestatis amissione parricidii reatum † in exposito considerandum non esse, neque ut parricidam si patrem forte occidisset puniendum, notarunt el ganter *Carrer. in practic. & Homicidium n. 143. Menoch. d. casu 96. n. 14. & n. 39. Petr. Gerard. singul. 2. incip. Tusci quod in præcedenti, n. 9. Petr. Plac. in epitome de iustor. c. 22. n. 27. in fine, versicul. Alius subjiciatur casus, Steph. Gratian. ubi supra, n. 3. Tiber. Decian. d. lib. 9. c. 15. n. 29. Prosper Farinac. lib. 4. praxis crimin. q. 120. num. 164.*

Non tamen ex eo, quòd patriam potestatem in filios à se, vel de consensu, & patientia sua expositos parentes amittant, dominiùmve in servos domini; jus aliquod in eis hi qui eos alendos † sus-

ceperunt, acquirunt: quinimò sui juris manent, libertatemque omnimodam (servi licet aliàs nascerentur) obtinent, *d. l. 2. & 3. C. de infantib. exposit. text. in d. cap. unic. extra eod. tit. gloss. 1. in fin. in d. cap. fin. 87. dist.*

Quamvis ex legis 1. d. tit. 23. lib. 4. Fori leg. dispositione † eorum dominiùm nisi donandi animus accederet, qui eos suscepit acquireret: quæ tamen in usu non est, imò contrarium secundum juris Civilis, & Canonici dispositionem servatur.

Quare ad Sacros Ordines, † beneficia Ecclesiastica, & dignitates absque aliqua dispensatione promoveri hos posse, legitimosque censerì, observant *Anani. in d. c. unic. n. 11. de infantib. exposit. Felin. in cap. Cum deputari, n. 13. d. judic. communem asseverat Cardin. Paleot. d. cap. 63. n. 3. & 7. Bermond. de public. concub. in verb. Qui etiam filios ex tali concubinato procreatos, num. 90. Mascard. de probat. concl. 799. Girond. de privileg. explicat. n. 1441. & seq. Menoch. d. casu 366. n. 15. & 16. & de præsumpt. lib. 6. q. 54. n. 20. veriore de rigore juris opinatur Sayr. in suo thesaur. lib. 6. c. 10. versic. Secunda opinio, n. 39. quos refert, & sequitur Episcop. Campanill. de rubr. 11. n. 157. cum Suarez in suo 5. volumine, disp. 50. sect. 4. unicuique licere dicente huic adhærere resolutioni, etsi in praxi dispensatione uti securiùs esse addat: Firmantque dictam sententiam *Eman. Rodrig. in suis quæst. regular. tom. 1. quæst. 13. art. 1. Philipp. Pascha. de virib. patriæ potest. part. 1. c. 6. n. 10. eique assentitur Gregor. Lopez in d. l. 4. part. gloss. 6. vers. Case torna libre, Stephan. Gratian. discep. forens. lib. 1. c. 135. n. 31. & seqq. & lib. 2. c. 267. n. 22. & seq. num. quoque 24. adjiciens: statuto solum requirente † ne ex Judæis, Maurisve descendant; néve aliqua macula ad beneficium, aut dignitatem admittendi, sint infecti; expositos non excludi cum tale statutum juri sit contrarium, cap. Eam te, de rescript. debeatque restringi, Bart. in l. Omnes populi, n. 56. D. de justit. & jur. Roland. à Valle consilio n. 21. lib. 1. nec debeat ultra id quod exprimitur extendi, l. Si verò, & De viro, D. solut. matrim. in expositis autem hujusmodi non reperiatur macula. Idem quoque firmat *Anton. Ricciul. in tract. de neophytis, c. 7. n. 33. Aliud dicendum si puri sanguinis, † aut ex notis parentibus qualitatem statutum desideret; cum nequeat per expositos, spuriosque probari, ut observat Perez de Lara de amiversar. & capellan lib. 2. c. 4. n. 39. usque ad 42. eumque referendo Gratian. ubi proximè, n. 26. Girond. d. loco. n. 1443. & seq.***

Quamvis non sine dispensatione † ad Ordines, aut beneficia eos promoveri posse, asseverent *Angel. in l. Librorum, D. de his qui not. infam. Didac. Covarr. in clement. Si fieriosus, part. 1. in princip. n. 9. Simon. Maiol. in tract. de irregular. speciebus. Vival. in rubr. de irreg. num. 123. P. Rebell. de obligat. justit. part. 2. lib. 1. q. 3. sect. 2. n. 15. securiùsque esse concludit Valer. Reginal. in praxi, lib. 30. n. 77. v. 7.*

Parentes præterea filios exponentes eis intestatis † non succedere profitetur *Petr. Gregor. lib. 45. Syn-tag. juris universi, c. 10. n. 12. eoque relato Episcop. Campanill. d. rubric. 11. c. 13. n. 158. & 162. in fin. apud quem quis eorum ab intestato † sit successor videre licet: cum neque parentes, neque hi, qui eos alendos susceperunt, succedant, ex sententia Hostiens. & Zabarel. in d. cap. unic. de infantib. exposit. per tex. in l. Nutritoribus. 10. C. comm. de succes. qua etiam de re vide *Pereg. de jure Fisci, lib. 4. tit. 3. rub. de bonis vacant. n. 16. Gregor. Lop. in d. l. 4. ver. Echandalos, Laram in l. Si quis à lib. eris, & Si quis ex his. num. 10. D. de liber. agnosç. Farin. fragmen. crimin. p. 1. tit. F. num. 134.**

† Dictaque de infante, & de languido † quoque exposito



exposito cujuscumque ætatis sit, procedere, ad-  
versusque languidos exponentes eadem, quæ con-  
tra infantum expositores pœnas locum habere; di-  
cunt *gloss. 1. in fin. in d. cap. fin. 87. dist. Abb. in d.*  
*cap. unic. n. 2. & alii ibi, Sylvest. verb. De expositis,*  
*n. 2. Montal. in d. l. 1. tit. 23. lib. 4. Fori leg. gloss. 1.*

A quibus tamen parentum dominorumve igno-  
rantia † eos excusat, ut eademmet parentibus, vel  
205 dominis filios servosve exponentes, exponere pa-  
tientes pœnas imponenda supra relata jura, Au-  
thoresque relati ostendunt. Per patrisque vel do-  
mini juramentum † ignorantiam probari, disponit  
206 nominatim *d. l. 1. tit. 23. lib. 4. Fori leg. notatque*  
*ibid. Montal. gloss. 1. & faciunt dicta à Nobis, 1.*  
*parte, q. 14. num. 27.*

Valentior autem est, & in hoc casu paupertatis,  
207 inopiæque excusatio, † quæ etiam scientes, filios-  
ve, aut servos exponentes parentes, vel dominos  
excusat, si in aliquo Xenodochio non omnino  
eos deferendo, quoque potuerint adiuvent modo,  
filios exponant, vel servos, ex eleganti decisione  
*text. in l. unic. §. Sed scimus, C. de Latin. libert. tol-*  
*lent. docuit glo. in d. c. unic. verb. Liberatus, de in-*  
*fantib. exposit. & ibid. Hostens. in sum. n. 4. & com-*  
*muniter Scribente, & in d. l. 2. C. eod. Montal. in*  
*dist. l. 1. tit. 23. lib. 4. Fori leg. gloss. 1. Gregor. Lop.*  
*in d. l. 4. tit. 20. par. 4. gloss. 1. Joan. Vela in d. c. 9.*  
*propè fin. vers. Has autem pœnas, Otero d. part. 3. di-*  
*versar. q. jur. qu. 11. num. 6.*

Quòd si Xenodochium, in quo expositio fiat,  
† præsto non sit, excusari patrem, qui filium ege-  
208 state cogente exposuit, fatetur *gloss. 1. in d. c. fin.*  
*87. dist. Dominum † tamen excusari negat: quia*  
209 potius servum vendere debuit, aut donare, ex *d.*  
*§. Sed scimus, d. leg. unic. C. de Latin. libert. tollend.*  
Cujus quoad filium sententiam ad pœnæ in foro ex-  
teriori † excusationem probat *Sylvest. verb. De expo-*  
210 *positis: ad interioris tamen, † non utique quia potius*  
211 pro se, filioque alendo mendicare debuisset: nisi  
forte expositio eo modo fieret, quòd nullum inde  
periculum immineret, ut in pluribus Hispaniæ lo-  
cis, in quorum multis non Xenodochium aliquod,  
in quo expositi suscipiantur, alanturque infantes,  
sed reperiuntur plura.

Ob mortis autem timorem † licere parenti filium  
212 exponere; *Exodi c. 2. autoritatem firmavit Menoch.*  
*d. casu 396. n. 8. Parique modo si ob infamiam †*  
213 vitandam filios parentes exponant, excusari, ob-  
servant *Greg. Lop. Vela, & otero locis jam relatis,*  
& sic per Mediolanensem Senatam judicatum te-  
statur *Jur. Clar. lib. 5. senten. §. fin. q. 83. vers.*  
*Partum cujus comprobat, laudatque decisionem*  
*Menoch. d. loco n. 5. 6. & 7. Cùm non impietas*  
tunc parentes moverit, sed qui non modò filiis,  
sed vitæ propriæ antefertur honor, *l. Isti quidem,*  
*8. §. pen. D. de eo quod met. caus. l. Justa causa, 9.*  
*D. de manumis, viuidict. Gerard. de Petr. Sanct. singul.*  
*33. multa jura, & autoritates referens Petr. Royz.*  
*Maure. decis. Lituan. 5. n. 453. diximusque 1. p. q.*  
*4. n. 177.*

Quare eadem ratio parentes, qui pro infante  
214 alendo mendicare † cogentur, quibus in indeco-  
rum, proque sua conditione verecundum, contu-  
meliosumque foret (quoad forum saltem exterius)  
excusabit.

Utrum Reo Pauperi, vel miserabili per-  
sonæ etiam non petenti actorum, pro-  
cessus, & indiciorum sit danda copia?

S U M M A R I U M.

1. Cuilibet regulariter instrumentorum, actorumve co-  
pia cum termino opponendi danda est; aliter acta,  
vel instrumenta non nocent, & n. 2.

3. In criminali etiam non petenti dare debet Judex  
processus, & indiciorum copiam.

4. Defensionibus suis in criminali non potest quis expressè  
renunciare.

5. Etiam si talis renunciatio fuerit juramento vallata.

6. Nec defensionibus delictum minuendis renunciare  
reus potest.

7. Nec tacitè defensionibus renunciare reo licet.

8. Si reus se defendere nolit, ex officio tenetur Judex  
veritatem, defensiones, & innocentiam ejus in-  
vestigare.

9. Et de Advocato, & Procuratore ei providere.

10. Copia processus, & indiciorum ante torturam reo  
etiam non petenti danda est. Contra num. seq.

12. Judex qui ad torturam non data copia processus,  
& indiciorum processit, ea non petita, excusatur  
in syndicato.

13. Concordantur hæc dissentientium Doctorum opiniones,  
& n. seqq.

14. Pauperibus, ac miserabilibus personis etiam non pe-  
tentibus tenetur omnino Judex actorum processus,  
& indiciorum copiam præstare. Amplia n. 15.

16. Judicis arbitrio relinquitur quis hac in specie pauper  
dicatur.

17. Copia hæc gratis pauperibus danda est, tam ex jure  
communi, quam bullarum Pauli III. & Pii IV.

18. Hodie ex Pauli V. reformatione etiam non petenti-  
bus copia processus danda est.

## Q U Æ S T I O LXVI.

Cuilibet regulariter instrumentorum, actorum-  
ve copia † cum termino opponendi danda est, 1  
*text. in l. Judices, 17. C. d. fide instrument. Bar. su-*  
*per constitut. Ad reprimendum, verb. De plano, n. 3.*  
*in fin. Hippol. de Marsil. singul. 81. plures referens Jo-*  
*seph. Mascard. de probat. tom. 2. conclus. 923. n. 3.*

Aliter acta, vel instrumenta non nocent, † 2  
*cap. Chartæ. 3. q. 9. Bald. in l. Si quando, n. 30. C.*  
*de testib. Andre. Alciat. in rubric. C. de edend. n. 10.*  
*Ripa in l. Quòd te mihi, num. 20. D. si cert. petat.*  
*Ludovic. Roman. consil. 156. n. 3. & consil. 519. per*  
*tot. & ibidem Horat. Mandos. in ejus addit. litera A.*  
*Rota in novis decis. 1. de fide instrumentor. num. 3.*  
*Joan. Gratiam. regul. 69. in princip. & n. 6. Gregor.*  
*Lopez in l. 23. titulo 16. part. 3. glossa 2. versic. Et re-*  
*gulariter, Didac. Covarr. variar. lib. 1. cap. 1. n. 5.*  
*versic. Ex quibus idem erit, Paulus Emil. Verall. decis.*  
*99. num. 1. lib. 2. & decisione 117. num. 5. 6. & 7.*  
*lib. 3. Borgnin. Caval. decis. 21. num. 79. lib. 1. Ni-*  
*cola, Intrigliol. decis. 14. n. 15. & decis. 44. num.*  
*11. Mari Giurb. decis. 26. n. 4. & decis. 36. n. 2.*  
*Octavian. Ofusc. decis. Pedemont. 1. num. 47. Camill.*  
*Borrell. in summa decis. 1. part. tit. 44. de citatione n.*  
*164. & 270. Andr. Gail. practic. observat. lib. 1. ob-*  
*servat. 107. n. 14. Rota Roman. Diversor. decis. 445.*  
*per tot. præcipuè num. 3. Cardin. Dominic. Tusch. li-*  
*tera P. conclus. 871. num. 14. & 29. Stephan. Gra-*  
*tiam. disceptat. forens. lib. 1. c. 156. num. 25. Oliver.*  
*Beltram. in annotant. ad Gregorium XV. decis. 209. n.*  
*8. Cesar. de Graff decis. 3. de restitut. spoliat. num. 7.*  
*Rota Genuens. decis. 106. num. 1.*

Quòd multo fortius in criminali procedit causa,  
in qua et si pars indiciorum, & processus copiam  
non petat, à Judice dandam † fore suadet, & pro-  
bat ratio legis *Liber homo, 13. D. ad leg. Aquil. quòd*  
nemo suorum membrorum dominus sit, ac ideo  
nec defensionibus suis renunciare possit † expressè  
*gloss. & Doctores in l. Pactum. 47. verb. Cum liceat,*  
*D. de pact. Hyppolyt. de Mars. consil. 16. n. 25. Ale-*  
*xand. de Nevo consil. 86. n. 8. Marcus Antonius Nat-*  
*ta consilio 359. n. 3. lib. 2. Roland. à Valle consilio 12.*  
*n. 14. lib. 3. Joan. Baptista Ferret. consilio 300. n. 2. An-*  
tonius



tonius Gomez de delictis, c. 18. num. 33. Juli. Clar. recep. sentent. lib. 5. §. fin. quæst. 49. n. 16. & ibidem Baiard. in ejus addit. num. 38. & sequentib. Laderch. Imol. consilio 184. num. 9. versic. Sed idem sæpe, plurimos referens Prosper. Farinac. 1. part. praxi crimin. quæst. 39. num. 51. Sebast. Guazzin. de defens. reorum defensione 27. cap. 1. per tot. Tho. Trevisan. decis. 1. num. 7. lib. 2.

Et etiam si talis renunciatio fuisset juramento + vallata, Laderch. Imo. d. n. 9. Anton. Gomez d. tom. 3. c. 13. n. 33. col. 2. circa med. Farinac. ubi supr. n. 54. Baiard. loco citato, n. 60. Sebast. Guazzin. d. c. 1. num. 3.

Nec solum omnimodè defensionem ex toto causam perimenti renunciare prohibetur reus sed etiam defensionibus minuentibus + delictum, ut tradunt Laderch. Imo. & Guazzin. d. locis; ille n. 9. hic. 6.

Sed nec tacitè + defensionibus suis renunciare reo licere, demonstrat text. in l. Non tantum 6. & ibid. glos. verb. Adquiescit, D. de appellat. docentque Marsil. in pract. crimin. §. Nunc videndum, n. 6. & in l. Unius, §. Cogniturum, n. 57. D. de quæstionib. Ludovic. Carrer. in pract. crimin. in 2. tract. de judiciis, & tortura, §. Circa quintum, n. 7. Novell. in tract. Ad defensum, rubric. An indicia pro reo danda sint n. 36. Hieron. à Laurent. decis. Avenion. 15. n. 10. Baiard. d. q. 49. n. 9. & seqq. Sebastian. Guazzin. defensione 24. capit. 2. numer. 3. Farin. d. loco, num. 91.

Quòd si reus se defendere nolit; investigare veritatem, defensiones, & innocentiam ejus ex officio + teneatur judex, text. in l. Si non defendantur. 19. D. de pœnis, l. 1. §. fin. in fin. D. de quæstionib. Marsil. in d. §. Num videndum num. 7. & in dict. l. Unius §. Cogniturum, n. 57. Sebastian. Banti. de nullitat. rubric. de nullitate ex defectu citationis, num. 5. Hieron. à Laurent. ubi supr. n. 10. Novel. d. loco num. 17. Anton. Gomez d. c. 13. n. 33. Francisc. Marc. decis. 60. n. 4. part. 1. Bos. in tract. de confes. n. 7. & 12. Farinac. d. q. 39. n. 79. 91. & 98. Sebastian. Guazzin. d. defens. 24. c. 2. n. 5. Flamin. Carthar. de execut. sentent. in præfat. num. 17. Andre. Gail. de pace publica lib. 2. c. 7. n. 8. Francisc. Bursat. conf. 201. n. 74. Brunor. à Sole in suo conf. crimin. n. 121. & seqq.

Providentique ei ex officio de Advocato, + Procurare, Marc. Anton. Blanc. in l. fin. n. 31. v. Propterea superflua, & inanis, D. de q. Farinac. ubi supr. n. 95. Guazzin. jam citato loco, n. 8. diximusque latè 1. p. q. 28.

Ex quibus, dandam fore reo etiam non petenti ante torturam processum, & indiciorum copiam, + tenuerunt Hippolyt. de Marsil. sup. relatis locis, Novel. d. rubrica n. 3. Jul. Clar. recept. sentent. lib. 5. §. fin. d. q. 49. communem dicens ex Villal. in col. comm. opin. lit. L. n. 22. notatque ibid. Baiard. n. 17. & seqq. Seb. Guazzin. in d. def. 24. n. 3. Farinac. d. n. 91. & 98. decis. Rotæ Avenion. & Andre. Gail. locis sup. relatis.

Contrariam tamen sententiam, tam in civilibus, quàm in criminalibus actorum vel indiciorum copiam reo dandam non esse, nisi petatur; + probant jura & Auctores multi. In civilibus, probat text. in l. 4. §. Hoc autem judic. D. de damno infect. per quem ita limitant, & intelligunt suprà dictam in principio doctrinam Joseph. Mascard. de probat. d. concl. 923. n. 4. Cardinal. Tusch. pract. concl. lit. P. d. concl. 871. n. 29. ubi, quod ad effectum ut instrumenta, & jura producta probent, requiritur partis citatio & quod ei detur copia si petat; observantque plures alii ex relatis sup. n. 1. & firmant dicta à Nobis 1. par. q. 35. ubi latè ostendimus, non debere judicem officium suum non petendum impartiri. Ex qua ratione, in criminalibus quoque actorum, processum, vel indiciorum copiam non petenti dandam non fore, est communis opinio, de qua testatur Bes. in t. de indic. & confid. ante torturam n. 79. ita practicari subdens, & int. de confes. n. 6. 7. 15.

& 16. Pro qua parte facit etiam text. in d. l. Unius, 18. §. Cogniturum, D. de q. ibi: Quamvis defensionem quocumque tempore postulam te reo negari non oportet, per quem ita tenet Angel. de malefic. verb. Qui d. judex dictis inquisitis, & cuilibet eorum, & c. n. 2. Marsil. in d. §. Nunc videndum, n. 3. & seqq. Juli. Clar. d. q. 49. n. 4. v. Tu verò dic, ubi de communi, & vers. Sed numquid tenetur judex, & q. 64. v. Sed quid si ille, in fin. Franc. Brun. de indic. & tortur. 2. p. q. 2. n. 51. v. Posse, Roland. à Valle conf. 12. n. 42. lib. 3. Bertazol. conf. 474. n. 14. & 15. lib. 2. crimin. Marc. Anton. Blanc. in tr. de indicis, ad d. l. fin. D. de q. n. 29. in princip. & n. 31. v. In hac quæstione puto, Joan. Mar. Monticel, regul. crimin. 14. n. 29. Anton. Scapp. de jure non scripto, lib. 5. capit. 97. n. 14. Flamin. Cathar. in praxi interrogand. reor. lib. 3. c. 2. n. 51. & lib. 4. c. 1. n. 193. Simon de Præf. conf. 36. n. 6. Farinac. d. q. 39. n. 90. Francisc. Bursat. conf. 201. n. 72. lib. 2. ubi de comm. Sebastian. Guazzin. d. defensione 24. n. 1. Franc. Personal. de indic. & tortur. n. 20. & 28.

Idèque excusari judicem in syndicato, qui ad torturam non data indiciorum copia devenit, + ea non petita, observant Alexand. conf. 65. n. 9. & seq. lib. 1. & alii relati à Farinac. sup. n. 91. circa fin. Baiard. ad Jul. Clar. in d. q. 49. n. 15. & seqq. Sebastian. Guazzin. loco, n. 9. & hanc (quoad judicis excusationem in proposita specie) tenuerunt sententiam contrariæ etiam assertores; meliùs tamen facere, copiam non petitam quoque concedendo.

Has autem variantium, dissentientiumque Doctorum opiniones paupertatis, miserabiliumque personarum favor + componit, ac sedat, Posteriores enim sententiam in aliis, non in pauperibus, & miserabilibus locum habere; priorem autem in pauperibus, ac miserabilibus personis, quibus omnino tenetur judex etiam non petentibus + actorum, processum, & indiciorum, non etiam aliis copiam concedere; docent Hippolyt. de Marsil. in praxi crimin. in d. §. Nunc videndum, num. 13. & seqq. Carret. in pract. crimin. d. tract. 2. de indic. & tortur. §. Circa quintum, n. 11. Monticel. in pract. crimin. d. regul. 14. n. 4. Vulpel. responsio 34. n. 6. Cavalc. de testib. 4. pan. n. 123. Franc. Bursat. conf. 201. n. 72. lib. 2. Claud. Bertazol. d. conf. 130. lit. A, ampliacione 1. lib. 2. Guazzin. d. defens. 24. c. 2. n. 4. Andre. Gail. pract. observat. lib. 1. obs. 107. n. 14. & de pace publ. d. c. 7. n. 6. lib. 2. sic contrarias has opiniones componentes.

Quod adèd verum est (pauperi, aut miserabili personæ etiam non petenti copiam processum dandam) ut licet extaret statutum, dandam fore, si petatur? adhuc prædictis personis etiam non petentibus + concedendam, asserant Marsil. conf. 56. num. 14. Monticel. sup. n. 15. Bursat. d. conf. 201. n. 73. Farinac. d. q. 39. n. 93. Simon. de Præf. conf. 202. n. 15. Vulpel. resp. 34. n. 6. & resp. 74. n. 7. Baiard. ubi supr. num. 9. refert, & sequitur Guazzin. d. loco n. 7. Ubi pariter judicis in arbitrio + repositum esse dicit, quis hac in specie pauper dicatur, ex Jacob. Menoch. de arbitrar. lib. 2. cosu. 65. Sigismund. Scaccia de judic. c. 100. n. 8. in fin. Cavalc. de testib. d. 4. p. n. 123. notavimusque latius Nos 1. p. q. 4. n. 75. 150. in fin. 164. & 178. & q. 12. n. 38. Gratiisque tunc copiam pauperibus dandam; + tradimus ibid. q. 28. n. 61. & 62. tamque ex jure communi, quàm vigore Bullar. Pauli III. & Pii IV. id observandum, notat Flam. Carth. in pract. inter. reor. l. 3. c. 3. n. 55.

Hodie autem, novam post ejus scripta supervenisse Pauli V. Pontificis maximi reformationem sub rubrica de judicib. crimin. locatam, ut etiam non petentibus + copia processum tradatur, ut possit in eo contenta purgare inquisit. trad. Guaz. d. def. 24. c. 2. n. 6. quem in mater. hac plen. conf. d. def. 24. c. 1. c. 2. & c. 3. per tot.



# I N D E X

## R E R U M E T V E R B O R U M

Quæ in hac PRIMA PARTE continentur accuratissimus.

### A

#### *Abbas, Abbatisa.*

**A**BBAS, seu Prior ad distribuendum inter pauperes nominatus Monachos suos eligere poterit, *quest. 62. num. 29.* Idem si Abbatisa ad sic distribuendum electa sit; poterit enim suum eligere Monasterium egens, *ibid. n. 28.*

#### *Abesse, Absens, Absentia.*

Abesse dicitur id, in quo quis obligatus est, *quest. 4. §. 2. num. 98.*

Absenti conceditur in integrum restitutio, *quest. 30. num. 4.*

Absentiæ æquiparatur paupertas, *ibid. num. 2.*

#### *Absolutio, Absolvere.*

Absolutio denegatur ante realem restitutionem ejus, quod quis donationis titulo à Religiosis accepit, vel antequam pauperibus erogatum sit, quod pro justitia gratiave facienda receptum est, *quest. 27. num. 16.* Limita, nisi moraliter restitutio fieri non possit, vel per absolvendum non stet quominus restitutio fiat, *ibidem* Absolutio à juramento an necessario sit obtinenda ut perjurium evitetur, utque locus sit dispositioni. *Auth. Hoc nisi debitor, C. de solut. quest. 49. num. 15.*

Absolvere quis hodie possit Inquisitores, vel Commissarios pecuniam prætextu officii extorquentes? *q. 27. n. 15. remissive.*

#### *Acceptio Personarum.*

Acceptio personarum & Divino, & Humano jure in judiciis prohibetur *q. 55. num. 1. & seq.* Intellige ut *num. 22. & seq.* Prævertit judicium, sæpeque pro præmio pœnam, & præmium pro pœna confert, *ibid. n. 2.*

#### *Accusare, Accusator.*

Accusare non potest pauper non habens quinquaginta in bonis, nisi suam, vel suorum injuriam prosequatur, *q. 4. n. 79.*

Accusator tenetur alimenta, litisque sumptus pauperi accusato ad sui defensionem ministrare, *q. 39. n. 41.*

#### *Actio.*

Actio non datur conditione pendente, *q. 4. §. 2. n. 98.* Proponi potest contra personam Monachi pro *Velasco de Privil. Pauper. Tom. I.*

debito ante Religionis ingressum contracto, *quest. 11. num. 6.* Omnis triginta annorum spatio perimitur, *q. 32. n. 7.* Apud plurimas rationes ob ingratitudinem prodita erat, *remissive quest. 42. num. 2.* Redditur inanis, quam inopia debitoris excludit, *q. 45. n. 6.* Personalis non datur contra tertium, sed contra debitorem ipsum, vel ejus hæredem, *q. 48. num. 1.* Nec fundi sequitur possessorem, *ibi. n. 2.* Paupertatis favore contra tertium datur, *ibid. n. 7. & 8.*

Actionem habens contra pauperem vel non exigibilem de jure, & de facto pauper dicitur, si & absque ea pauper diceretur, *q. 56. n. 21. & in 1. part. q. 4. §. 2. n. 139. vers. Secus si debitores.*

#### *Actor*

Actor ob rie contumaciam mittitur in possessionem ex primo & secundo decreto, *vide verb. Contumacia, & verb. Missio in possessionem.*

Actor forum rei sequi debet, *quest. 52. num. 1.* Sive laicus sit, sive Clericus, & sive pro rebus propriis, sive Ecclesiæ suæ laicum conveniat. *ibi. num. 2.*

Actori copia instrumentorum danda non est ad actionem suam fundandam, secus ad jam fundatam juvandam, *quest. 39. num. 30.* Et vide verb. *Reus.*

#### *Actus.*

Actus non vitatur propter omissionem formæ si impleri non valet, sufficitque impleri eo modo quo potest, *quest. 53. num. 37.* Necessarius à quacunque generali dispositione, etiam prohibitiva, censetur exceptus, *quest. 22. num. 37.* Ex quo nullus resultat effectus, non desideratur, *q. 17. n. 47.*

#### *Administrator.*

Administrator Civitatis, Villæ, vel Castri tenetur damnum, quod eis evenit ex non solutione canonis resarcire, *quest. 33. num. 14.* Solvendo esse præsumitur in dubio, *quest. 33. num. 13.*

Administrator omnis, aliorumque curam gerens inventarium conficere, rationesque reddere debet, *quest. 60. num. 1.* Non conficiens inventarium, quas incurrat pœnas? *ibid. n. 3. remissive, & n. 5.*

#### *Adquisita.*

Adquisita constante matrimonio inter conjuges communicantur, *quest. 19. num. 1.* Et quid si alter conjugum nulla ad matrimonium bona attulit? vel inæqualia, an nihilominus æqualis fiat adquisitionum divisio? *ibid. n. 2. & 3.*



Adquisita per Clericum ex negotiatione, cui sint restituenda? *quest. 8. num. 10. & 11.*

*Adverbium.*

Adverbium, *Evidentiſſimè*, vide verbo, *Evidentiſſimè*.

*Adulterium.*

Adulterium committere ob paupertatem non licet, *quest. 65. numero 33.* Nulla causa justificari potest, *ibid. numero 68.* Nulla necessitate etiam quoad forum exterius excusatur, *ibidem numero 89.*

*Advocatus.*

Advocatus dicitur persona egregia, sicut Doctor, *quest. 4. n. 36.* ubi de Advocatorum privilegiis *remissivè*. Non habens alia bona præter id, quod ex officio acquirit, si tantum ad victum suum, suorumque moderatè sufficiat; pauper dicitur, *quest. 4. §. 3. num. 146.* Gaudebit privilegio *legis unica, C. quando Imperat. inter pupil. & vid.* poteritque etiam hodie dispositione Regia stante, generalique Hispaniæ consuetudine casum Curiaë facere, *d. q. 4. n. 80.*

Advocatorum officium laudabile est, hominemque nobilitat, *q. 9. n. 14.* Advocatis, causarumque Patronis congruum debetur salariam pro modo litis, fori consuetudine, Advocatique facundia, *q. 28. n. 7.* Etsi eis salariam non solvatur, poterunt causam quantumcunque justam dimittere, *ibid. n. 13.* Et etiamsi causa Ecclesiae sit, *ibid. n. 14.* Debeturque Advocato salariam à principio conventum, etiam pro tempore infirmitatis, *ibid. n. 15.* Et etiam Advocati hæredibus eo mortuo ante anni finem, integri anni debetur salariam, *ibid. num. 16.* Nisi ad certam causam tantum salariatus esset, *ibid.* Et etiamsi partes amicabiliter se componant, Advocato debetur salariam, *ibid. n. 17.* Et licet de salario cum Advocato à principio conventum non sit, *ibid. n. 18.* Et licet nullum laborem in cartarum revolutione, in consulendove fuerit perpeſſus, etiam in foro interiori, *ibid. numero 19.* Non potest benè studere si ei benè non solvatur, *ibid. num. 8.*

Advocatorum labor vix æstimationem recipit, *ibid. num. 9.*

Advocatus non debet ab incepto patrocinio desistere, causamque deserere, *ibid. d. q. 28. n. 10.* Nisi post inceptam causam injustam esse cognoverit, *ibid. num. 12.* Et qualiter puniatur Advocatus causam deserens? *ibid. n. 11.*

Advocati in testando de adquisitis ex advocazione, militari potiuntur privilegio, ac etiam post pupillarem ætatem in eis substituere possunt, *ibid. n. 21.* Pro salario præferuntur aliis creditoribus anterioribus tacitas hypothecas habentibus, *ibid. n. 40.* Et an expressas etiam hypothecas habentibus? *ibid.* Gratis pro pauperibus patrocinari tenentur, *ibid. n. 43.* Intelligitur ut *n. 53.* in extrema, vel gravi necessitate, modo quo *ibid.* Nec aliquid accipere pro patrocinio tunc debent, etiamsi sponte offeratur, *ibid. nu. 44.* Nolentes pro pauperibus patrocinari, mortaliter peccant, *ibid. n. 45.* Extorquentes à pauperibus salariam, ad restitutionem tenentur, *ibid. n. 46.* Compelli possunt à Judice, ut absque mercede pauperes adjuvent, *ibid. n. 47.* Ad idque sub officii privatione cogi, *ibid. n. 48.* Nisi se ex justis, & legitimis causis excusare possint, *ibid. n. 51.* Et quæ illæ sint? *ibid. nu. 26. & n. 52. & seqq.* Pauperes non tenentur pro pauperibus patrocinari, *ibid. d. q. 28. n. 52.* Et quæ paupertas in Advocatis ad hujusmodi excusationem desideretur? *ibid.* Nec tenentur pauperem adjuvare si extra

ipsorum domicilium patrocinium petatur, *ibid. num. 56.* Nec si in loco ubi lis vertitur, pauperum Advocatus existat, qui in omnibus ferè partibus sunt, *ibid. num. 57.* Et an sufficiat de præſenti pauperem esse, qui patrocinium desiderat, ut gratis adjuvati debeat, vel quòd nec ditari speret? Et an debeat à perente auxilium obligatio de solvendo cum haberit, fieri, nec aliter Advocatus patrocinium præſtare debeat? *ibid. num. 54.*

Advocatis an ante litem finitam, vel post honorarium solvendum sit? *q. 29. n. 3. & 4.* Voracissimi Reipublicæ canes, pauperum devoratores, pecuniæque accipitres Advocati appellantur, *d. q. 28. nu. 55.* Aliquid misericordiæ tribuere debent, nec extremam expectare paupertatem, ut egenis subveniant, *ibid. n. 54. prope fin.*

Advocatus, qui victor in propria causa extitit, an habere expensas debeat, quas non fecit, quia ipse pro se postulavit, vel alius pro eo gratis patrocinatus est? *ibid. n. 59. remissivè.*

Advocati in Hispania quid jurent, cum ad exercitium Advocationis admittuntur? *ibid. num. 43.*

*Æqualitas.*

Vide suo loco, *litt. E.*

*Afflicto.*

Afflicto non est dando afflicto, *quest. 17. n. 42.*

*Agnitio.*

Agnitio, vide verb. *Recognitio.*

*Alearii.*

Alearii, five domum ludi tenentes gravibus sciuntur pœnis, *q. 65. n. 32.* Et quibus? *ib. n. 34.*

*Alere.*

Alere non alendum, melius est, quàm fame necare alendum, *quest. 39. n. 29. ad fin.*

Alere non tenetur pauperem pauper, *q. 9. numero 11. in fin. & q. 39. num. 72.* Alia vide infra, verb. *Alimenta.*

Unde se alat non dicitur quis habere; nisi ex propriis bonis alimenta percipiat, *q. 56. n. 26.* Alentes expulſos nullum jus in eis acquirunt. *q. 65. §. 2. n. 196.*

*Alexander.*

Alexander Severus multis pauperibus dignitates, honoresque concessit, *quest. 6. n. 59.*

Alexandri de Nevo reprobatur sententia, *quest. 14. numero 14.*

*Alienatio.*

Alienatio rerum dotalium nulla est, *q. 22. n. 4.*

Alienationis voluntariæ, & necessariæ differentia, *ibid. n. 36. remissivè.*

Alienatione prohibita, omnis actus domini transſitivus, vel ex quo alienatio sequi posset, prohibita censetur, *ibid. n. 11.* Et tam utilis, quàm directi domini impeditur translatio, *ibid. num. 12.*

*Alienare.*

Alienans ex causa, necessaria, prohibitioni contradicere non dicitur; *ibid. n. 36.*



Alienare prohibitus potest ex necessaria causa alienare, etiamsi culpa sua ad paupertatem, vel necessitatem (ad casum non præordinata) devenerit, *ibid.* n. 67. & q. 54. num. 17. & seqq.

Alienatio necessaria eatenus admittitur, quatenus necessitas urget, d. q. 22. n. 59. Alia supple, verbo, *Prohibitus alienare, & verbo, Res alienari prohibita.*

*Alimenta.*

Alimenta sine penuria relicta, quid contineant?

1. n. 34. *remissive.*

Alimentorum legatum equum, vel etiam currum (si legatarii conditio deposcat) continet, q. 4. n. 24. & alia inferius.

Alimenta personarum conditione attendenda sunt præstanda, *ibid.* n. 23. Et non solum attendenda alendi persona, sed etiam pro familia, & ministris, secundum illius conditionem, *ibid.* n. 25. 28. & 30. Et qui alium alere tenetur, non satisfacit obligationi, si illum in aliquo hospitali (si id illi indecorum sit) recipi faciat, *ibid.* n. 31. In alimentorum præstatione non solum qualitas à natura proveniens; sed etiam ex accidenti, ratione literarum, officii, vel dignitatis adeptæ expectanda est, *ibid.* n. 32. Ampliatur n. 39. *ibid.* Quæ miserationis causa debentur, an secundum dignitatem, vel necessitatem præstanda sint? *ibid.* n. 67.

Alimentorum appellatione, expensæ quoque studiorum continentur, *ibid.* n. 56. & 57. Et equus, vel currus, si alendi conditio deposcat, q. 4. n. 24. & q. 48. n. 12. Et habitatio, *ibid.* n. 11. Et quæ alia veniant? *remissive, dict. quæst. 4. n. 56.*

Alimenta qui ab alio percipit, vel percipere potest, an pauper sit? d. q. 4. §. 3. num. 151. & sequentibus. & q. 39. n. 55. Debita jure sanguinis, & officio Judicis, quid contineant? d. §. 3. n. 152. Et quid debita jure actionis? *ibid.* n. 161. & seqq. Et an studiorum expensas, vel dotem contineant? *ibid.* Qualiter, & quo tempore præstanda sint? *ibid.* n. 162. Præstanda sunt Pauperi litiganti, qui præsumptionem, vel unius testis dictum pro se habet; q. 5. n. 19. Latissime q. 39. per tot. ubi quæ ad hoc concurrant, necesse sit? n. 22. & seqq. Et an debeantur, sive pauper pro universitate bonorum; sive pro universitate bonorum; sive pro re particulari contendat? *ibid.* n. 47. Et an etiam hodie, & ubi sunt pauperum Advocati, & Procuratores, debeantur? *ibid.* n. 48. Et an dentur ei, qui ab alio alimenta consequi, potest? *ibid.* n. 49. & seqq. usque ad 62. Non præstantur nisi pauperi, *ibid.* n. 50. & 58. Et supervenientibus divitiis, cessat alimentorum expensarumque provisio, *ibid.* n. 51. Et crescente inopia, alimenta quoque crescere debent, *ibid.* n. 52. An sint restituenda à paupere, qui ea recepit, si succumbat? Vel compensanda, si vicerit? *ibid.* n. 62. & sequentibus. Semel pauperi litiganti assignata, præstanda sunt donec lis debitum finem recipiat, *ibid.* n. 68. Ad quam usque summam præstari possint? *ibid.* n. 70. Ad eaque adstrictus proprietarium vendere ut alimenta præstet, non tenetur, q. 4. §. 4. n. 169. & quæst. 42. num. 32. Nec victum suum arctare cogitur, *ibid.* d. q. 42. n. 21. Et an liberatus sit semel alimenta constituendo? q. 16. num. 1. & seqq. præcipue num. 5. & sequenti. Ex bonis sequestratis ministranda sunt sequestrum passo, *quæstione* 39. num. 12. Etiam ex bonis ob delictum sequestratis *ibid.* num. 13. Et etiam post sententiam, donec iudex eam exequatur, *ibidem* numero 14. Et si ei denegentur, actione injuriarum agere potest, *ibidem* n. 15. Præterita, non gaudent favore, quo futura, *quæst.* 50. n. 15. Et quæ dicantur præterita ut appellatio concedatur? *ibidem* n. 16.

Velasco de Privil. Pauper. Tom. I.

Alimentorum causa, an & quando mixti fori sit? q. 52. num. 52.

*Aliud.*

Aliud pro alio invito creditore solvendum non est, q. 49. num. 1. Etiam si melior creditori offeratur conditio; *ibidem* num. 4. Limita num. 7. in paupere, qui aliud pro alio solvere potest. Et etiam si in pecunia numerata, & non aliter solutio fuisset promissa, *ibidem* numero 9. Ampliatur, numero 10. 16. 17. & 20. Et vide verbo, *Pauper aliud pro alio solvere potest.*

*Alius.*

Et dictione Alius, alia, aliud, vide verbo, *Dictio Alius.*

*Altare.*

Altare unum discooperiendum non est, ut aliud cooperiatur, *quæst.* 44. num. 98.

Altari qui servit, de alteri vivere debet, q. 12. numero 19.

*Ambire, Ambitiosus.*

Ambire nec Ecclesiastica, nec secularia officia licet, *quæst.* 7. n. 17. Limita n. 18. & seqq.

Ambitiosæ sunt omnes gratiæ beneficiales, *ibid.* num. 19. Limita ut num. 20. & 21.

*Amor.*

De amoris vi ejusque excusatione multa remissive, q. 65. num. 102.

*Ampliatio.*

Ampliatio fit ad æqualitatem inducendam, q. 55. numero 6.

*Anima.*

Animæ favor liberorum commodo & favori prævaleat, in specialibus in ultimis voluntatibus, post q. 64. numero 5.

*Animus.*

Animo bono in dubio, quid fieri præsumendum est, ex charitateque, cum actum præsertim gerenti, nullum inde commodum sequatur, q. 51. num. 9.

Animus est qui divites facit, q. 6. num. 70.

*Antonius Philosophus.*

Antonius Philosophus multis pauperibus dignitates Tribunitias, Ædilitiasque concessit, q. 9. numero 58.

*Appellatio Appellare.*

Appellatio de jure communi intra quod tempus proponi debebat? q. 31. num. 1. Hodie intra quod sive à sententia definitiva, sive interlocutoria, sive Judicum Superiorum, sive inferiorum? *ibid.* n. 2. & seqq. Appellationis terminus currit de momento ad momentum, *ibid.* n. 7. 8. & 10. Appellationis causa infra quod tempus à die interpositæ appellationis debeat terminari? *ibid.* n. 9. Appellationis, ejusque pro-



sequutionis tempora adversus pauperem non currunt, *ibid. n. 11.* Nec etiam ubi pauperem existunt Advocati, *ibid. n. 18.* Et an etiam sive appellatio in scriptis faciendā sit, sive non? *ibid. num. 14. & 19.* Et an ipso jura, vel per restitutionem appellationis tempora currere desinant pauperique succutatur? *ibid. n. 12.* Appellationis libellus an debeat appellationis causam continere, gravamenque exprimere? *ibid. n. 15. 16. 17. & 18.*

Appellationem non proponens, aut prosequens intra constituto tempora, pro causæ desertore reputatur, *q. 65. §. 1. n. 165.* Limitatur in paupere, *ibid. num. 179.*

Appellare an liceat pauperi in causa in qua ob ejus parvitatem alii appellare non liceret? *q. 4. n. 20. remissive.* Poterit creditor, qui semiplene interesse lucri cessantis, vel damni emergentis probavit, si sibi pro certo, & determinato; juramentum non defertur, *q. 26. n. 11.* Pro tertio penitus extraneo non mandate, imò & contradicente, in causa capitali licet, *q. 51. n. 1.* Et quid hodie de jure Regio? ibi sive tanquam procurator, sive ut defensor tertius compareat, *ibid. n. 2.* Et pro condemnato ad membri mutilationem, *ibid. n. 11.* Vel ad mortem civilem, deportationis, vel perpetui carceris, *ibid. n. 12.* In civilibus non licet pro tertio absque mandato appellare, nisi sua interfit *ibid. n. 4.* Et quæ sit hujus constitutionis ratio *ibid. n. 6.* Limitatur paupertatis favore *ibid. n. 5. & seqq.* Amplia ut *n. 25.* Et an appellare possit tertius absque mandato pro alio in lite omnium bonorum? *ibid. n. 24.* Omissio medio appellare ad Principem vel ad Papam pauperibus, ac miserabilibus concessum est, *q. 55. n. 14.* Regulariter omissio medio appellare prohibitum est, *ibid. n. 15.*

Appellationem prosequi potest tertius absque mandato in causa capitali, *quæst. 51. n. 3.*

Appellatio non suspendit effectum executionis sententiæ charitativi subsidii pro alimentis Episcopi impositi, *q. 38. num. 30. & q. 50. n. 23. remissive.* Neque in pensione data, vel assignata pro alimentis Clerici pauperis, *ibid. n. 31. & d. q. 50. n. 23.* Non admittitur quoad effectum suspensum ab assignatione alimentorum, expensarumque pauperi facta, *q. 39. n. 69.* Omni casu regulariter permisa est, nisi expresse prohibeatur *q. 50. n. 1.* Et in dubio judicandum est appellationi locum fore, *ibid. n. 1.* Etiam in casibus in quibus appellatio alioquin prohibita est, *ibid. n. 3.* An & quando in alimentorum causa admittatur? *ib. n. 4. & seq.* Conceditur quoad utrumque effectum in alimentorum causa quando alendus succubuit *ib. n. 5.* Denegatur quando res dilationem non patitur, *ibid. nu. 9.* In alimentorum causa non alimentorum, sed paupertatis favore denegatur, *ibid. n. 4. vers. Veritas, & n. 9.* Non denegatur in causa pia, nec in dote, si celeritas ratio, periculique in mora adsit, *ibid. num. 10.* Denegatur in alimentis pauperibus debitis, sive officio Judicis, sive jure actionis, *ibid. n. 11. & 14.* Sive de omnibus alimentis tractetur, sive de parte, *ibid. num. 17. duobus seqq.* Et etiam in debitis adultis, stante adhuc Regia dispositione, de qua *ibid. n. 20.* Conceditur in alimentis debitis jure actionis; secus in debitis officio Judicis *ead. quæst. 50. n. 12.* Limita ut *nu. seq.* Conceditur si alimenta præterita petantur, *ibid. num. 14.* Denegatur à sententia mercedis, ejusque taxationis pro paupere lata, *ibidem num. 22.*

Appellationem non interponens, sententiæ ad quietiscere videtur, *quæst. 51. num. 6. vers. 4. & ultima.*

Appellatione victus, vide verb. *Victus appellatione.*

Appellatione suorum, vide verb. *Suorum appellatione.*

Appellatione pauperum, veniunt quævis opera pia, in præfationibus, *num. 6.*

#### Areopagita.

Areopagitæ noctu, inque tenebris judicare soliti, *q. 55. num. 3.*

#### Apostata.

Apostata Ordinis, seu Religionis gravissimè apostando peccat, infamiam, & alias pœnas incurrit, *q. 6. numero 28.* Limita, & intellige, ut *duobus n. seqq.*

#### Arbitrium.

Arbitrium Judicis, vide verb. *Judex,* prope fin. & verb. *Pœna.*

#### Argumentum.

Argumentum ab Etymologia vocabuli frequens est, *q. 1. n. 16.* A contrario sensu non sumitur ubi absonus resultat intellectus, *q. 50. n. 21. & q. 52. n. 25.* Nec arguere licet à contrario sensu, in verbis prærativis Legis, vel Canonis, *ibid. nu. 26,* Necesse directè, *ibid.*

Argumentis veritas magis elucescit *q. 39. n. 1.*

Argumentum de persona ad tempus ubi eadem ratio, valet, *quæst. 64. n. 15. 16. & 17.* De loco ad tempus validum est, *ibidem num. 9.* A contrario sensu non procedit ubi absonus resultat intellectus, vel peccatum, *q. 65. num. 73.*

#### Aristoteles.

Aristoteles Alexandro persuadere solitus, ut fidem servaret, *q. 9. num. 38. in fin.*

#### Arrhæ.

Arrhæ olim quæ dicebantur? & quæ dicantur hodie? De earum natura, & an à donarionibus propter nuptias differant? *quæst. 18. n. 1. 2. 3. & 4.* Constitui, aut præstari non possunt ultra decimam bonorum partem, quam maritus promissionis temporis habet, *ibidem num. 4.* Etiam huic prohibitioni nuntiando, *ibid.*

Alia supple verb. *Promissio arrharum,* & verb. *Pauper potest promittere.*

#### Ascendentes.

Ascendentes non solum tenentur alere, vel dotare descendentes legitimos, & naturales; sed etiam naturales tantum, & spurios, *q. 4. n. 65.* Et an debeant eis alimenta præstare non solum pro vivendi necessitate; sed etiam pro dignitate? *ibid. num. 66. & 66.* An possint Religionem ingredi, descendentes in gravi, vel maxima necessitate relictis, *quæst. 11. num. 34. & 35.*

Alia supple verb. *Avus.*

#### Avaritia, Avarus.

Avaritia, & inopia ad turpe compendium movent solent *q. 6. n. 12.* Avaritiæ omnes student, *ibid. n. 74.* Avarus semper eget, *q. 1. numero 8.*

#### Auctoritas.

Auctoritas Magistratum, & Judicum magna, & mendaque esse debet. *q. 6. n. 2.*



*Authentica Hoc nisi debitor, C. de solut ut locus sit, quæ qualitates requirantur? q. 39. num. 12.*

*Aurum.*

Auri libra ducatorum septuaginta duo continet valorem, q. 65. n. 79.

*Avus.*

Avus, vel alij ascendentes, si dotare descendentes non possunt, aut illis de necessariis in studii providere, pauperes an dicantur? *quæst. 4. num. 63.* An possint ingredi Religionem, nepotibus, vel aliis descendentes in gravi, vel maxima egestate relictis, si possint subvenire, nec est alius qui subveniat? Et sive Religionis voto adstricti sint sive non? Et an ob id Religionem possint egredi? *q. 11. n. 34. & 35.*

Avus, vel proavus sicut dotare, vel alere tenentur nepotes, vel pronepotes, parentibus deficientibus; sic iterum dotare, vel alere, dote vel alimentis absque descendentes culpa deperditis, *q. 16. n. 20. remissive.* Non tenentur dotare nepotem si habeat patrem divitem, *quæst. 38. num. 21.*

**B**

*Baldi.*

**B**aldi sententia reprobat, *quæstion. 14 num. 14.*

*Beare, Beatitudo.*

Beare quid sit? quid ve significet verbum, Beo? *quæst. 4 §. 5. num. 181.* Beatitudo, vel foelicitas in bonis externis non consistit, sed in internis, *ibidem num. 180. & seqq. præcipue num. 182.*

*Beatus.*

Beatus Severus ex lanificio in Archiepiscopum assumptus est, *q. 6. n. 66.*

*Beneficiarius, Beneficium.*

Beneficiarius an dicatur pauper, vel beneficium tenue, cuius redditus, licet ad ejus victum sufficiant, non tamen pro familia, seque, secundum ipsius conditionem, *quæst. 4. nu. 50. 51. & 52.* Si efficiatur hostis illius qui contulit gratiam, beneficium privari poterit, *quæst. 24. num. 11.*

Beneficium ut debile non dicatur, quæ requirantur? *quæst. 38. num. 36.* Idem potest dici parvum, vel magnum ex conditione personarum, *ibid. num. 37.* Magnum, vel parvum, quod dicatur, arbitrio Judicis relinquatur, *ibid. num. 38.* Ut tenue dicatur, vel sufficiens per se considerandum est, non etiam bonorum patrimonialium respectu, *ibid. numer. 39.* Dignioribus conferendum est, *quæst. 7. num. 2.* An pauperibus conferendum sit? *q. 7. per tot.* Dicitur panis pauperum, *ibid. num. 28.* Quibus in casibus absque concursu conferri possit? vide verb. *Concurfus.* Juris patronatus an de proximo tonsurando conferri possit? *q. 4. §. 2. num. 128. remissive.* Conferri potest ei qui Sacerdos non est, licet statutum, vel testator Sacerdotium requirat, si ad Sacerdotium breviter consequendum aptus sit, *ibid. num. 131.*

Beneficiorum reservatio facta fuit principaliter ut de eis Pontifices providerent pauperibus. *ibid. num. 15.* Plura retinere beneficia prohibitum est, & utroque privatur, qui duo simul incompatibilia retinere intendit. *q. 12. n. 30.* Beneficiorum unio cum

*Velasco de Privileg. Pauper. Tom. I.*

dignitatibus, an & qualiter hodie fieri possit? *quæst. 12. num. 7.* Alia circa hæc supple, verb. *uni.*

Beneficium, *Ne quis conveniatur ultra quam facere potest,* locum non habet in eo, qui ex artificio decenter vivere potest, *quæst. 4. §. num. 145.* Non conceditur contra existentem in pari vel majori necessitate, *q. 44. num. 99.* Ad hæredes non extenditur, *d. q. 44. num. 102.* Legis unicæ, C. quando Imperat. inter pupil. & vid. conceditur etiam habenti palatium, vel aliud pretiosum, cujus redditus ad decentem ejus victum non sufficiunt, *quæst. 4. num. 80. & ibid. §. 4. num. 165. in fin. Legis 2. C. de rescind. vendit.* non competit scienti læsionem ex communi Doctorum traditione, *quæst. 45. num. 17.* Cessio bonorum non conceditur ei, qui illius spe debita contraxit, *quæst. 27. num. 27.* In pauperum favorem emanavit, in specialibus post *quæst. fin. num. 1.* Alia supple verb. *Cessio bonorum.* Legis, an possit ab eo implorari, qui committit in legem, *quæst. 54. n. 33.* Alia à suis sedibus repete.

*Bonum, Boni.*

Bona quæ quis debet non dicuntur bona, sed æs alienum, *quæst. 4. §. 2. n. 97.* Et in bonis cujusque reputatur id quod sibi debetur, *ibid. n. 99.* Bona unde dicta, *ibi. §. 5. n. 180.* Animi proprie, & verè bona dici possunt, & debent, *ibid. & n. 183. & seqq.* Externa beatos non faciunt homines, *ibid. n. 182.* Animi nunquam pereunt, semperque nostra dici possunt, *ibi. n. 283.* Ecclesiarum sunt bona pauperum, *q. 7. n. 29.* Pauperum, Ecclesiarum bonis æquiparantur, *quæst. 52. num. 23.* Fidei commisso, vel restitutioni subjecta semel ex causa dotis alienata, an semper libera maneant? *q. 22. n. 58.* Sequestrata, præsumuntur ejus, cui sequestrum factum est, *q. 39. num. 9.* Dicuntur alter sanguis, vel altera vita, *q. 51. n. 19.*

Bonis privatus, sanguine privatus videtur, *ibid. n. 18.*

Bona operatio voluntaria esse debet *q. 34. num. 3.* Et bonum nullum, nisi voluntarium, *ibid.*

Boni viri, non tam facultatibus, quam fide idonei æstimantur, *q. 6. n. 29.* Plusque conferunt boni mores in paupere ad fidem præstandam, quam divitiæ multæ in divite, *ibid.*

Bono animo quid fieri ex charitateque in dubio præsumendum est, præsertim cum actum agenti nullum inde commodum eveniat, *q. 51. num. 9.*

Bona parentum hodie ab intestato omnia filij legitima censetur, *quæst. 56. num. 6. cum duobus seqq.* Bonorum profectiorum nomine quid veniat? & quando eorum necessariò collatio sit facienda? *q. 59. n. 3. remissive.* Bonorum nomen quid contineat? *q. 56. nu. 63. remissive.*

Bona ut eveniant, non sunt facienda mala, *q. 65. n. 10. & seqq.*

Bonum quod agitur, quandòque per obedientiam debet remitti; malum autem fieri non debet, *q. 65. n. 84.*

*Brevitas.*

Brevitati qualiter consulendum? in præfation. *n. 1.*

**C**

*Caducitas.*

**C**aducitas ob non solum canonem inducitur etiam lite durante, *q. 33. num. 3.* Et etiam propter defectum unius nummi in solutione, sive pensio



penſio magna ſit, ſive parva, *ibid.* num. 6. Et quid in hoc ſervet Rota? *ibid.* n. 7. Alia ſupple. verb. *Emphyteuta*

#### Caius.

Caii Flavii Ædilis Curulis factum laudabile, q. 6. n. 70. *prope fin.*

Caius Licinius, & Lucius Sextus, Tribuni, quid in favorem debitorum pauperum ſtatuerint, q. 44. n. 35.

Caius Fabricius quare Cornelium Ruffinum ab ordine Senatorio amoverit? *quaest.* 6. num. 56.

#### Canon.

Canonum diſpoſitioni ſtandum eſt in foro Eccleſiaſtico, & ſæculari, cum peccati ratione agitur, q. 15. n. 11. Et in cauſis piis, q. 52. num. 40.

#### Captivus.

Captivus dicitur perſona miſerabilis, in præfat. n. 8. *remiſſivè.*

#### Carcerari.

Carcerari poteſt ut ſuſpectus pro aliis fidejubere ſolitus, q. 5. n. 48.

#### Carceratus.

Carceratus cujus expenſis ad alium Judicem mittendum ſit? *quaest.* 39. num. 44. 45. & 46. Sua culpa, an reſtituatur? q. 54. n. 2. & 29. *in fin.* Non ſolvens in tempore non cadit à jure ſuo, q. 33. n. 24. Pauper, cuſtodizæ expenſas ſalariumque ſolvere non debet, *quaest.* 28. n. 68.

#### Cardinalis.

Cardinali ſoli plenè non creditur, ubi de tertii magno agitur præjudicio, q. 5. n. 6. *remiſſivè.*

#### Carthaginenses.

Carthaginenses mercatoribus diſtincta ſtatuerunt diverſoria, nec aſpectum eis concedebant ad ſecretiora urbis loca, q. 8. nu. 1. *prope fin.* Ditiffimos ad Magiſtratus eligebant, q. 6. n. 26.

#### Castrum.

Castrum vel villa non reſtituitur adverſus canonem non ſolutum ſi adminiſtratorem habeat, à quo intereſſe conſequi poſſit, aliter ſecus, q. 33. n. 14.

#### Casus.

Casus dubius aliter quàm certus judicandus eſt, q. 4. §. 2. nu. 115. Superveniens contractus valorem non tollit, nec quominus valeat impedit, q. 14. n. 1. Nec debitorem ab obligatione exiit; exactionem tamen diſſerre poteſt, q. 45. n. 30. *verſ. Nec pariter.*

Casum Curizæ, qui pauperes facere poſſunt? q. 4. n. 80. Alia ſupple. verbo, *Pauper.*

#### Cato.

Cato Senior cum Hispaniam regeret, pellibus hædinis pro ſtragulis utebatur, triumque tantum ſervorum miniſterio, *quaest.* 6. num. 70.

#### Causa.

Causa magna, vel parva, ex perſonarum conditione perpenditur, q. 4. nu. 20. Studij, & dotis à pari procedunt, *ibid.* n. 62. & q. 28. n. 36. Ad conſuſionem uſque perducta habetur ac ſi jam in ea pronunciatum eſſet, q. 4. §. 2. n. 123. Beneficialis an exigat ſpeciale mandatum? q. 13. nu. 5. Beneficialis, ſpiritualis eſt, *ibid.* nu. 6. Pauperis de plano, & ſine expenſarum, vel ſportularum ſolutione expediſi debet, q. 28. n. 41. Priuſquam divitum tractanda, q. 55. nu. 9. Et ſummarie expedienda, *ibid.* n. 10. Dicitur pia, q. 35. n. 13. *remiſſivè.* & q. 52. num. 40. Verè, proprie, & ſtrictè, in præſatione n. 3. & 4. Mala evidenter pauperis cauſa tuenda non eſt, d. q. 65. n. 23. Dotis eſt cauſa pia, q. 35. n. 15. Intellige ut q. 52. n. 18. & 19. Dotis & alimenterum mixti fori erant d. q. 52. nu. 52. Et quando id procedat? *ibid.* Naturalis potentior eſt accidentalì, vel civili, q. 11. n. 11. Regulariter quælibet ordinariè, ac plenè diſcutienda eſt, *quaest.* 55. num. 11.

Cauſæ juſtæ litigandi, quæ dicantur? q. 39. n. 60. *remiſſivè.* & n. *ſeq. in fin.* Juſtam litigandi cauſam habens in ex penſis non condemnat *ibid.* n. 61.

Cauſæ expreſſio an requiratur in appellacionis bello? *quaest.* 31. num. 15. 16. 17. & 18. Pauperum potiores, quàm divitum in judiciis exiſtunt: licet contra ſervetur, *quaestio.* 55. num. 21.

Cauſæ pauperum, & miſerabilium perſonarum feſtis etiam diebus agitari poſſunt, q. 65. nu. 43. Dux lucrativæ circa eandem rem, perſonam concurrentem non debent, *quaest.* 59. num. 18.

#### Cautio.

Cautio juratoria non ſufficit, ubi lex ſatisfactionem requirit, etiamſi ob impotentiam, vel paupertatem præſtari non poſſit q. 53. n. 1. & *ſeq.* Contra n. 13. & *ſeq.* Non dicitur ſufficiens, neque idonea cautio, ubi præſertim de neceſſitate, & de ſubſtantia actus præſtanda eſt. *ibid.* n. 3. & 4. Non ſufficit in uſu fructu; ſed ſatisfactio requiritur, *ibid.* n. 5. Contra num. 29. 33. & *ſeq. uſque ad n. 38.* Intellige ut n. 30. An ſufficiat in caſu *Auth. Qua ſupplicatio, C. de precib. Imperat. offerend.* *ibid.* n. 7. & 26. Sufficit quando ob paupertatem præſtari non poteſt, etiam ubi voluntariæ quis fidejuſſionis nexu ſe adſtrinxit, & in actu jurato, & ſive à lege, ſive à ſtatuto ſatisfactio requiratur, *ibi.* n. 13. Et tam in actionibus bonæ fidei, quàm ſtricti juris, *ibid.* n. 19. Et tam in civilibus quàm in criminalibus, *ibid.* n. 20. De non offendendo, quando ſufficiens ſit, judicis arbitrio relinquitur, *ibid.* n. 24. An ſufficiat ubi agitur de arctando aliquem ad dandum? *ibid.* n. 27. & *ſeq. ad nu. 33.* Succedit in locum fidejuſſoriæ cautionis, quando ea præſtari non poteſt, illiuſque naturam ſapere debet, *ibid.* n. 36. An admittatur ubi quis alieno nomine agit? aut vult ad aliquod officium admitti? *ibid.* nu. 41. An admittatur, quando aliter utrique parti poteſt eſſe conſultum *ibid.* n. 42. 44. & 45. Non deſertur malis moribus imbuto, q. 45. n. 18. Niſi tempore quo contraxit ejuſdem eſſet conditionis, *ibid.* n. 19.

Cavere non debet pauper de reſtituendis alimentis, & litis expenſis à colligante receptis, q. 39. num. 63.

#### Cæcus.

Cæcus dicitur perſona miſerabilis in præſatione num. 9. *remiſſivè.*

*Cæbi.*



*Celebs.*

Celebs dicitur persona miserabilis, in *præfat. numero 9. remissive.*

*Censuarius.*

Censuarius quid ad paupertatem devenit, an rem censualem vendendo, aut eam æstimatam in solum dando liberetur? *quæst. 49. num. 7. in fin.*

*Certa, Certus.*

Certa pro incertis dimittenda non sunt, *quæstio 39. num. 57.*

Certus qui est certiorari ulterius non oportet, *quæst. 40. ante num. 4.* Et an, & quando amplius per specialem denunciationem, vel notificationem certiorari certum requiratur? *ibidem num. 4.*

*Cessio Bonorum.*

Cessio bonorum ei conceditur, quia ex artificio vivit, nisi huic expressè beneficio renunciaverit, *quæst. 4. §. 3. n. 148.* Denegatur ei, qui illius beneficii se debita contraxit, *quæst. 27. n. 27.* Datur ei, qui debitum inficiatus est, si justam negandi causam habuit, *quæst. 44. nu. 68.* Denegatur debitori, qui post dilationem à Principe concessam non solverit, *ibidem nu. 97.* Et quando creditor est, in pari, vel majori egestate, *ibidem num. 100.*

Cessionis bonorum beneficio an renunciari possit? vide verb. *Renunciari.* De cessione bonorum, qui egerint, in *Specialibus post quæst. num. 1.*

*Charitas.*

Charitas benè ordinata incipit à se ipso, *quæst. 9. n. 7. & quæst. 42. num. 20.* Et plus amat se quis in ungue pedis, quam alium in vertice capitis, *d. quæst. 9. num. 7.* Potius præsumitur, quam dolus, ex actu præsertim ex quo illum gerens commodum non reportat, *quæst. 51. n. 9.*

Charitatis ordo in defuncti voluntate adimplenda, distributioneque ab executore facienda an præcisè servandus sit? *quæst. 62. numero 5.* Et in restitutione, vel distributione malè ablatorum in pauperes facienda, an necesse sit ut pauperiori, vel sanctiori detur? aut distributionem in pauperes fieri sufficiat? *ibi ad fin.*

*Charitativum Subsidium.*

Charitativum subsidium pro alimentis pauperis Episcopi impositum, non obstante appellatione, vel gravamine per viam vis, aut violentiæ intentato, exigere potest, *q. 38. numero 30. 31. & 32. & q. 50. num. 23.*

*Christus.*

Christus Dominus ad Apostolatam pauperes elegit, Petrumque piscatorem egenum, Caput, Principemque Ecclesiæ constituit, *q. 6. n. 64.* Omnis Christi actio nostra debet esse instructio, *ibidem n. 63.*

*Cingendus.*

Cingendus de proximo, habetur pro cincto *qu. 4. §. 2. n. 121.*

*Civilis.*

Civilis sapientia sanctissima res est, quæ pretio numeratione æstimari non potest, *quæst. 6. nu. 48.*

Et vera, non simulata Philosophia. *ibid.* Ejus professores fiunt frequenter de divitibus pauperes, *ibi n. 31.* Honoribus decorandos Justinianus, & alii constituerunt Imperatores, *ibidem num. 30. 51. & 52.*

*Civis.*

Civis in periculo civitatem deserens civitatis jura amittit, *q. 65. §. 2. num. 149.*

*Civitas.*

Civitas quæ propria non habet, vel insufficientia, pro judicum salariis solvendis, potest pro eis collectam imponere, *quæst. 6. n. 101.* Cessans à solutione canonis per biennium Ecclesiæ, vel triennium privato, à jure suo cadit, *q. 13. num. 11.* Et an in hoc casu restituatur? *ibidem num. 14.*

*Clausula.*

Clausula, *Ipso Jure*, non absolutam operatur resolutionem sed parte demum petente, *q. 35. n. 7.*

Clausula *Parito judicato* quid importet? *q. 65. §. 1. num. 170.*

*Clericus.*

Clericus tenetur non solum parentes, & fratres legitimos alere, sed ipsius etiam filios spurios, eorum uxores, & nepotes, *q. 4. n. 51. 52. & 68.* Et etiam dotare *dicemus infra.* Beneficiatus an pauper dicatur? & an usurario, vel usufructuario comparetur? *ibidem §. 1. n. 91. 95. & 96.* Liberè de fructibus beneficii ad sui suorumque sustentationem disponere potest, *ibidem n. 92.* Et ad alios pios usus, *ibidem n. 93.* Limita ut *n. 65.* Potest, & debet consanguineos pauperes ex beneficii redditibus dotare, *ibidem n. 93.* Ambire potest beneficium pro conditione sua sufficiens, si pauper est, *q. 7. n. 18.* Non beneficiatus concurrens in data cum beneficiato præfertur eidem, *ibidem n. 23.* Pauper expectans præfertur etiam officialibus, & Familiaribus descriptis Papæ, *ibidem n. 24.* Habens expectativam *in forma pauperum*, præfertur habenti eam *in forma communi*, *ibidem n. 25.* Pauper præsentatus, præsumitur magis idoneus, non solum moribus, & virtutibus, sed etiam literis, & scientia, *ibidem n. 36.* Coercetur sub gravibus poenis à mercaturæ exercitio, *q. 8. n. 2.* Et de hujus exercitii detestatione alia in 2. hujus tractatus parte. *q. 65.* vide. Eam exercens clericalia privilegia amittit, *ibidem d. q. 8. n. 3.* Et quæ ista sint? *ibi.* Etsi negotiationis ratione delinquat, à Judice sæculari puniri poterit, *ibidem n. 4. ubi qualiter intelligatur;* Anathematis poena feritur, *ibidem n. 5.* Et an ipso jure? *ibidem.* Et à Clero, communionemque arcetur, & officio deponitur, *ib. n. 6.* Etsi monitus à mercatura non desistat, beneficium etiam privatur, *ibidem n. 7.* An id autem trina requiritur monitio, nec una sufficiet, *ibidem n. 8.* Nec generale edictum, vel citatio, *ibidem.* Limita ut *n. 9.* An teneatur, ab eoque ante trinam monitionem gabella per legem Regiam debita exigere possit? *ib. remissive.* Tenetur ex tali negotiatione quæsitam restituere, etsi dominus ignoretur pauperibus erogare, *ibidem n. 10.* Hodie Apostolicæ Sedi applicantur, *ibidem n. 11.* Negotiator mortaliter peccat, *ibidem n. 12.* Minorum Ordinum beneficium Ecclesiasticum non habens, negotiari non prohibetur; secus si beneficium habeat, *ibidem d. q. 8. n. 13.* In sacris etiam constitutus ut se suosque alat, negotiari potest, *ibidem n. 14.* Dummodo à divinis officiis negotiatione non subtrahatur *ibidem n. 15.* Intellige ut *num. 16.* Negotiator non dicitur, qui rem aliquam, vel semel tantum, ut venderet, emit, *ibidem n. 17.*



Et an hodie debeat ex unico contractu gabellam? *ibidem*. Nec qui ex propriis fundis fructus perceptos vendit, dicitur mercator, *ibid. n. 18*. Nec qui ad sui, suorumque, sustentationem aliqua emit, superfluumque, totamve rem necessente præmente carius etiam quam emit, pretio justo tunc currente, vendit, *ibid. num. 19*. Nec ex tali venditione gabellam solvere tenetur, *ibid.* In sacris constitutus pro aliis postulare in foro sæculari, & super sæcularibus causis prohibetur, *q. 9. n. 1. & 3*. Et quid in Clerico minorum Ordinum? *ibid. n. 4*. Et an tam in foro Ecclesiastico, quam sæculari super rebus Ecclesiasticis, & sæcularibus postulare prohibeatur? *ibid. n. 2. & 3*. Pauper etiam sacris initiatus Ordinibus, in utroque foro, tam Ecclesiastico, quam sæculari; tam in sæcularibus, quam Ecclesiasticis causis postulare non prohibetur, *ibid. n. 5*. Limita in causis criminalibus pœnam sanguinis inferentibus, *ibid. n. 26*. Et in aliis etiam causis, si à Divinis subtrahant officis, *ibid. n. 28*. Et an reum accusatum de crimine pœnam sanguinis inferente defendere valet? *num. 27*. In sacris constitutus postulare pro miserabilibus potest, etiam coram Judice sæculari, proque sæcularibus rebus, *ibidem num. 6*. Pauper potest ex operis ruralibus, & similibus victum quærere, *ibidem dict. quest. 9. nu. 8*. Promotus ad sacros Ordines absque beneficii, vel congrui patrimonii titulo, contra Episcopum agere potest, ut sibi de necessariis interim alimentis provideat, *ibid. nu. 11*. Non debet absque talis beneficii, vel congrui patrimonii titulo ad sacros Ordines promoveri, *ibidem num. 13*. De consuetudine potest à clientulis pro patrocinio condignum exigere salarium, *ibidem dict. quest. 9. num. 25*. Tabellio esse non potest, *quest. 10. num. 1*. Tam in foro sæculari, quam Ecclesiastico, *ibidem numero 2*. Et tam in Clerico majorum, quam minorum Ordinum, si congruum beneficium Ecclesiasticum habeat, *ibidem num. 3*. Minorum Ordinum Ecclesiasticum beneficium non habens, etiam in foro sæculari tabellio esse potest, *ibidem n. 4*. Pauper in sacris constitutus in foro sæculari tabellio esse potest, *ibidem num. 4*. Pauper in sacris constitutus in foro Ecclesiastico tabellio esse poterit, *ibidem num. 5. & sequentibus*. Et quid in foro sæculari? *ibidem num. 6*. In sacris constitutus an tabellionatus officium præcise, an causative, per beneficii subtractionem prohibeatur exercere? *ibidem numero 7*. In provincia Compostellana in quolibet Tribunali Ecclesiastico potest unus Clericus in sacris constitutus tabellio creari, *ibidem d. questio 10. numero 8*. Qui tenuerit beneficium, vel congruam insufficientem acceptavit, eo debet esse contentus, nec augendam congruam, beneficiumve uniri desiderare debet, *questione 12. num. 16. 17. & 23*. Limita ut *nu. 25*. Tenetur filiam spuriam pauperem, & quæ aliunde non habet, etiam ex redditibus beneficii dotare, *questione 15. num. 18*. Potest à Judicibus sæcularibus ad frumenti venditionem necessitatis tempore cogi, *questione 24. n. 5*. Qui intra terminum, sibi ab Episcopo concessum ad beneficium non redit, an absque alia interpellatione possit ab Episcopo beneficio privari? *quest. 25. num. 6*. Pauper an & qualiter ob non præstitas sibi oblationes divina possit parochianis officia denegare? *questio 28. num. 2*. Pro charitativo subsidio ad alimenta Prælati imposito, neque per viam gravaminis, aut violentiæ ad Cancellarias vel alios quosvis sæculares Judices recursum habere potest, *questio 38. num. 27. & sequentibus*. Pauper nullum, aut tenue beneficium habens charitativum subsidium præstare non tenetur, *ibid. numero 33. & 35*. Et an pro ea parte, qua beneficii redditus excedunt supersuntque ex congruo victu, licet non ad integram exactionem persolvendam suf-

ficient? *ibid. num. 34*. Proprium Prælatum accusari alimenta, litisque debet habere expensas, *quest. 39. num. 18*. Deducere debet expensas, & melioramenta utilia, quas in rebus Ecclesiæ de propriis bonis fecit, *questio 41. n. 39*. Non potest foro suo renunciare, *questio 52. n. 4*. Adire potest sæcularem judicem si Ecclesiasticus negligens in administranda justitia sit, *ibi num. 12*. Vel data violentia, dolo, vel fraude, *ibidem num. 29*. An possit laicum pro rebus suis, vel Ecclesiæ; coram Judice Ecclesiastico convenire? *ibid. n. 24. & sequentibus præcipue n. 28. 30. & sequentibus ad n. 35*. Potest convenire laicum coram Judice Ecclesiastico, data violentia, dolo, vel fraude Judicis sæcularis, *ibid. n. 29*. Dives, miserabilis persona dici nequit, ut fori privilegio gaudeat? *ibid. n. 32. & sequenti in fin.* Intra quod tempus debeat literas beneficii expedire? vide verbo *Litera*.

Clerici tutelam, vel curam dativam, vel testamentariam enim volentes gerere prohibentur; ne legatum hac ratione relictum, licet tutelam non suscipiant amittunt, *questio 61. num. 1*. Et an legitimam acceptare possint? *ibid. num. 2*. In sacris constituti possunt pauperum, & miserabilium personarum tutores existere, ad idque per Judicem Ecclesiasticum (si alius saltem idoneus non reperitur) compelli *ibi n. 5. & seqq.*

Clericus pauper congruum pro conditione beneficium ambire potest, *quest. 61. n. 24*. Mercaturam, Tabellionis, Notarii, Procuratoris, vel Advocati officium exercens an paupertatis ratione excusetur? *quest. 65. n. 57. remissive* Pauper an aliquid temporale pro spirituali, vel sub spiritualis rei obligatione recipere, vel exigere licite possit? & an ei licite detur? *ibid. num. 107. & seqq.* Et an super eo pacisci? *ibid. num. 112*. Pauper, qui ex beneficii fructibus se alere non potest absque simoniæ labe Sacramenta, divinaque officia ut sibi obligationes solitæ dentur, populo subtrahere potest, *ibi numero 110*. Intellige ut *numero sequenti*.

#### Collatio.

Collationis materiam qui tractaverit? *q. 50. n. 1*. Collatio profectiorum an necessario facienda sit? *ib. n. 3. remissive*, Conferre an debeant tam ab intestato, quam ex testamento succedentes? *ibid. num. 4*. Conferre nolens qualiter puniatur? *ibid. n. 5. & 6*. Et an conferre cogatur? *ibid. n. 6*.

Collatio offerenda est ab eo, qui hæreditatem præterit, *ibi n. 7*.

#### Collecta.

Collectam imponere potest Civitas pro solvendis judicium salariis, si non propria, vel insufficientia habeat, *quest. 6. n. 91*. Imponiturque in capita, *ibidem num. 92*. Imponi potest pro pauperibus carceratis solvendis, *quest. 39. n. 43*.

#### Colligendis.

Collegium tenetur alimenta, litisque sumptus Collegæ ab eo expulso præstare, *q. 39. nu. 20*.

#### Colonus.

Colonus simplex an & quando expensas necessarias & utiles in re conducta facta deducat? *q. 41. n. 4. 40. 41. & 49*. Non amittit has expensas, neque à re conducta expelli potest, etiam ob non solutam pensionem, antequam solvantur *ibi n. 5. & 41*. Et non solum pro eis competit colonus retentio, sed etiam actio, *ibi n. 7*.



*Commissarius.*

Commissarius testamenti executor, *vide verb. Executor testamenti.*  
Commissarii vide verbo *Inquisitores.*

*Commissio.*

Commissiones decerni solent ad Magistratus ejus loci sub quo testes degunt, in causis pauperum, ut eos recipiant, ne pauperes graventur, *quæst. 28. num. 64.*

*Commodum.*

Commodum ubi non adest, malignitatis præsumptio excluditur, *q. 51. num. 9.*

*Commune.*

Commune quod est, meum est, *quæst. 65. n. 71.*

*Communia.*

Communia sunt omnia necessitatis tempore, *ibid. num. 70.*

*Compensatio.*

Compensatio casuum, vel delictorum an possit inter sponsos ut sponsalia dirimantur, opponi? *q. 14. num. 22. & 23.*

*Compromittere.*

Compromittere non potest prohibitus alienare, *quæst. 22. num. 33.*

*Conclusio.*

Post conclusionem in causa nulla fieri, aut instaurari regulariter probatio potest, *q. 55. num. 13. Limita, ibid. n. 12.*

*Concubinatus.*

Concubinatus de jure civili nec punibilis, nec prohibitus erat, *q. 65. n. 95.*

*Concurfus.*

Concurfus ad beneficium Ecclesiasticum, quibus in casibus omittatur licite *quæst. 7. n. 7. remissive.*

*Condemnatus.*

Condemnatus reputatur condemnandus de proximo, *q. 4. §. 2. n. 124.*

Condemnatis in actione personali ad solvendum, quod tempus olim, & quod hodie dilationis detur? *q. 44. ex n. 4. usque ad n. 15. Et quod in actione reali? ibid. n. 17. Et in actione personali ad certam rem tradendam? ibid. n. 18.*

Condemnatus ob contumaciam, ob malam causam condemnatus non videtur, *q. 65. §. 1. n. 151.*

*Conditio.*

Conditio casualis, vel mixta, quæ dicatur? *quæst. 4. §. 2. n. 102. De præterito, vel de præsentis, non dicitur proprie conditio, ibidem n. 120. Potestativa dicitur, quæ est in potestate implere debentis. ib. n. 120.*

Conditione pendente, debitum non dicitur inesse, *d. q. 4. §. 2. numero 109. Nullum jus dicitur adquisitum, ibid. numero 110. Nec aliqua interim datur actio, ibid. num. 111. Omnisque obligatio cessat, ibid. n. 112.*

Conditio indefinita ad certum tempus non limitata, aut restricta quodocunque impleri potest, *quæst. 64. num. 2. Merè potestativa institutioni absque temporis prædefinitione adjecta poterit quodocunque in vita instituti adimpleri, ibidem num. 4. Et quid si contractui talis conditio appositæ sit? ibidem numero 5. Potestativa legatis adjecta cum primum facultas adfit, impleri debet, alias pro defecta habetur, ibid. num. 6. Et quæ sit in hæreditate, aut legato differentia ratio? ibid. num. 7. Mixta (ut hæc, *si nupserit*) an tam in institutionibus, quam in legatis possit quodocunque ante hæredis, vel legatarii mortem adimpleri? vel tempus trium annorum limitatum habeat? *ibidem num. 8. & 9. Pauperi imposita an intra trium annorum spatium debeat impleri, si ob paupertatem infra illud commode eam implere nequeat? ibidem num. 10. & seqq. Potestativa, aut mixta pro impleta haberi debet cum non stet per implere debentem quominus impleat, ibidem num. 11. Sive nullo modo per eum impleri possit; sive possit de facto, non tamen honestè, ibidem num. 12. Nubendi cum persona indigna, talive cum qua honestè gravatus matrimonium contrahere non possit, tamquam impossibilis de jure rejicitur, proque non adjecta habetur; ibidem num. 13. Nubendi intra certum tempus, si intra illud honestè impleri non potest, non magis arctat gravatum, quam conditio nubendi certæ personæ cum qua honestè contrahere gravatus non possit, ibidem n. 14. & 17. De nubendo certo generi personarum, aut intra certum tempus efficax est, quia omnimodam viduitatem non inducit, ibidem num. 16. Sicut conditio de nubendo intra certum locum, si honestè impleri non potest non impedit quominus legatum, vel hæreditas debeat: ita nec conditio de nubendo intra certum tempus tacita, vel expressa, si intra illud honestè non possit impleri *ibidem n. 20. Conditione de nubendo certæ, & determinatæ personæ adjecta, qualibet in conditione positarum ante illius implementum (mora etiam vel culpa non interveniente) decedente, legatum corrumpit, in specialibus. in ultim. voluntatibus. post quæst. 64. n. 1. Limitatur si pauperi conditio hæc apponatur, ibid. n. 21. Alia supple verbo. Fidei commissum, & verbo. Legatum.***

*Conductor.*

Conductor quo tempore pensionem domus, vel prædii conducti solvere teneatur? *q. 29. nu. 7. 8. 9. & 10. Operarum tenetur operario pauperi pro parte saltem in principio, & ante operarum præstationem solvere, ibid. n. 14. Et si pauper, qui operas suas locavit, ostendat se aliquid de suo in opere expendisse; tenetur in conscientia conductor illud resarcire, ibid. n. 15. Ad longum tempus, si per biennium Ecclesiæ, vel triennium privato solvere pensionem cesset, à jure suo cadit, quemadmodum emphyteuta, *q. 33. n. 15. Deficiens in solutione alicujus partis pensionis, expelli poterit, ibid. n. 16. Expelli potest alio non expectato, si juraverit solvere, & in unius termini solutione deficiat, ibid. n. 19. An & quando deducat expensas necessarias, vel utiles in re conducta factas? *quæst. 41. n. 4. 40. 41. & 49. Deducit hujusmodi expensas, nec ante eorum solutionem expelli potest, etiam ob non solutam pensionem, ibid. n. 41. Et pro eis expensis non solum conductori competit retentio, sed etiam actio, ibid. num. 7. Gabellarum***



rum ob Reipublicæ paupertatem potest ut ante diem solvat, compelli *q. 43. n. 13.* Domus ruinosa scienter, non potest ob eam causam ante finitum locationis tempus (nisi integra pensione soluta; ab ea migrare, secus si vitium ignoravit, *q. 45. nu. 10.* Nec ob timorem mali aëris, vel spirituum immundorum, si conductionis tempore scivit, *ibid.* Secundus cui res tradita est, præfertur priori, cui tradita non est, *q. 23. n. 6.*

Conductori regulariter propter sterilitatem, vel pestem remissio fit mercedis, *d. q. 45. nu. 8.* Non remittitur merces propter bellum, quod jam conductionis tempore vigeat, propter pestem, vel sterilitatem imminere solitæ, *ibid. num. 7.*

#### Conferre Beneficium.

Conferre pauperi beneficium, potius dicitur de justitia, quam gratia, *q. 7. n. 31.*

#### Confessio.

Confessio mariti dicenti se vergere ad inopiam, non admittitur, nec probat contra creditores, sed simulata præsumitur, *q. 5 nu. 24.* Etiam extrajudicialis admittitur contra ipsum maritum, ut ab illo tanquam à paupere possit uxor dotem repetere, *ibid. n. 35.* Limita, & intellige ut *num. seq.*

#### Confessus.

Confessus in judicio pro judicato habetur, *q. 44. n. 8.* In causa civili, quod tempus ad solvendum habeat? Et an sponte confessio concedatur? *ibidem.*

#### Congrua.

Congrua debetur portio Rectori, seu Vicario, *q. 12. n. 18.* Et talis debet esse, ut ex ea commodè pro conditione sua Rector, seu Vicarius sustentetur, *ibid. n. 20. & 22.* A principio congrua assignata, & acceptata augenda postmodum non est, *ibidem numer. 23.* Limita, & intellige ut *numer. 24. & 25.* In congrua non sunt imputanda incerta, *ibidem numer. 21.*

#### Conjunctus.

Conjunctus usque ad quartum gradum in profanis admittitur pro conjuncto absque mandato, *questio. 13. numer. 1.* Debet tamen cautionem de rato (ne iudicium reddatur illusorium) præstare, *ibid. num. 2.* Et an hujusmodi cautionem ante litem contestatam præstare teneatur? Etsi non opponatur, quod absque ea gestum est, valeat, iudiciumque teneat? *ibid. num. 3.* In beneficialibus conjunctus pro conjuncto non admittitur, *ibid. n. 4.* Et quæ sit ratio? *num. 6. 7. & 8.* Fallit ob paupertatem, *ibidem num. 9.*

#### Conjux.

Conjux pauper nulla, vel inæqualia bona ad matrimonium adducens, an æqualiter adquirat lucra constante matrimonio quæsitæ? *q. 18. n. 2. & 3.*

Conjux non nisi in defectum consanguineorum usque ad decimum gradum conjugii succedit, *q. 56. num. 8.* Pauper in quartam bonorum conjugii divitis decedentis cum filiis, si tres, vel pauciores sunt, sin verò plures, in virilem portionem jure Codicis

succedit, *ibid. nu. 9.* Et quid hodie de jure Regio? *ibid. n. 10. & seq.* Etiam hodie conjuge testato decedente, ab eoque extraneo quinta bonorum parte relicta, pro quarta cum filiis concurret, *ibid. num. 12. & seqq.* Locuples decedens superstitem pauperem quarta hac privare non potest, *ibid. num. 44.* Nec delinquendo; & licet ad Fiscum ob conjugis delictum ejus bona perveniant, quartam conjux superstes habebit, *ibid. num. 116.* Etiam si confiscatio alicujus particularis statuti fieret vigore, *ibid. num. 46.* Et etiam in læsæ Majestatis crimine, *ibid. num. 47.* Sicut in totum quarta conjugem superstitem privare non potest; ita nec legatum (etiam alimenta excedens, si quartam non æquet) ei relinquendo, *ibidem num. 48. & num. 56.* Imputat in quartam legatum à conjuge sibi factum, *ibidem num. 49. & 59.* Non detrahit quartam si ei in vita donavit conjux ex quibus vivere posset, *ibid. num. 50.* Intellige, ut *num. seq.* Et quid si à conjuge in vita donata consumpsit, vel dilapidavit? *d. quest. 56. num. 52.* Non imputat in quartam legatum à conjuge cum gravamine illuc alteri restituendi factum, si nullum inde commodum sentiat; secus si sentiat *ibid. num. 53. & seq.* Poterit legatum à conjuge factum repudiare, & quartam habere nisi quartam compleat, *ib. n. 55.* Simpliciter sibi legatum à conjuge factum acceptans si ad quartam non ascendat, ea non privatur; debet tamen illud in quartam imputare *ibid. num. 56.* Limita ut *duobus num. seqq.* In quartam quæ debeat imputare? *ibid. n. 59.* Superstes ad debitorum solutionem pro rata obligatus est, *ibidem n. 60.* Tenetur pro pignoris lutione in quartam succedens *ibidem num. 65.* Quartam prætendens verum matrimonium intercessisse probare debet, *ibidem n. 67.* Et quid si matrimonium fuerit clandestinum? *ibidem num. seq.* Pauper quartam in bonis conjugis prædefuncti prætendens paupertatem suam (ut illius concessionis causam, intentionisque fundamentum) probare debet, *ibidem num. 74.* Et quid de eo qui in mortis tempore inops reperitur, si ditior postmodum etiam in continenti fiat? *ibi n. 77. & 78.* Vel pauper cum dives est? *ibid. remissivè.* Pauper superstes quartam sine diminutione habebit, licet ampla sit, minorique quantitate honestè vivere posset, *n. 81.* Nec majorem habebit, etsi ad vitam transigendum majora alimenta desideret, *ibid. n. 82.* Concurrens pro quarta successione cum nepote ex filio communi præmortuo, vel cum ascendentibus conjugis mortui, quoad usum fructum tantum quarta fruetur, *d. q. 56. n. 87.* Pro quarta cum septem vel octo nepotibus ex filio communi concurrens quartam nihilominus debet habere, *ibid. n. 88.* Si plures quam tres sunt liberi, quartam non habet, sed in virilem succedit, *ibid.* Quartam absque diminutione habet, transversalibus succedentibus, etsi plures quam tres in eodem gradu defuncto conjuncti extent, *ibid. n. 90. & seq.* Quartam hanc ex omnibus prædefuncti conjugis bonis, sive mobilibus, sive immobilibus, in quoquoque territorio existentibus detrahit, *ibid. n. 93. & seq.* Et quid in bonis feudalibus, *ibid. n. 95. & seq.* Non detrahit quartam ex exphyteusi, sive Ecclesiastica sive laicali, *ibid. n. 97.* Nec ex bonis fideicommissis subjectis *ibid. n. 98.* Nex ex bonis majoratus, *ibi n. 99.* Quæ prædefuncti conjugis hæreditatem expilavit, quartam hanc non deducit, *ibi n. 100.* Limita, & intellige ut *n. seq.* Nec quæ post mariti mortem ante quartæ receptionem impudicè vivit, *ibid. n. 102.* Nec quæ conjugem occidit, vel ob ejus culpam, aut injuriam conjux decessit, quæve conjugali affectu conjugem non tractavit. *ibid. numero 103. & duobus seqq.* Nec cujus causa matrimonii separatio, Judicisque auctoritate facta est, quæ mortis tempore durat, *ibid. d. q. 56. n. 106.* Nec quæ à viro ab-



absque causa divertit, secus si culpa viri. *ibid.* n. 107. *Et seq.* Sterilis impedimento Naturæ quartam non deducit, *ibid.* n. 112. Nec quæ à primo viro quartam habere potuit, eam in bonis secundi habebit, *ibid.* n. 113. Limita n. 114. *Et* 115. Quæ à primo conjugè (etiam cujus bona confiscata essent) quartam non petiit, in bonis secundi eam non habebit, *ibid.* n. 116. An quartam hanc propria possit auctoritate deducere, *ibi.* n. 117. Pauper superstes an possit ad revocationem donationis gratuitæ à conjugè factæ agere, si ob illius immensitatem quarta privetur? *ibi.* n. 117. Alia supple verb. *Uxor*, verb. *Mater.* & verb. *Maritus.*

*Consanguineus.*

Consanguineus ejus, qui ad aliquam magnam dignitatem evectus est, si ante illius adeptionem sufficientia bona habeat, an eisdem postmodum pauper reputetur? ob idque lautiora consequi debeat, vel possit alimenta, pinguiusque à consanguineo beneficium, majorémve præbendam? q. 4. n. 29. Retrahens ab emptore consanguinei rem, tenetur illi necessarias, utilisque expensas reficere, q. 41. nu. 55. Limita ut *num. seqq.*

*Consecratio.*

Vide lit. *E* verb. *Ædes.*

*Consentire.*

Consentire non dicitur, qui contradicere non potest, q. 51. nu. 10. *remissivè.* Consentire tacite, aux expressè non potest alienationi, alienare prohibitus, q. 22. n. 31.

*Consuetudo.*

Consuetudo efficere non potest generaliter, & in omni casu, quandoque de tertii agitur præjudicio non levi, ut unico testi plena adhibeatur fides, q. 5. nu. 3. *remissivè.* Facit licitum aliàs illicitum, quando præsertim Evangelicæ doctrinæ non repugnat, q. 44. n. 59.

*Constitutio.*

Vide *Synodalis constitutio.*

*Consules.*

Consules duo post Regum à Romana Republica ob Deme. aci Corinthi filij superviam ejectionem creati sunt. Et quæ eorum esset potestas? q. 6. n. 55. *vers. Procedente deinde populo Romano.* Qui primi fuerint creati? *ibid. vers. Consulatus autem*

*Contemptio.*

Contemptio, vel honor ad divitiarum, vel paupertatis mensuram procedit, q. 6. nu. 7. In iudice timenda non est, nisi se ipse contemnat *ibid.* n. 70.

*Contrahens.*

Contrahens cum advena, vel forensi, quem statim recessurum putabat, non poterit eum in loco contractus convenire, nec cautionem, vel securitatem aliquam ab eo exigere, sed domicilium ejus sequi, q. 45. n. 15. Conditionem ejus cum quo contrahit, scire præsumitur, *ibid.* nu. 11.

*Contravenire.*

Contravenire non dicitur prohibitioni, qui ex necessaria causa alienat, q. 22. n. 36.

*Contumacia.*

Contumacia an sit delictum, q. 65. §. 1. nu. 122. *remissivè.* Multipliciter incurritur, & qualiter? *ibid.* nu. 125. Alia vera, alia ficta, & utriusque effectus, *ibid.* n. 126. *remissivè.* Litis contestationem inducit, *ibid.* n. 143. Crescente, augetur poena, & ad secundi decreti interpositionem contra contumacem devenitur, *ibid.* n. 155. Et quod hodie tempus, quæve ad id requiratur contumacia? *ibid.* n. 156.

*Contumax.*

Contumax, quis dicatur? *ibid.* d. q. 65. §. 1. n. 124. Verus, vel fictus quis dicatur? *ibid.* nu. 127 *remissivè.* Non censetur, nec nocet contumacia antequam per adversarium incusetur, *ibid.* n. 128. Ampliat ut *num. seq.* Quibus poenis punitur? *ibid.* n. 130. *remissivè.* Non auditur, nisi restitutus, refectisque expensis, *ibid.* n. 131. Et quid in minore contumace? *ibid.* nu. 132. Tam reus, quam actor pro his tenetur expensis, *ibid.* nu. 136. Etsi denarius deficiat, ante integram satisfactionem audiri contumax non debet, *ibid.* n. 154. Contumaci denegatur audientia ante expensarum reparationem, non solum in causa in qua commissa contumacia est; sed & in alia separata, coram eodem iudice, & inter easdem personas, *ibid.* nu. 135. Contumax solutus ob contumaciam expensas non recuperat, etsi victor postmodum in causa existat, *ibid.* n. 136. Etiam eo non citato in expensis condemnatur d. q. 65. §. 1. nu. 137. Ad reconventionis remedium admittendus non est, *ibid.* n. 144. In his quæ ejus damnum, incommodumque respiciunt, pro confesso habetur, *ibid.* n. 145. *Et seq.* Limita n. 172. In dubio malam præsumitur habere causam, *ibid.* n. 150. Limitatur d. n. 172. Ob contumaciam condemnatus, ob malam causam condemnatus non videtur, *ibid.* n. 151. Patitur missionem in possessionem ex primo decreto, *ibid.* n. 152. Et ex secundo, *ibid.* n. 155. Et tam verus, quam fictus, *ibid.* n. 153. Et etiam post litem contestatam, *ibid.* n. 154. Non prius bona recuperat, quam refectis expensis, *ibid.* nu. 157. Exceptiones dilatorias amittit, *ibid.* n. 160. Limitatur *ibid.* nu. 173. In appellando appellationemye proseguendo, pro appellationis desertore reputatur, *ibid.* numero 165. Post duas, vel tres sententias per Audientiam latas, ad restitutionem, vel iudicium non admittitur, nisi cum clausula *Parito iudicato*, *ibid.* n. 169. Limita ut *ibid.* nu. 171. in paupere.

*Contumax.*

Contumax in comparando non dicitur, qui ob paupertatem comparare absque verecundia non potest, *quæst.* 36. nu. 8.

*Conveniri.*

Conveniri non potest alius pro alio, filius pro parte, nec uxor pro marito, *quæst.* 48. n. 4. *Et* 5. Et quando secus paupertatis favore? *vide ibid.* nu. 7. *Et seqq.*

*Copia.*

Copia instrumentorum, & actorum cum termino opponendi cuilibet regulariter danda est, aliter acta, vel instrumenta non nocent, *quæst.* 66. nu. 1. *Et* 2.



§ 2. Processus & indiciorum ante torturam reo etiam non petenti danda est, *ibid. nu. 10.* Contra *nu. seq.* Miserabilibus omnino etiam non petentibus danda est, *ibid. num. 14.* Ampliatur *ibid. num. 15.* Ex formatione Pauli V. etiam non petentibus hodie danda est, *ibid. num. 18.*

#### Copula.

Copula injusta nulla causa justificari potest, *quæst. 65. n. 68.*

#### Cornelius.

Cornelius Ruphinus, quod decem pondo vasa argentea comparasset, ab ordine Senatorio à C. Fabricio remotus est, *q. 6. 56.*

#### Corpus.

Corpore luere debet, qui non habet in ære, *quæst. 65. num. 15.* Limita *ibid. num. 118.* Intellige ut *n. 119.*

#### Correlativa.

Correlativorum idem est iudicium, *quæst. 4 §. 3. num. 142.*

#### Crates.

Crates Thebanus cum ad philosophandum Athenas pergeret, magnam auri pondus (tamquam literarum studio repugnans) abiecit, *quæst. 7. num. 38.*

#### Credere.

Credi non debet ei, cujus mores reprobatii sunt, *quæst. 53. num. 31.*

#### Creditor.

Creditor qui jura debitorum de jure, & de facto exigibilia habet, si eis solutis pauper non sit, licet ea non exigerit, nec sint soluta; pauper non iudicatur, secus si creditores exigibiles non sint de jure, vel de facto, *q. 4. §. 2. n. 139.* In creditoris bonis computantur, quæ sibi debentur, *ibid. n. 99.* Conditionalis, vel in diem in moratoria concessa à Principe adversus creditores non includitur *ibid. n. 114.* Ratione delicti, propriè creditor dici non potest, *q. 44. n. 49.* Interesse lucri cessantis præterdendens se solitum negotiari, articulare, probareque debet *q. 26. n. 3.* Limita ut *n. 6. ibid.* Et quando etiam non solito negotiari debeat? & qualiter probatio faciendâ sit? quidque debeat creditor in probatione deducere? Et an necesse sit certum, & determinatum lucri cessantis, vel per conjecturas, præsumptionesque interesse probare sufficiat? *ibid. n. 4. & seq. usque ad n. 11.* An ei qui semiplenè interesse lucri cessantis, vel emergentis probavit, juramentum pro certo, & determinato deferri debeat? possitque si non deferatur appellare? *ibid. n. 11.* Interesse lucri cessantis etiam post moram, si aliam pecuniam habet otiosam, qua potuisset negotiari consequitur, *ibid. n. 12.* Intellige ut *n. 13. & 14.* Et an à principio possit de damno emergenti, vel lucro cessante pacisci? *ibid. n. 20. 21. & 22.* Et an de certo, & determinato lucro? *ibidem n. 23. 24. & 25.* Et an de toto lucro sperato? & quid inde deduci debeat? *ibid. n. 26. & 27.* Non potest statim in initio contractus lucrum conventum de sorte principali extrahere, sed illud à debitore expectare, *ibid. n. 29.* Non potest pacisci de lucro, nec illud exigere, si sponte, non coactus, nec rogatus pecunias

obtulit, mutuavitque, licet negotiationi exposita essent, lucrumque sit probabile, nec alias pecunias habeat exponendas, *ibid. d. quæst. 26. n. 30.* Limita ut *num. sequenti.* Pacisci potest, non ratione mutui, sed nomine pænæ, ut si intra certum tempus debitum non solvatur, aliquam summam debitor ultra sortem principalem solvat, eamque exigere, *in specialibus post q. fin. n. 8.* Limita *n. 9. & 10.* Alia supple verbo, Interesse, & verbo Debitor.

Creditoribus conditio potior est in pari necessitate, *quæst. 27. n. 21.* Et quid si necessitas sit extrema *ibi n. 22.* vel gravis modo de quo *ibi? n. 23.*

Creditor tenetur pauperi pro debito incarcerato alimenta præstare, *quæst. 39. n. 33.* Et etiam si pauper in carcere inclusus non sit, sed in ejus domo (vulgò *Preso en omenage*) *ibidem n. 35.* Et etiam de jure Regio, *legis 4. titul. 16. lib. 5. novæ Reg. Collect. dispositione stante, ibidem n. 39.* Intellige ut *n. 38. & 40.* Amplia ut *n. 34. & 37.* Tenetur curare debitorem carceratum pauperem infirmum, *ibid. d. quæst. 39. n. 37.* Ante diem debitorem conveniens, quæ olim pœna puniebatur? Et puniatur hodie, *quæst. 43. n. 2. 3. 4. & 5.* Ante diei, vel conditionis implementum non potest à debitore cautionem de solvendo post diei, vel conditionis eventum exigere, nisi novus supervenerit casus, *ibid. n. 6.* Et qualiter si hanc cautionem exigat, puniatur? *ibid. n. 7.* De jure duodecim tabularum post triginta dies ad solvendum datos, debitores suos distrahere poterat? *quæst. 44. n. 4.* Non debet se acerbum exactorem adversus debitorem ostendere *ibid. n. 36.*

Creditoribus minoris summæ majoris summæ creditoribus ad quinquennalem dilationem concedendum, si debitor pro debitorum solutione bona habeat, consentire, cum eis concurrere non tenentur, *ibid. n. 42.* Minor creditorum pars cum majori quinquennalem dilationem concedenti, etiam in debito jurato tenetur concurrere, *ibid. n. 51.* Minoris summæ creditores etiam dotales concurrere, & consentire majoris summæ creditoribus quinquennalem dilationem concedentibus debent, *ibid. n. 71.* Equalium summarum possunt quinquennalem dilationem creditoribus concedere, eisque tenentur cæteri assentiri creditore, *ibid. n. 112.* Major creditorum pars potest debiti partem in totum remittere, minorisque summæ creditores tenentur cum eis concurrere, *ibid. num. 11.*

Creditor ejus, qui à Principe moratorias literas impetravit in debito jurato, potest ad juramenti observantiam debitorem coram Judice Ecclesiastico, si ab eo absolutionem non obtinuit, cogere, *dicta quæst. 44. nu. 65.* Scienter à debitore hominem liberum in solutum recipiens, qualiter puniatur? *q. 22. n. 69.* Et quid si ignoranter? quidque ignorantia operetur? *ibid. n. 70.* Et quid si tradens, & recipiens ignoraverint? *ibid. nu. 70.* Et quid si tradens, & recipiens ignoraverint? *ibidem n. 71.* Qui minus idoneos pauperosque fidejussores accepit, eis contentus esse debet, nec de novo erit satisfaciendum, licet ignorantiam creditor alleget, *quæst. 45. n. 11.* Non potest petere satisfactionem si à principio eam non petiit, nisi nova, & non levis superveniat causa, *ibidem n. 12.* Aliud pro alio recipere non compellitur, *quæst. 49. nu. 1.* Etiam si ei melior offeratur conditio, *ibidem n. 4.* Decretoris an aliud pro alio accipere compellatur? *ibid. n. 22. remissive.*

Creditori chirographario creditoribus aliis anterioribus, vel æqualibus non privilegiatis instantibus, si pro omnibus debitoris bona non sufficiant, an integre solvere per gratificationem liceat? *in specialibus post quæstio. fin. n. 2.* Et quid si creditor, cui fit solutio, pauper sit? *ibid. n. 3. & 4.*

Creditoribus hæreditariis movere non possunt actiones



Creditorum hæreditariæ movere non possunt actiones contra hæreditatis emptores, etiam cum quibus pactum est, ut creditoribus hæreditariis satisfacerent, *ibid. n. 6.* Nisi Fiscus, vel pauperes hæreditatem vendiderint, *ibid. nu. sequenti.* Mutuantes pecunias an nomine saltem poenæ sibi aliquid ultra sortem dari pacisci possint? vide verb. *Mutuans.*

Creditor cui vendendi ad libitum pignus cuique vellet, factas data est, sibi met vendere non potest, *q. 62. numero 11.*

*Crudelitas.*

Crudelitas est, tam omnibus ignoscere; quam nulli, *q. 55. numero 8.* Iustitia sine misericordia; crudelitas est, *ibidem.*

*Culpa.*

Culpa alicui objecta, five agendo five excipiendo, certa, & limitata opponi debet, ac probari, *q. 53. n. 38.* Non imputatur in consumptione, vel administratione rerum propriarum, nisi ad casum præordinata sit, *q. 16. n. 6. vers. Quorum opinionem.* Ad casum non præordinata, nocere non solet, *q. 54. n. 25.*

*Cupiditas.*

Cupiditas est radix omnium malorum, *q. 6. n. 13.* Ubi plura mela, quæ ex ea nascuntur. Pauperum facilius saturatur, ac expletur, quam divitum, *ibid. n. 75.* Divitiarum vadit infinitum, *ibid. n. 74.*

*Curator.*

Curator in dubio solvendo esse præsumitur, *q. 33. n. 13.* Debet resarcire damnum minori ob non solutum canonem, *ibid. n. 12.* Ad litem dari debet à Judice ex officio ei, qui lite contestata, furiosus, vel prodigus factus est, *q. 35. n. 10.* Jus minoris remittere, aut donare non potest, & quando secus, vide verb. *Tutor.*

*Curia.*

Curia accusato alimenta, & sumptus ad se defendendum ministrare tenetur *q. 39. n. 42.* Potest imponere collectam pro pauperibus carceratis alendis *ibid. num. 42.*

*Custodia.*

Custodiam arcis suscipiens tempore belli, tenetur etiam si vi extrahatur, *q. 45. num. 9.*

*Custos.*

Custos carceris pro custodiæ expensis cæteris creditoribus, etiam anterioribus præfertur *q. 28. n. 40.*

**D**

*Debitor, Debitum.*

**D**ebitor qui non est solvendo, non potest ingredi Religionem, si intra paucos annos manens in sæculo sit probabilis spes fore ut possit creditoribus satisfacere, *quæst. 11. n. 8.* Et si ingrediatur Religionem, non habet unde solvat, si decens artificis sciat, illud in monasterio de Superioris licentia, vel sine ea, si illam non concedat, ut creditoribus satisfaciatur, exercere debet, *ibid. nu. 7.* Et an ad id teneatur habitu etiam si necesse sit, deposito? *ibid. remissive.* *Ære Velasco de Privileg. Pauper. Tom. I.*

alieno gravatus an tam de jure communi, quam ex Motu proprio Sixti V. & Clement. VIII. validè Religionem profiteatur? *ibid. num. 9.* Sub conditione omnino extitura, quando dies in consideratione non est, non conditionalis, sed purus dicitur, *quæst. 4. §. 2. num. 101.* Sub conditione casuali, vel mixta, si dum non venit dies, vel conditio impletur, secundum conditionem suam vivere potest, pauper non dicitur, *ibid. n. 103.* *Et seqq.* Propriè dicitur à quo pecunia statim exigì potest, *ibid. n. 104.* Petrus, à quo statim debitum peti potest, etiam ante solutionem, si ea facta pauper remaneat, judicatur pauper, *ibid. n. 97.* *Et seqq.* In diem, vel sub conditione, propriè debitor non dicitur, quoad effectum saltem, & exactionem, *ibid. n. 105.* Propriè dicitur, licet differatur executio, *quæst. 45. n. 29.* Sub conditione potestativa, vel ad diem, cujus proximus est adventus, etiam ante diei, vel conditionis implementum, vel solutionem factam, pauper reputatur, si ea perfecta, pauper remaneret, *dict. quæst. 4. num. 120.* *Et sequentibus.* Solitus pro aliis fidejubere, capi potest ut suspectus, *quæst. 5. num. 48.* Servus est fœnerantis *quæst. 45. numero 3.* In diem incertum, vel sub conditione, per adventum diei, vel conditionis absque interpellatione non constituitur in mora, *quæst. 35. num. 7.* Et etiam si adsit juramentum, *ibid. num. 8.* *Et 10.* Minoris absque interpellatione in mora constituitur, *ibid. num. 13.* Idem in debitore Ecclesiæ, *ibid. num. 14.* Et Fisci *ibid. num. 18.* Pauperis, etiam absque interpellatione expressa in mora constituitur, si ea indigentia creditori nota est, *ibid. quæst. 25. num. 11.* Et tam in foro exteriori, quam interiori, *ibid.* Statuta die non solvens, tam de jure Civili, quam Canonico ad lucri cessantis, & damni emergentis interesse tenetur, *quæst. 26. n. 1.* Intelliga, si solitus sit creditor negotiari. *ibid. n. 2.* Vel etiam si solitus negotiari non sit, habeat tamen pecuniam emptioni prædii, vel census destinatum, & propter non factam solutionem destitit ab emptione, & lucro, *ibid. num. 16.* *Et 17.* Qui ob paupertatem, & impotentiam non solvit; ad poenam conventam non tenetur, *in special. post quæst. fin. n. 9.* *Et 10.* Qui probabiliter statuto tempore se non posse solvere cognovit, an ad interesse damni emergentis, vel lucri cessantis teneatur? *quæstio 26. n. 47.* Alia circa hæc supple verbo, *Creditor,* verb. *Interesse,* & verb. *Mutuans.* In diem cogi non potest, ut ante illum solvat, *q. 43. n. 1.* *Et seqq.* Limita *n. 8.* *Et seqq.* Nec cautionem ante diem, vel conditionem, vel diem præstare cogitur nisi novus superveniat casus, *ibid. n. 6.*

Debitoribus de jure duodecim tabularum triginta dies ad solvendum dabantur post quem terminum facultas creditoribus concedebatur debitores suos distrahendi, *quæst. 44. n. 4.* De jure Civili antiquo, duorum mensium terminus in actione personali debitoribus concessus fuit, *ibidem n. 5.* De jure Codicis, ad quatuor menses fuit prorogatus, *ib. nu. 6.* Et idem de jure Canonico *ibi num. 7.* Et an idem terminus debitori, & etiam spontè confessio concedatur? *ibid. num. 8.*

Debitor intra quod tempus hodie post inceptam executionem, ut à decimæ præstatione excusetur, solutionem facere debeat? *d. quæst. 44. num. 16.* Qui potest statim restituere, & non restituit, legibus etiam dilationibus utendo, dolo versari videtur, *ibid. num. 18.* Creditoribus non solvens qualiter lege 12. tabularum puniebatur? *ibid. n. 20.* Ex dispositione legis Petiliæ (jure postmodum Cæsareo approbatæ) non poterat pecuniarum debitor in carceribus detineri, sed ejus bona erant creditoribus obnoxia, *ibid. quæst. 44. num. 21.*



Debitores, eorumque filii, legē Divina creditoribus addicebantur, & ad septimum usque annum eis serviebant, *ibidem num. 22.* De jure etiam Regio debitores solvere non valentes, creditoribus suis addicuntur, *ibidem n. 23.* Et quid sit tempore quo contraxit jam solvendo non erat debitor? *ibi remissive num. 24.*

Debitoribus debitorum partem aliquam remittendam Principes aliqui statuerunt, & qui? *ibidem num. 33. 34. & 35.*

Debitor ex instrumento guarantee, & post incoptam executionem, & etiam si in carcerem sit detrusus moratorias literas obtinere potest, eique capta pignora restituuntur, *d. q. 44. n. 46.* Ratione delicti, debitor proprie dici non potest, *ibidem n. 49.* Volens consequi literas moratorias in debito jurato, ut tutus sit, absolutionem juramenti prius debet ab Ecclesiastico Judice obtinere, *ibidem num. 64.* Qui a Principe super debito jurato literas impetravit, si a Judice Ecclesiastico absolutionem non obtinuit, poterit coram eo ad observantiam juramenti compelli, *ibidem num. 65.* Qui debitum inficiatus est, an moratoria dilatione gaudeat, *ibidem n. 66. & 67.* Principalis fidejussorem defendere debet, & exceptiones, quae fidejussoribus non communicantur, ratione sui interesse opponere, *ib. q. 44. n. 77.* Ut concessa dilatione gaudeat, satisfidare idonee debet, *ib. n. 83.* intelligere ut *n. 89.* Et prestare debet cautionem, etiam si in moratoria remittatur, *ibidem n. 84.* Nisi in moratoria adsit clausula, *Non obstante, ibidem n. 85.* Dives, & valde idoneus, qui moratorias impetravit literas, cautionem prestare debet, *ibi n. 86.* Dives, & solvendo, regulariter satisfidare non tenetur, etiam in casu quo satisfidatio requiritur, *d. quest. 44. nu. 87.* Prestare debet cautionem; etiam in annali dilatione, *ibidem n. 88.* Satisfidare non tenetur in dilatione a majori creditorum parte concessa, *ibidem n. 90.* Nec in dilatione quinquaginta dierum a Principe concessa, nisi de fuga debitor suspectus sit, *ibi n. 91.* Qui ob paupertatem satisfidare non potest, an in presentia juratoria cautionem prestando, vel cum generali bonorum hypotheca excusetur? *ibidem n. 92.* Gaudere non debet secunda dilatione, licet ad pinguiorem fortunam non devenerit, *ibidem n. 96.* Nec ad cessionis beneficium admittitur, si post dilationis terminum non solverit, sed in carcerem detruditur, *ibidem n. 97.* Non gaudet cessionis bonorum beneficio, quando creditor est in pari, vel majori egestat, *ibidem nu. 100.* Pendente dilatione sibi concessa; an exigere debitores suos possit? *ibidem n. 108.* Quantumcunque pauper, arrestari, & detineri pro debito poterit, *quest. 45. n. 2. & 27.* Intellige ut *n. 32.* Suspectus die etiam feriato in honorem Dei capi potest, *ibidem nu. 13.* Intellige ut *nu. 14.* si suspicio post contractum emerit; non si tempore contractus aderat. Non constituitur in mora etiam post interpellationem, si a principio non erat solvendo, idque notum erat creditori, *ibidem n. 26.* Pauperrimus contracti debiti tempore, non potest pro eo capi, *ibidem d. quest. 45. num. 25. & seqq. praeipue num. 37.* Invitus aliud pro alio solvere non cogitur, *q. 49. n. 5.* Pauper an & quando possit aliud pro alio solvere, *ibidem nu. 7. & seqq.* Censualis, qui ad paupertatem devenit, an rem censualem vendendo eamve aestimatam in solutum dando liberetur; *ibidem, n. 7. in fin. remiss.* Quae bona offerre creditori debeat, in solutumque dare, ut beneficio Auth. *Hoc nisi debitor, C. de solut. gaudeat?* *ibidem n. 23.* Non debet alteri ex creditoribus chirographarii beneficio praelationis carenti (instantibus praesertim aliis) per gratificationem satisfacere, integreque solvere, ubi ejus bona omnibus creditoribus non sufficiunt *in specialibus post questionem final. nu. 2.*

Et quid si creditori pauperi de debito, vel damno illato satisfaciat? *ibid. n. 3. & 4.* Est quodammodo creditoris servus. *q. 45. n. 3.*

Debitum in creditoris bonis computatur, *quest. 4. §. 2. num. 99.* Die, vel conditione pendente, exigi non potest, *ibidem num. 104.* Conditione pendente, inesse non dicitur, *ibidem numero 109.*

#### Decimae.

Decimas detrahens excommunicatur, nec ante plenam restitutionem factam, nisi commode restitutio fieri nequeat, absolvitur, *q. 27. n. 13.*

Decimarum multae sunt species, & de earum natura, & differentia *remissive, q. 37. n. 1.*

Decimae in honorem Dei Optimi Maximi debita, jure Divino praestari debent, *ibidem n. 2.* Debenturque in recognitionem universalis domini, *ibidem num. 3.* Et de justitia *ibidem* Dicuntur Ecclesiae, possuntque (secundum probabiliorem sententiam) ab ea vendicari, *ibidem num. 4.*

#### Decocti.

Decocti an aliud pro alio solvere possint? *quest. 49. n. 22. remissive.* An & quando dilatione sibi a creditoribus concessa gaudeant? *quest. 44. nu. 120. remissive.*

#### Delictum.

Delictum praesumitur potius, quam donatio, *q. 21. n. 5.*

#### Delinquens.

Delinquens an sibi indultum debeat privilegium perdere? *quest. 54. num. 19. & seq.*

#### Denunciatio.

Denunciatio requiritur, nec sufficit simplex scientia, ubi sciens ad aliquem actum invitandus est, *quest. 40. num. 4.*

Alia supple verbo *Venditor, & verb. Emptor.*

#### Depositarius.

Depositarius in proprios usus re disposita utens furtum committit, *quest. 65. numero 44. limitatus in paupertate, ibidem numero 45.*

#### Descendens.

Descendens qui ad descendens bona cum aliis descendens vult vivere profectitia conferre debet. *quest. 59. numero 2.*

#### Deus.

Dei imitatores esse debemus, *q. 6. nu. 61.*

Deus Optimus Maximus pauperes, & egenos in Reges, & Governatores eligit, *ibidem n. 62.*

#### Dictator.

Dictator qui primus fuerit electus? & quae Dictatorum potestas? *q. 6. n. 55. versic. Populo deinde.*

#### Dictio.

Dictio, Et, ponitur inter diversa, *q. 1. n. 17. Et, quid si inter duo idem significantia apponatur?* *ibidem.*



*ibid. num. 18. Incontinenti, qualiter accipiatur, q. 4. §. 2. num. 135. & 136. Et qualiter dictio Statim? ibid. num. 137. Et qualiter Dictiones Mox, Celeriter, & Confestim? ibid. num. 138. remissive Alius, alia, aliud, est repetitiva similium, eandemque cum præcedentibus naturam induit. quest. 7. n. 14. & quest. 9. num. 22. Si quis, tam masculos, quam foeminas comprehendit, q. 22. n. 79.*

**Dies.**

Dies interpellat pro homine, *quest. 25. num. 3.* Sive ab homine, sive à lege appositus sit, taciteve intelligatur, *ibid. num. 4.* Feriati etiam in honorem Dei in termino supplicationis, appellationis, ejusve prosecutionis computatur, *q. 31. n. 8. & 10.*

Dies festi sanctè & devotè sunt tractandi, *q. 65. n. 38.* Et in eis labor corporalis prohibetur, *ibid. Nili necessitas vel paupertas adsit, ibid. num. 39.* Ampliatur, *num. 40.* Intellige ut *n. 41.* Judiciorum strepitus in eis requiescere debet, litesque & jurgia cessare, *ibid. num. 42. limita num. 43.* In pauperum miserabiliumque personarum causis.

**Differre.**

Differre non dicitur, qui non potest facere, *q. 17. n. 32.* Nec dicitur differre, qui non negligit, *ibid. n. 33.* Dicitur, qui potest non differre *ibid. num. 35.* Non dicitur impeditus, *ibid. num. 38.* Alia supple, verb. *Verbum differre verb. Negligere, & Negligens.*

**Difficultas.**

Difficultas expressa, & evidens an obligationem quantitatis vitiet, in contractibus saltem stricti juris? *q. 45. n. 34.* Inveniendi fidejussorem juramento probatur, *q. 53. n. 17.* Magna impossibilitati comparatur, *ibid. n. 15.*

Difficultas juramentum implendi, an à perjurio excuset? *q. 6. num. 27.* Et quid si promissionis tempore difficultatem providit *ibid.*

**Diffinitio.**

Diffinitio bona debet converti cum suo diffinito, nec aliis à diffinito, competere, *q. 4. num. 3.* Et omnem naturam, & essentiam rei diffinitæ comprehendere, *ibid. numero 6.*

**Dignior.**

Dignioribus sunt beneficia curata conferenda, *q. 7. nu. 2. & seqq.* Etiamque beneficia curata in mensibus Apostolicis, sive per reservationem in Curia vacantia, *ibid. num. 4.* Beneficia quoque Jurispatronatus Ecclesiastici, vel mixti, partim laici, & partim Ecclesiastici, *ibidem n. 5.* Et etiamsi pro duabus partibus jus patronatus laicorum sit, & pro una tantum Ecclesiastici, *ibid. num. 6.*

Dignior hodiè ex Bulla Pii V. jus in beneficio habere dicitur, *ibid. n. 11.* Et poterit si eo omisso, dignus tantum electus sit appellare, revocabiturque electio, à Superiore examine habito, *ibid.* Ad beneficia, dignitatesque Ecclesiasticas, ex quibus quas judicetur? *ibid. num. 34.* Reipublicæ officia dignioribus conferenda sunt *q. 6. num. 22.*

**Dignitas.**

Dignitas quid sit? *ibid. n. 18.* Dignitates Ecclesiasticæ, an & qualiter hodiè uniri *Velasco de Privil. Pauper. Tom. I.*

possint? Vel beneficia eis? *q. 12. n. 7.* Dignus maritus? vid. verb. *Indignus.*

**Dilatio.**

Dilatio secunda concedi debitori non debet, licet ad pinguiorem fortunam non devenerit *q. 44. n. 96.* Modici temporis parvi est præjudicii, *ib. n. 29.* Alia supple verb. *Moratoria litera.*

**Diligens.**

Diligens in dies ditari præsumitur, *quest. 4. §. 2. num. 118.*

**Diligentia.**

Diligentia frustratoria, & ex qua nullus proveniret effectus, facienda non est, *quest. 17. num. 48.*

**Discordia.**

Discordiae initium, vide verb. *Homines, & verb. Nomina.*

**Dismembratio.**

Dismembratio Ecclesiæ an & quando fieri possit? quaque solemnitate? *q. 12. n. 26. 27. & 28.* Alia supple verb. *Ecclesia.*

**Dispensatio.**

Dispensari cum pauperibus literatis sicut cum nobilibus ad beneficiorum pluralitatem potest; *q. 7. n. 43.* Cum pauperibus beneficiorum pluralitatem dispensandum est? *q. 12. n. 29. & 33.*

Dispensatio ad pluralitatem beneficiorum obtenta, magis dicitur per exquisitos modos, & subreptitiè impetrata, quam legitime adepta *ibid. num. 31.* Cessat, dispensationis causa cessante, *q. 44. num. 95.*

**Dispositio.**

Dispositio text. in l. *Cum plures. 13. §. fin. D. de administr. tut.* etiam fratres comprehendit? *quest. 16. num. 17. in fin.* Dispositio Authen. *Res quæ, C. commun. de segat.* an in transversalibus etiam, & in quibus locum habeat? *quest. 22. num. 52. & 53.* Et an in naturalibus? *ibid. n. 50.* Et an in penitus extraneis? *ibi. n. 54.* Ad omnes testatoris descendentes, tam extantes, quam futuros extenditur, *ibid. n. 55.* Alia in id à suis locis mutua, & *num. sequentibus dictæ questionis.* Legis *Quoties, 15. C. de reivendic.* in quibus casibus locum habeat, vel non? *q. 23. per tot. Legis Ad personas, 15. D. de jurejurand.* an ad pauperes extendenda sit? *q. 36. n. 1. & sequentibus.* Principis generaliter loquens, ad casum juratum non extenditur, *quest. 43. n. 53.* Nec summi etiam Pontificis, *ibid. num. 54.* Nisi in supplicatione facta fuisset de juramento mentio, *ibid. n. 55.* Generalis pauperes non comprehendit, *q. 52. n. 57. & 58.* Jus speciale non corrigit, *ibid. n. 42.* Specialis generali derogat, *q. 47. n. 3. Pro redimendis captivis,* etiam captivos ex delicto comprehendit? *q. 54. n. 10.*

Dispositio Auth. præterea, C. unde vir & uxor. quibus in casibus locum habeat? *q. 56. per totam.* Ita in marito paupere superstite, sicut in uxore, marito divite decedente, locum habet dictaque in uno conjugum, in alio quoque hac in specie procedunt, *ibid. num. 15.* An locum habeat quando pater usufructua-



Etuaris existit bonorum à matre filiis relictorum? *ibid. num. 16.* & *sequentibus.* Nou solum locum habet ubi mulier nullam omnino ad matrimonium dotem attulit: sed etsi attulit, parvam tamen, & incongruam, *ibi n. 27.* & *seq.* Et quæ parvitas ad id requiratur, *ibid. n. 30.* & *seq.* Quæ ejus causa finalis? *ibid. n. 28.* Etiam in muliere ignobili cui laborare non esset indecorum, si valetudinaria, vel senex sit, locum habet, *ibid. n. 39.* Ut procedat, quatuor principaliter desiderantur, & quæ *ibi. nu. 66.* Alia supple verb. *Conjux,* verb. *Quarta* & verb. *Uxor.*

Dispositio quælibet de prima tantum intelligitur vice, *in specialib. in ultim. voluntatib. post q. 64. n. 21.* Fallit miserabilium personarum favore, *ibid. n. 22.* Peccati nutritiva non valet *q. 65. num. 74.*

#### Distributio.

Distributiones quotidianæ ei, qui sua culpa in morbum incidit debentur, *q. 54. num. 15.* Distributio supple verb. *Executor.*

#### Ditari.

Ditari quis præsumitur in dies, si diligens saltem sit, & industrius, *q. 4. §. 2. num. 118.*

#### Divitiæ.

Divitiæ suo genere neque bonæ, neque malæ sunt, sed indifferentes, *q. 2. num. 9.* Quæ vitia gignant? *q. 6. n. 82.* A vitiis denominantur, *ibid. n. 83.* Recto repugnant, *ibid. n. 78.* Non faciunt divitem, sed animus, *ibid. n. 70.* Obsidis loco habentur, *ibid. n. 23.* Contra *n. 76.* & *seqq.* Nobilitatem conservant, & augment, & sine eis inter mortua, manca, & mutila dici potest, *q. 36. n. 11.*

Divitiarum desiderium, vide verb. *Cupiditas.*

#### Dives.

Dives eisdem facultatibus quibus alius pauper, quis dici potest, vel è contra, *q. 4. n. 111.* Pro alimentis sibi relictis, adversarium suum laicum coram Judice Ecclesiastico convenire non potest, *q. 52. n. 15.* & *16.* Malis moribus imbutus pauper est, *d. q. 4. §. 5. n. 182.* & *185.* Soli ad honores, & Reipublicæ officio evaduntur dites, *q. 6. n. 1.* & *seqq.* Digniores sunt ad dignitates, Reipublicæque officia, *ib. n. 22.* Contra *n. 28.* & *seqq.* Dives censu quinquaginta modiorum, & iugerum ad Magistratus ex Solonis decreto eligendi erant, *ib. n. 24.* Et ex Indorum consuetudine optimi, ditissimi que eligebantur, *ibi n. 25.* Et ex Carthaginensium legibus, *ibi n. 26.* Non solum ad populi Romani regimen non eligebantur; sed mediocris in Magistratibus fortuna crimen erat, *ibi n. 56.* Aptiores sunt, eligique debent ad officia, honores, & munera sumptum annexum habentia, *ibi n. 68.* Eodem gradu quo divites: & cupidi, & avari sunt, *ib. n. 72.* & *seqq.* Eorum cupiditas difficilius, quàm pauperum saturatur, & expletur, *ib. n. 75.* Aequaliter cruciantur cupiditate acquirendi, quàm amittendi opes metu, ob quæ multa committunt scelera, *ibid. n. 77.* Honorum excellentiam in Republica habentes, alios injuriis afficiant, *ibid. n. 99.*

Dives præsumitur luxuriose vivere, *ibid. dicta q. 6. n. 82.* Præfertur pauperi in beneficii Ecclesiastici assentione, si ecclesia pauper sit, divitiisque indigeat, *q. 7. n. 40.* Vel si pauper illiteratus sit, & beneficium magnum, aut Ecclesiæ Cathedralis Canonicatus, *ib. n. 41.* Secus si pauper literatus sit, *ibid. n. 42.*

Divites coguntur tempore necessitatis, vel caræ frumentum justo pretio pauperibus vendere, *quæst. 24. num. 4.* & *6.* Et etiam viliori justo pretio, *ibid.*

*num. 7.* Tenetur sub peccati mortalis reatu pauperibus in extrema necessitate constitutis subvenire, *quæst. 4. n. 1.* Compelli possunt Judicis officio, ut pauperibus subveniant, *ibid. n. 3.* Et quando jure actionis? *ibid. n. 5.* & *6.* Et ob hoc excommunicari, *ibid. n. 7.* An & quando pauperi colliganti teneantur de alimentis, & expensis lite durante providere? *q. 39. per tot.*

Divitibus etiam moratoriz literæ ab incommoditatem, & gravamen in solutione facienda concedi solent, *q. 44. n. 86.*

Divites quantumvis, & idonei in hoc casu satisfacere debent de solvendo post dilationem, *ibid.* Satisfacere regulariter non tenentur in casu etiam in quorequiritur satisfactio, *ibidem num. 87.*

#### Doctor.

Doctor dicitur persona egregia, *q. 4. n. 36.* Non est persona indigna cui Comitissa possit nubere, *ibid. nu. 88.* Quæ privilegia habeat? *ibi. n. 36. remiss.* Legens habet pro salario tacitam in bonis Universitatis hypothecam, & aliis creditoribus præfertur, *q. 28. n. 36.* & *38.* Non præfertur habentibus expressas hypothecas, *ibid. num. 39.*

#### Dolus.

Dolus non præsumitur, sed charitas potius ex actu, ex quo agens commodum non reportat, *q. 51. numero 9.*

#### Dominium.

Dominium absque traditione non transfertur, *q. 23. num. 3.* In piis causis absque traditione transfertur, *ibid. num. 10.* Et in dote, *ibid. n. 11.* Transfertur per traditionem fictam, *ibid. nu. 13.* Ex possessione præsumitur, *q. 39. num. 9.*

#### Dominus.

Domini temporales & Ecclesiastici peritos Judices creare debent, aliter mortaliter peccant, & ad damnorum per Judices datorum restitutionem tenentur, *q. 6. n. 42.* Temporales non possunt se in Ecclesiasticam jurisdictionem intromittere, *q. 52. numero 10.* Superiorem recognoscens an possint moratorias literas concedere? *q. 44. numero 39.*

Dominus utilis si necessaria pro conditione percipiat, pauper non est, *q. 4. §. 1. n. 82.*

Dominus non potest vassallos invito alienare, *q. 22. num. 81.* Limita ut *num. seq.* Inferior Principem recognoscens, an possit ob paupertatem subditis gabelam imponere? *q. 38. num. 12.* & *seqq.* Sine causa devestiens vassallum, directo dominio, & superioritate privatur, *q. 42. n. 7.*

Dominus an rem melioratam pro solutione expensarum necessariorum, quæ in ea factæ sunt, vendere teneatur? *q. 41. n. 58.* Dives, qui aliunde quàm per rei melioratæ venditionem, vel novum debitum contrahendo, bonæ fidei possessori solvere potest necessarias vilesve, quantumcunque excessivas expensas, & melioramenta, non excusatur, *ibid. nu. 60.* Et quid si pauper sit? & qualiter tunc melioramenta deducantur? *ibid. nu. 61.* & *seq.* Dives æstimationem melioramentorum necessariorum, vel utilium prout ædificio juncta valent, solvere tenetur, *ibid. n. 63.* Pauper tenetur solvere expensas utiles, & necessarias, etiam per rei melioratæ venditionem, si eisdem, similes ve esset ipse facturus, *ibid. n. 64.* Vel quando rem melioratam vendidit, mox venditurus sit, *ib. n. 65.* Et tunc etiam voluptarias reficere debet ex-



penfas, in quantum res pretiosior facta est, *ib. n. 66.* Vel quando melioramenta facta sunt de mandato, vel consensu domini, vel ea postmodum approbavit, *ib. n. 67.* Et quid si tempore factorum melioramentorum dominus dives erat; tempore verò restitutionis pauper reperitur, *ib. n. 68.*

Dominus exponens, vel exponi permittens servum, ejus dominium amittit, *q. 65. §. 2. n. 192.* Periclitantes vassallos deferens eorum dominio, vassallogioque privatur, *ibid. n. 193.* Ignorantia expositionis servi excusatur, *ibid. n. 205.* Excusatur etiam paupertate, si in aliquo Xenodochio servum exponat, *ibi. nu. 207.* Et quid si Xenodochium in quo positio fiat, præstò non sit, *ib. n. 208. & seq.*

*Domus Ludi.*

Domus ludi vide verb. Alearii, & verbo *Ludus.*

*Donatarius.*

Donatarius secundus cui rei traditio facta est præfertur primo cui absque traditione donatio facta fuit, *q. 23. n. 8.* Non tenetur de alimentis donatori providere, nisi postquam sibi providerit *ibid. num. 18.*

*Donatio Donare.*

Donationes propter nuptias an ab hodiernis differant arrhis? *q. 18. n. 1. 2. 3. & 4.*

Donatio propter nuptias ad dotis summam ascendere poterat, non excedere *ib. n. 3.*

Donatio non præsumitur ubi alia sumi potest etiam levis conjectura, *q. 21. n. 1.* Et quare? *ibid. num. 2.* Et potius præsumitur error, quam donatio *ibid. n. 4. & 7.* Et etiam si favor dotis adsit, *ibid. num. 5.* Et potius præsumitur fatuitas, *ibid. n. 6.* Et nullitas actus, delictum, fraus, & simulatio, *ibid. n. 7.* Præsumitur si sit in moderata quantitate, & fiat à divite pauperi, *ibid. nu. 8.* Causa mortis quoad ordinationem, in multisque casibus contractui æquiparatur, *q. 22. n. 8.* Quoad effectum ultimæ voluntatis sortitur naturam, *ibid. n. 9.* Semel facta revocari non potest; *q. 42. nu. 9.* Revocatur propter ingratitudinem, *ibid. num. 10.* Et ob quam? *ibid. n. 12.* Pauperibus absque infirmatione non solum ultra quingentos solidos: sed etiam omnium bonorum fieri potest, *in præfat. n. 4. & 5.*

Donare est perdere, *q. 21. n. 2.* An possit tutor curator, procurator etiam cum libera, vel alius legitimus administrator? *in specialib. post q. fin. n. 11. & 12.*

*Dos.*

Dos vel legatum relictum habenti unde vivere possit, non tamen decenter, congruamve dotem, dicitur relictum in causam piam, *q. 4. n. 54.*

Dotis, & studii causa, vide verb. *Causa studii.*

Dotem constituere an teneatur, qui alere adstrictus est? *d. q. 4. §. 3. n. 151. & 162.*

Dos una vice solvenda est, non minutatim, *ibid. num. 163.*

Dotis constitutio longè gravior est, quam alimentorum præstatio, *ibid.* Fructus pro oneribus matrimonii servare debent, *q. 5. n. 32.*

Dos, & alimenta, à pari procedunt, *q. 15. n. 9.*

Dotandi onus; vide verbo *Onus dotandi.*

Dotare qui tenentur, non tantum pro matrimonio carnali, sed etiam pro spirituali dotem debent assignare, *d. q. 15. num. 19.*

Dos filiae naturalis quantitatem alimentorum excedere non debet, *ibid. num. 24.* Et si quantitatem

*Velasco de Privileg. Pauper. Tom. I.*

alimentorum excedat, pro excessu revocabitur, *ibi. n. 25.* Mensura ad alimenta, si non sufficiat ad maritandam filiam naturalem condigno viro, an sit augenda, *ibid. n. 16.*

Dotare, vel alere iterum tenetur, qui ex juris dispositione dotare, vel alere adstrictus est; si dolus absit, *q. 16. n. 19. & 20.*

Dos minui potest filiae, quæ absque patris consensu nupsit, ex indignitate vel minori viri dignitate, etiam de jure Canonico, *q. 17. n. 17.* Succedit loco alimentorum, eorumque regulis judicatur, *q. 16. n. 10.*

Dotis bona sunt propria mulieris, *q. 16. n. 6. vers. Et quod.*

Dos constante matrimonio alienari potest, ut propinquorum necessitati succurratur, *q. 22. n. 38.*

Dotis promissæ dominium absque traditione transfertur, *q. 23. num. 11.* Instrumentum præsumitur prius celebratum, *q. 28. n. 37.* Causa dicitur pia, *q. 35. n. 15.* Intellige ut *q. 52. n. 18. & 19.* De jure communi (ex recepta sententia) mixti f. ri erat, *d. q. 59. n. 52.* Et quando id procedat? *ibid.*

Sine dote volunt nulli, aut pauci uxores ducere, *q. 17. num. 49.*

Dos parva & Authent. *Præterea, C. unde vir, & uxor,* dispositioni locum faciat quæ dicatur? *q. 65. n. 30. cum seq.* An respectu divitiarum prædefuncti mariti, vel conditionis viduæ indicanda sit: *ibid. n. 33.* Congrua vel incongrua ut dictæ Authent. dispositioni locus sit; quo tempore attentio sit judicanda? *ibid. n. 76.*

*Dubia.*

Dubia pro certis dimittenda sunt, *q. 39. n. 57.*

**E**

*Ecclesia.*

**E**cclesia tenetur Patronum pauperem, ejusque Ministros alere, *q. 4. n. 30.* Dicitur mater pauperum, *q. 7. n. 25.* Quælibet suum debet habere Rectorem, *q. 12. n. 2.* Pauper, tenuisque redditus an & quando alteri possit uniri, *ibid. num. 3. 4. & 5.* Et quæ ad id pauper dicatur, Judicis arbitrio relinquatur, *ibidem, numero 38.* Poterit propter ejus pinguedinem, & populi multitudinem dismembrari, *ibid. num. 26.* Et qua solemnitate; *ibid. n. 27. remissive.* Et an ad id citari debeat is apud quem est Ecclesiæ regimen; & ad quem Ecclesiæ fructus pertinent? de illiusque consensu fieri debeat dismembratio? *ibid. n. 28.* Ad restitutionem in integrum petendam, quadriennium habet, *q. 30. n. 9.* Ecclesia, & pauperes æquiparantur, *q. 23. n. 10. & q. 25. n. 25. & q. 40. n. 14.* Minoribus æquiparatur, *d. quæst. 45. n. 14. & quæst. 40. n. 13.* Habet regressum contra Praelatum cujus culpa læsa fuit, nec in integrum restitutionem habet, nisi Praelatus solvendo non sit, *q. 31. n. 30.*

Contra Ecclesiam non minori 40. annorum spatio præscribitur; *q. 32. n. 9.*

Ecclesia habens rem emphyteuticam ab Ecclesia, vel à privato, si per biennium Ecclesiæ, vel triennium privato in solutione cesset, à jure suo cadit, *q. 33. n. 9.* Et an per biennium etiam privato non solvisse, ut in commissum cadat, sufficiat; *ibid. n. 10.* Quod pro se vult, æqualitatis servanda ratione contra se velit, necessum est, *ibidem & q. 55. num. 7.* Potest decimas non solutas, à debitoribus (ex probabiliori sententia) vindicare *quæst. 36. num. 4.* Potest agere de evictione, licet non nunciaverit venditori litem motam, si venditor aliter scivit, nec defendit, litemque prosequutus fuit, *q. 40. n. 11.* Constituit debitorem in mora etiam absque interpellatione sicut minor,



*ibid.* n. 13. Licet Patronum egenum alere teneatur, excusatur, si præter alimenta necessaria Curati, aut familiæ, vel præter necessarios ad ipsius Ecclesiæ reparationem sumptus, nihil ei superest, q. 42. n. 19. Dives, miserabilis dici nequit, ut fori privilegio gaudeat, q. 52. n. 33. & n. seq. in fin. Ecclesiæ miserabiles, quæ dicantur, ut prima instantia adversarios ad Curiam Regis trahere, forique privilegio possunt gaudere? *ibid.* num. 34.

Ecclesia inventario debito tempore non confecto hæreditatem adiens an ultra hæreditatis vires teneatur? *quest.* 58. num. 14. & 18. Ei competit adversus Omisionem inventarii confectioem restitutio, *ibidem* numero 23. Non repetit expensas, quas cum expositis facit, nec protestatione præcedente, q. 65. §. 2. numero 191.

#### *Edere.*

Edere etiam ad intentionem fundandam miserabilibus reus tenetur, q. 55. n. 16. In cæteris contra? n. 17. Etiam in quantumvis summario iudicio, *ibid.* Non tenetur reus etiam ad intentionem fundandam, secus ad iam fundatam juvandam, q. 39. num. 30.

#### *Ædes.*

Ædes de proximo sacrandæ pro sacratis habentur, q. 4. §. 2. numero 126.

#### *Edictum.*

Edictum generale an ad procedendum contra Clericos mercatores sufficiat? q. 8. num. 8. & 9.

#### *Ædificator.*

Ædicatoribus, vel his, qui ad aliquod magnum opus locaverunt operas suas, quo tempore salarium solvendum sit q. 29. numero 13.

#### *Ædificium.*

Ædificium destruendum non est, ut inde bonæ fidei possessor, utilisve dominus melioramenta extrahat, q. 41. n. 62. Non æstimatur ex valore, & sumptibus, sed ex redditu, q. 4. §. 4. num. 166.

#### *Egenus.*

Egenus, & pauper an differant? q. 1. num. 28. 29. 30. & 31. Dicitur; qui solvendo non est, & etiam cui nihil satis est, *ibid.* num. 30. & 31.

#### *Egestas.*

Egestas debilitat testimonium, non paupertas, *ibid.* num. 29. Alia supple verbo *Pauper.*

#### *Ægyptii.*

Ægyptii ad æs alienum contrahendum faciles erant, q. 44. num. 19. Et qua lege mutuam pecuniam accipere deberent. Quaque punirentur poena, si debitum statuto tempore non solverent? *ibid.*

#### *Egregia Persona.*

Egregiæ personæ à comparando coram Iudice pro testimonio ferendo excusantur, q. 36. n. 1.

#### *Electio.*

Electio facta de digno omisso digniori ad beneficium curatum, valet, licet Episcopus eligens mortaliter peccet, q. 7. n. 3. Facta de digno omisso digniori, si appellatum à digniore sit ( præhabito à Superiore examine ( declarabitur irrita, *ibid.* num. 11.

Electio majus tribuit quam præsentatio, & in quo ab ea differat? q. 62. num. 24. remissive. Alia supple verb. *Executor testamenti.*

#### *Eleemosyna.*

Eleemosyna facienda est à divite pauperi in extrema constituto necessitate sub peccati mortalis reatu, q. 34. num. 1. Et etiam ex bonis, quibus quis ad statum suum non tamen ad naturalem necessitatem sublevandam eget, *ibidem.* In talique necessitate ita obligatur ad eleemosynam pauper quoad actum interiorem, sicut dives quoad actum exteriorem, *ibi* n. 2. Ex voluntate facienda est. *ibid.* n. 3.

Eleemosyna refilit peccato & illud extinguit sicut aqua ignem. Et plura de eleemosyna q. 62. n. 1.

#### *Eligendus.*

Eligendus ad aliquam dignitatem, vel officium ad quod aliquis à jure requiritur gradus, licet illum non habeat, eligi nihilominus poterit, si illud statim consequi valeat, ad idque aptus sit, q. 4. §. 2. n. 131.

#### *Emerere.*

Emerere rem alienam nemo cogitur. *quest.* 24. n. 1.

#### *Emptor.*

Emptor non potest agere de evictione si venditori litem non renunciavit, *quest.* 40. n. 1. Amplia ut n. seqq. Non excusatur, & si probet nullum jus venditori competere potuisse, vel etiam si id notorium esset, *ibid.* n. 6. Contra *ibid.* Nec solum tenetur venditori nunciare, sed etiam admonere, & protestari ut litem defendat, & prosequantur, *ibid.* n. 7. Contra *ibid.* Nec sufficit emptoris denunciatio, & requisito, sed libelli contra se propositi copiam ad venditorem transmittere debet, *ibid.* n. 8. Et litem pariter prosequi debet, aliàs de evictione agere non poterit, licet denunciationem, vel monitionem debitæ requisitis fecerit. *ibid.* nu. 9. Contra *ibid.* Pauper potest de evictione contra venditorem scientem litem super re vendita motam agere, & si litem non renunciaverit, *ibid.* n. 10. & seqq. Posterior cui res tradita est priori cui tradita non est præfertur *quest.* 23. nu. 1. Etiam si venditio sit jurata, *ibid.* num. 4. Cui rei traditio facta est, etiam tempore quo ejus dominus venditor non erat, si postea dominus efficiatur, eamque alteri tradat; præfertur secundo emptori, *ibid.* num. 5. Ante traditionem rei venditæ nullum ius in ea acquirit, *ibid.* n. 2. Potest tamen ad interesse contra venditorem agere, *ibid.* Primus cui res tradita non est, præfertur secundo cui res tradita non est, præfertur secundo cui tradita est, in casibus in quibus absque traditione dominium transfertur, *ibid.* n. 12. Consequitur expensas melioramentorum necessariorum, & utilium, quas in re quam venditor remedio legis 2. C. de rescindend. vendit. avocavit, fecit, q. 41. n. 42. Et à consanguineo retrahente rem consanguinei; *ibid.* n. 55. Nisi ut consanguineum à retractu averteret, nimium magnas, onerosasque faceret expensas, *ibid.* n. 56. Hæreditatis etiam si pactum sit ut creditoribus hæreditariis satisfacere teneatur conveniri à creditoribus non po-



poterit, in specialibus n. 6. Nisi Fiscus vel pauperes hæreditatem vendiderint *ibid. n. seq.* Emptor & venditor simul quis esse non potest. q. 62. n. 10.

*Emphyteuta.*

Emphyteuta pensionem, vel canonem biennio in Ecclesiasticis vel triennio in sæcularibus solvere cessans, à jure suo cadit, q. 33. n. 1. Limita n. 21. & seqq. in paupere. Et etiamsi sua culpa ad casum non præordinata, in paupertatem devenerit, *ibid. n. 28. q. 54. n. 87.* Præfato tempore canonem non solvens, ipso jure absque aliqua sententia, vel declaratione domino volente, à jure suo cadit. *ibid. n. 2. d. q. 33.* Et potest propria domini autoritate expelli, *ibid. n. 3.* Et quando secus? *ibid. n. 4.* Et etiamsi lite durante tempus solutionis canonis transferit, *ibid. n. 5.* Et licet in solutione unjus tantum nummi deficiat, sive pensio magna sit, sive parva, *ibid. n. 6.* Nec recuperat melioramenta in re emphyteutica facta, *ibid. n. 8.* & q. 41. n. 6. Jurans solvere pensionem quolibet anno, si in primo deficiat, ab emphyteusi, biennio, vel triennio non expectato, cadit, *ibid. n. 17.* Non potest censum absque domini consensu super re emphyteutica imponere, q. 22. n. 23. Tam Ecclesia, quam privatio potest absque domini consensu rem emphyteuticam hypothecæ, pignori, vel servituti subicere, *ibid. num. 26.* Rem emphyteuticam irrequisito domino alienans à jure suo cadit, *ibid. n. 64.* Et quid si salvo jure, vel consensu domini, nec aliter, nec alio modo. aliisve similibus clausulis alienet? *ibid. remissive n. 65.* Ex causa necessaria rem emphyteuticam irrequisito domino alienans in commissum non cadit, *ibid. n. 66.* Etiamsi culpa sua ad paupertatem, vel necessitatem ad casum non ordinatam devenerit, *ibid. n. 67.* Emphyteusi finita, an & quando melioramenta, expensiveque necessarias, & utiles in ea factas deducat? q. 41. n. 2. 6. 36. & 48. Deducit etiam eas, quas renitente, & contradicente domino fecit, *ibid. n. 47.* Negans cædit ab emphyteusi, q. 44. n. 66. *propè fin.*

Emphyteusi finita (cujus renovatio facienda est) inter pares petentes præferuntur pauperes, eisque erit concedenda *quæst. 24. numer. 9.*

Emphyteuta canonem domino debito tempore ob paupertatem non præstans excusatur, q. 65. §. 1. n. 174.

*Episcopus.*

Episcopi singuli in principi nascentis Ecclesiæ singulis civitatibus fuerunt constituti pauperesque erant, q. 6. n. 65.

Episcopus tenetur in foro conscientie Vicario, vel Judici suo salarium constituere, & solvere, *ibid. n. 88.* Eligens dignum, omisso digniori, ad beneficium curam animarum habens mortaliter peccat, licet electio teneat, q. 7. n. 3. Digniorque ad restitutionem tenetur, *ibid. n. 10.* Tenetur eligere digniorem ex præsentatis à Patrono laico, si plures fuerint præsentatis *ibid. n. 9.* Non debet quem ad sacros Ordines absque beneficii, vel patrimonii saltem congrui titulo promovere. Et cui se tunc si promoveat, obligationi submittat, q. 9. n. 11. Et an ad alimenta sic promoti, si patrem divitem habeat teneatur? q. 4. n. 155. Et quæ sit ratio? d. q. 9. n. Poterit pauperem Doctorem, vel literatum absque beneficii, vel etiam patrimonij titulo ad Sacros Ordines promovere, *ibid. n. 18.* Non tamen musicum, Magistrum Grammaticæ, pictorem, vel eum quis ex his, similive licita professione posset victum quærere, si aliunde non habeat, *ibid. numer. 19.* Resignationem ejus, qui præter bene-

ficiam, quod resignare intendit, unde congruè vivere possit, non habet, admittere non debet, *ibid. n. 17.* Et ad quid teneatur, si eam admittat? *ibid.* Quæ & qualiter Seminario puerorum possit unire? q. 12. n. 8. Potest pauperes Ecclesias unire *ibid. n. 3.* & seqq. Et si in tali casu uniones non faciat, reprehenditur, *ibid. n. 10.* Qui facultatem recedendi à beneficio usque ad certum diem concessit Parocho si intra concessum terminum non redeat, an absque, alia citatione possit eum beneficio privare? q. 25. n. 6. Visitans à pauperibus Clericis procurationem exigere non potest, q. 28. n. 69. Quam aliàs debet habere, *ibid. n. 70.* Potest etiam ante annu, ad solvendum legata pia pauperibus que relicta hæredem compellere, q. 35. n. 16. Pauper sumptus, vel charitativum subsidium à subditis petere potest, q. 28. n. 27. Eòsque ad id per Ecclesiasticas censuras cogere, *ibid. n. 28.* & 19. Et appellatione non obstante, sententiam exequi *ibid. n. 30.* Et quid si in necessitatem sua culpa incidit? *quæst. 54. 24.* Ecclesiæ suæ Princeps dicitur, *quæst. 44. num. 40.* Et potest moratorias literas subditis concedere, *ibid.* Et an moratorias literas simpliciter super debito juraconcedendo, cum juramento dispensare videatur? *ibid. n. 56.* Habet jurisdictionem in laicos respectu causæ piæ, q. 52. n. 40. Pro legatis non piis in testamento relictis exequendis non poterit inter laicos ad petitionem partium, ante hæredis, vel executoris unis anni moram à die insinuationis testamenti, vel hodie à morte testatoris, se intromittere, *ibid. n. 55.*

Episcopus nullam tutelam testamentariam dativam vel legitimam etiam volens gerere potest, q. 61. nu. 4. gerere potest, ac debet pauperum, miserabiliumque personarum tutelam, si non sit alius, qui bene, ac tutè gerat, *ibid. num. 7.*

*Æqualitas.*

Æqualitas in omnibus, in judiciis præcipuè sine personarum delectu servanda, q. 55. n. 4. Æqualitas concordiam, inæqualitas discordiam parit, *ibid. n. 5.* Ad æqualitatem servandam, & inducendam, verborum toleratur improprietas, & ampliatio fit & restrictio, *ibidem num. 6.*

*Æquiparata.*

Æquiparatorum idem est judicium, q. 36. n. 13. Si eadem sit ratio, secus si diversa, *ibid. num. 15.*

*Error.*

Error præsumitur potiusquam donatio, q. 21. nu. 4. Et etiam ubi favor dotis adest, *ibid. num. 5.*

*Æstimum.*

Æstimum. patris, dicitur æstimum filij, q. 4. §. 3. n. 154.

*Evidentissime.*

Evidentissime adverbium notorium denotat, q. 5. n. 8. Et qualiter accipi soleat? *ibi. nu. 49. v. Adverbium enim illud.*

*Exactor.*

Exactor, quis propriè dicatur? *quæstio. 44. num. 36.*

*Exigere.*

Exigere, sicut repetere pauperem, qui solvendo non est, periculo non caret, *ibidem.*



Exigentes gabellam notoriè injustam, an mortali-  
ter ppeccent? *questio* 38. numero 6.

*Exceptio.*

Exceptio dilatoria est modici præjudicii, q. 44. n. 30. Quod conjunctus non habet mandatum, debet ante litem contestatam opponi, q. 13. n. 3. Quælibet legitima, quæque intra decem dies probabitur, adversus executionem admittitur, eamque impedit, *quest.* 45. num. 38.

Exceptio inventarii non conficit si litis impedit ingressum, q. 57. num. 6. Incompetentiæ dilatoria est, & per consequens ante litem contestationem apponenda, *quest.* 65. §. 1. num. 142.

*Excommunicare.*

Excommunicari possunt divites, qui nolunt pauperibus subvenire, ut eis subveniant, q. 34. n. 6.

*Excommunicatio, Excommunicatus.*

Excommunicatio ob contumaciam ferri potest, q. 65. §. n. 162. Etiam ob contumaciam ex re minima insurgentem, *ibi*. n. 163. Ob contumaciam excommunicatus ante expensarum præstationem adversæ parti factam, aut nisi de mandatis parendo cautionem præstet, non absolvitur *ibid.* n. 164. Limitatur in paupere, *ibid.* num. 175. Excommunicatus nisi solverit intra mensem, licet aliquando intra mensem solvere; non tamen circa finem potuerit, si in malitia non fuit, paupertate excusabitur, *ibid.* Excommunicationis sententia contra pauperem ob non factam solutionem lata, si de ejus paupertate notoriè constet, nulla est ipso jure; si verò notoria paupertas non est, infirmabitur, *ibid.* num. 176.

*Excusatio.*

Excusatio, vide verb. *Præsumptio.*

*Executio.*

Executio sententiæ impeditur quousque melioramenta solvantur, q. 41. n. 19. Et an etiam non liquidato melioramentorum valore procedat? *ibid.* n. 20. Et etiam si ab eo, qui executionem petit, offeratur de solvendis melioramentis cum fuerint liquidata, cautio? *ibid.* n. 21. Et quid si in sententia diceretur, *solutis prius expensis?* *ibid.* n. 22. Retardari non debet ob defectum solutionis melioramentorum, quando in dilatione periculum subesset, quia tunc admittenda esset cautio, *ibid.* n. 23. Vel si incontinenti non adesset factorum melioramentorum probatio, *ibid.* n. 24. Competit contra debitorem ex propria confessione in jure facta jurejurando sententia quæ in rem judicatam transivit, vel instrumento guarentigio, q. 44. n. 1. & 3. Sententiæ arbitri, à qua fuit appellatum, vel in alio casu, qui executionem meretur, retardanda non est, ex eo quòd eam petens, satisfacere cum fidejussoribus non possit? Qualiterque in hoc casu providendum? q. 53. n. 45. Quælibet legitima exceptione intra decem dies probata, impeditur, *quest.* 45. n. 38.

Executioni mandari non potest contractus, vel obligatio, nisi de purificata conditione parte citata Judici liqueat, *quest.* 4. §. 2. n. 117.

Executio contra hæredem sicut contra debitorem principalem, & ad petitionem hæredis sicut ad petitionem principalis facienda est, *quest.* 54. n. 4. Etiam si dicatur tutum, mandandum executioni instrumentum contra debitorem an ipso comprehensum, vel descriptum, *ibid.*

*Executor Testamenti.*

Executor testamenti cui distributio inter pauperes commissa est, potest distributionem facere Monasterio habenti unde Monachos, vel Moniales sustineat; si ultra victum, vel alimenta unde ipsius fabricæ subveniatur, non superest. q. 4. n. 49. Poterit etiam distributionem alicui nobili facere, qui licet unde se alere possit habeat; non tamen pro conditione sua, *ibid.* num. 41. Limita ut *ibid.* n. 48. Si patrimonium testatoris, qui illud inter pauperes distribui jussit, esset parvum. Et talis executor distributionem etiam facere poterit ei, qui licet ad victum necessaria habeat; non tamen pro puellis (quas maritare tenetur) dotandis quamvis de dote nulla à testatore sit facta mentio, *ibid.* num. 42. Et poterit non solum in extraneos; sed etiam sibi ipsi (si pauper sit) aut filiis, vel filiabus alimenta, dotemve congruam non habentibus, distribuere, *ibidem* num. 46. Datus ad distribuendum bona in causam piam, vel pro redimendis captivis: distribuere ea potest pro liberandis carceratis etiam ad pœnam pecuniariam pro maleficiis condemnatis, q. 54. n. 10. Alia vidè verb. *Nuncii.*

Executor testamenti ad distribuendum bona inter pauperes in genere, nullis specialiter designatis, potest inter suos, vel testatoris consanguineos verè pauperes distribuere, q. 62. num. 2. Executoribus duobus testamento constitutis, quorum alter conjunctos testatoris pauperes, alter extraneos elegit, ejus erit præferenda electio, qui testatoris consanguineos nominavit, *ibid.* n. 3. Commissarius testamenti executor non arctatur pauperes de domicilio testatoris nominare, sed extraneos etiam poterit eligere, *ibid.* num. 4. An teneatur ordinem charitatis servare? ut primò in testatoris consanguineos, deinde in parochianos, tertio in pauperes de testatoris loco, quarto in forenses pauperiores, vel magis meritos distribuere? *ibid.* n. 5. Et quid in restitutione male ablatorum in pauperes facienda, an in pauperiores, vel sanctiores necessariò facienda sit, aut in pauperes fieri sufficiat? *ibid.* Nominatus ad distribuendum inter pauperes an se ipsum, vel filios suos pauperes possit eligere? d. q. 62. n. 6. & seqq. præcipuè à n. 16. & seqq. An possit distributionem hanc in nobilem facere, qui pro conditione sua bona non habet? *ibid.* num. 17. Non poterit testatoris filios spurios pauperes eligere; aut præter alimenta eis de jure Canonico debita aliquid distribuere, *ibid.* n. 31. Merus testamenti executor contra hæredes defuncti, aliosque hæreditatis debitores actiones movere non potest, q. 63. n. 1. Potest tamen Judicis implorare officium ut hæres bonorum possessor, hæreditatise debitor bona tradere, ac debita solvere cogatur; *ibid.* n. 2. Ad distribuendum inter pauperes, vel in piam causam datus actionem contra supra dictos movere potest, *ibid.* n. 3. Aut si pro alimentis præstandis nominatus sit, *ibid.* n. 4. Habens à testatore conveniendi potestatem hæredes, vel hæreditarios debitores convenire poterit, *ibid.* n. 5. Vel si cum libero, amplo & generali mandato executor constitutus sit, *ibid.* n. 6. Aut si aliquid ei cum aliis à testatore sit relictum, etiam si de restituendo sit gravatus, *ibid.* n. 7. Executor testamenti (ex receptori sententia) conveniri à legatariis, vel hæreditariis creditoribus non potest, *ibid.* num. 8. Nisi nominatus ad distribuendum inter pauperes fuisset, *ibidem* num. 9.

*Exemptus.*

Exemptus, vel Judicem Conservatorem habens, coram illo, & non alio conveniendus est, q. 47. n. 1. & 6. Non gaudet privilegio exemptionis adversus pauperem, *ibid.* n. 7. & 12.

Exi-



*Exitus.*

Vide verb. *Finis.*

*Expectans, Expectativa.*

Expectantes pauperes, vide verb. *Clerici pauperes,* & verb. *Pauperes.*  
Expectativam habens in forma pauperum, præferatur habenti eam in forma communi, q. 7. n. 25.

*Expellare.*

Expellare & non admitttere idem est, q. 56. n. 109.

*Expensæ.*

Expensarum testium taxatio qualiter faciendâ? & quid in ea attendendum? *quæst.* 4. n. 19.

Expensæ pro eundo stando, & redeundo testibus sunt præstanda, *quæst.* 36. n. 5. Studiorum alimentorum appellatione continentur *d. quæst.* 4. n. 56. Veniunt relicta sustentatione, necessitare, vel victu, *ibidem numero* 57. Eas præstare non tenetur, qui alere jure actionis, & hominis dispositione obligatus est, *ibid.* §. 3. n. 161. Lites an & quando pauperi litiganti præstandæ sint à divite colligante? *q. 39. per tot.* Et quæ ad id necessariò concurrere debeant? *n. 8. & n. 32. & seqq.* Et an tam pro re particulari, quam pro universitate honorum contendenti, præstentur? *ibid. num.* 7. Et an dentur etiam hodie ubi pauperum sunt Advocati, & Procuratores? *ibid.* n. 48. Et an ei, qui ab alio jure sanguinis alimenta consequi potest, concedantur? *ibid.* n. 49. *& seqq. usque ad 62. exclusive.* Non nisi pauperi præstari debent? *ibid.* n. 50. *& 58.* supervenientibus divitiis; cessat hujusmodi expensarum, alimentorumque provisio, *ibid.* n. 51. Et crescente inopia crescere quoque debent, *ibid.* n. 52. An debeant restitui à paupere, qui eas recepit, si succumbat, vel compensari, si vincat? *ibid.* n. 62. *& seqq.* Contra eum qui justam litigandi causam habuit, earum non debet fieri condemnatio *ibid.* n. 65. Secus si non habuit. *ibid.* n. 66. Semel pauperi assignatæ, præstandæ sunt, donec lis debitum finem recipiat, *ibid.* n. 68. Ad quem usque summam possit earum provisio fieri? *ibid.* n. 70. Necessariæ, vel utiles bonæ fidei possessori debentur, *q. 41. n. 1. & sequentibus.* Necessariæ, quæ dicantur, cum de illis restituendis hæredibus de restituendo gravatis, qui illas interim facere, vel coram etiam hæredibus agitur? *ibid.* n. 111. Ante etiam re meliorata, vel eisdem melioramentis perempti debeantur? *ibid.* n. 25. 26. *& 27.* Et quid in utilius tantum? *ibid.* n. 46. Facta à bonæ fidei simplici possessore, vel dominium aliquod in re ( quantumcumque revocabile ) habente an cum fructibus computentur? *ibid.* num. 28. 29. 30. 31. 32. 33. *& 34.* Et vide verb. *Possessor.* Utiles, quæ dicantur? *ibidem n. 35.* Magnæ, vel modicæ, quæ? *ibid.* n. 50. Quæ onerosæ, & magnæ, ad quas dominus pauper non teneatur? *ibid.* n. 57.

Expensas nimis magnas, & melioramenta in rebus Ecclesia faciens, ut eas ante melioramentorum restitutionem nequeat Ecclesia vindicare, censuras incurrit, & poenas latas à Sacro Conc. Trid. sess. 22. c. 11. de refor. contra convertentes in proprios usus res emphyteuticas; vel alia jura Ecclesiæ directè, vel indirectè, *ibid.* d. q. 41. n. 54.

Expensæ necessariæ, quandoque stricto, quandoque lato modo dicuntur, & qualiter? *ibidem num.* 59. Necessariæ, vel etiam utiles ( quantumcumque excessivæ ) solvendæ domino sunt bonæ fidei possess-

fori, si aliunde quam per rei melioratæ venditionem, vel novum creditum contrahendo, satisfacere dominus potest, *ibid.* n. 60. Et qualiter deducantur, quando hujusmodi solvendi facultas non datur? *ibid.* n. 63. Etiam voluptariæ ab eo, qui rem melioratam vendidit, vel statim venditurus sit, in quantum res pretiosior facta est, refici debent, *ibidem d. q. num.* 66.

Expensarum, melioramentorumque taxatio, æstimatio, & solutio, quo tempore attento faciendâ sit? *ibid.* n. 69. *& seqq.* Et an & quando executionem impediât, vide verb. *Executio.* Alia supple verb. *Pauper,* & verb. *Dominus.*

Expensum, & melioratam; in dubio æquivalente videtur, *ibid. dict.* q. 41. n. 73.

Expensæ factæ cum filio in studio id legitimam si pater velit imputantur *q. 59. n. 22.* Et quando secus; *nu. 23. & sequentibus.* Faciendæ cum filio in patris domo, in legitimam, aut in tertium, & quantum imputantur, quantumvis animo credendi facere protestetur pater, *ibid.* n. 18. Et ad hoc ut expensæ hæc conferri debeant, aut in legitimam imputentur, factarum expensarum tempore protestatio à patre fiat necesse est, eas credendi animo facere, *ibid.* n. 19. Petendi tutorem, de pupillis bonis sunt faciendæ, *q. 60. n. 22.* Factæ cum exposito post decennium cum servitiis computantur, *q. 65. §. 2. n. 188.* Nisi Dei Amore, qui infantem suscepit, eas fecisset *ibid.* n. 189. Et qualiter Amore Dei factæ probentur? *ibid.* n. 190.

*Exponere, Expositus.*

Exponens infantem quibus placatur poenis & de hujus criminis atrocitate *q. 65. §. 2. n. 180. cum sequentibus.* Exponere languidum cujuscunque ætatis sit, incurrit poenas contra exponentes infantes constitutas, *ibid.* n. 24. Expositus patrem occidens parricidium non dicitur committere nec ut parricida punitur *ibid.* n. 195. Expositus alentes nullum in eis adquirunt, *ibid.* n. 196. Expositi possunt ad ordines beneficia Ecclesiastica, & dignitates absque aliqua dispositione promoveri legitimique censentur *ibid.* n. 198. Contra *n. 201.* Nec excluduntur statuto requirente ne ex, Judæis Maurisve descendant; neve ad beneficium; aut dignitatem admittendi aliqua macula sint infecti, *ibid.* n. 199. Secus si puri sanguinis aut ex notis parentibus qualitatem desideret, *ibid.* n. 200. Expositis qui ab intestato succedat, *ibid.* n. 203.

*Extensio.*

Extensio non fit in statutis de persona ad personam, *q. 67. numero* 4.

**F**

*Facere.*

**F**acere posse videtur; qui potest facere ut possit, *q. 4. §. 2. numero* 131.

*Facienda, Facta.*

Facienda de proximo, pro factis habentur, *q. 4. §. 2. numero* 121. *& seqq.*

Facta contra prohibitionem legis non tenent, etiamsi in tempus habile conferantur, *quæst.* 22. n. 3.

*Falcem.*

Falcem in messem alienam non licet mittere, *q. 52. num.* 8.



*Fama.*

Fama, aut vulgi opinio an probet paupertatem? *q. 5. n. 30. 31. 32. & 33.*

*Fatalia.*

Fatalia adversus pauperem non currunt, *q. 31. n. 11. & 13.* Et an ipso jure currere desinant? vel per restitutionem pauperi succurratur? *ibid. num. 12.*

*Fatuitas.*

Fatuitas praesumitur potiusquam donatio, *q. 21. num. 6.*

*Favendum.*

Favendum pauperi non est cum alterius injuria, vel jactura, *q. 34. n. 4. q. 39. n. 4. & q. 55. n. 8. & 23.*

*Favor Animæ.*

Favor animæ liberorum commodo & favori praevalet, *in specialib. in ult. voluntatib. post. q. 64. n. 5.*

*Felicitas.*

Felicitas non externis, sed internis consistit bonis vide verb. *Beatitudo.*

*Feudatarius.*

Feudatarius feudo concessio à Principe, nec etiam de plenitudine potestatis privari potest, *q. 42. num. 6.* Privari potest, si domino ingratus existat, *ibid. n. 8.*

*Fictio.*

Fictio in spiritualibus non attenditur, *quest. 62. num. 26.* Quandoque plus operatur in casu ficto quam veritas in casu vero, *q. 65. §. 1. num. 149.*

*Fideicommissum.*

Fideicommissum universale à filio post ipsius mortem alicui relictum imbibitam habet conditionem, si sine liberis decesserit, *in specialib. in ultim. voluntatib. post quest. 64. num. 5.* Fallit si hac formula pauperibus pro conscientiae exoneratione, maleque ablatorum restitutione relictum sit, *ibid. num. 4.* Et quid si de male ablatorum restitutione mentio non fiat? *ibid. num. 6. & 7.*

*Fidejubens.*

Fidejubens pro alio malè uti substantia sua dicitur, *quest. 5. num. 46.* Consentire videtur contractui, in quo fidejebet, *quest. 22. num. 22.*

*Fidejussor.*

Fidejussor, qui diu in promissione conditionali stetit, se à fidejussione liberari, dum non impletur petere nequit, *quest. 4. §. 2. num. 106.* De proximo condemnandus potest se liberari ab obligatione petere *ibid. num. 124.* A paupere peti pro sportulis salario Custodis carceris, Judicis, vel aliorum Officialium sub gravibus prohibetur poenis, *questione 28. num. 68.* Aliquem infra octo dies praesentare promittens, si fuerit requisitus intelligitur, nec ante requisitionem juramento etiam interveniente adstringitur, *quest. 35. num. 8.* Condemnati ad solvendum

eandem quam principalis condemnatus dilationem habet, *quest. 44. n. 11.* An & quando moratoria principali concessa gaudeat, *ibidem num. 75. & seq. usque ad num. 83. exclusivè.* Qui diu in fidejussione stetit, etiam ante condemnationem; vel solutionem, ab ea liberari petere meritò potest, *q. 45. n. 20.* Aut si debitor malè uti substantia coeperit, *ibid. n. 21.* Nisi pro paupere scienter fidejussisset, vel pro eo, qui bona sua dilapidabat, *ib. n. 22.*

Fidejussorem invenire, in quolibet difficile, est, *q. 53. n. 14.* In paupere impossibile reputatur, *ibid. n. 15.*

*Fides.*

Fidem fallere, grave nimis est, *quest. 6. n. 31.* Fides etiam hostibus servanda est, *ibid. n. 39.* Recta in Principe prae caeteris virtutibus micat, *ibid. n. 32.*

*Filia, Filius.*

Filia an possit iteratam dotem, vel alimentera, quae consumpsit, vel perdidit, à patre petere? *q. 16. per tot.* Alia circa hæc vide verb. *Pater.* Naturalis minor norem quam legitima, & naturalis dotem habere debet, *q. 15. n. 23.* Alia circa hæc vide verb. *Dot.* Minor viginti quinque annis sine patris consensu nubens, vel in corpus suum peccans, an à patre exhaereditari, doteve privari tam de jure civili, & Regio, quam Canonico possit? late *quest. 17. num. 1. & seq.* Quae in corpus suum peccavit, aut turpem vitam elegit, si resipiscat, & poeniteat, an post poenitentiam dote, vel hæreditate privari possit? *ibid. n. 7. & seq. usque ad num. 12.* Minor viginti quinque annis, quae in corpus suum peccavit, si postmodum etiam cum indigno matrimonium contrahat, an exhaereditationis poenam evitet? doteque consequatur *ibid. num. 8. & 9.* Major viginti quinque annis absque patris consensu nubens digno, vel indigno, cum dotis promissione, vel sine ea, in corporeve sua peccans, dote, vel hæreditate privari non potest, *ibid. n. 25.* Nec etiam si post prædictam ætatem publicè filia meretricetur, dote, vel hæreditate privari poterit, *ibid. num. 26.* Nec si clandestinè, absque parentum consensu matrimonium contrahat, *ibid. num. 28.* Contra *ibid. n. 24.* De jure consuetudinaria civitatis Neapolis, si filia decimum sextum ætatis excedat annum, exhaereditari non potest, eo quod sine patris consensu nupserit, vel in corpus suum peccaverit, *ibid. n. 27.* Vel si vigesimum secundum ætatis annum excedat, ex aliorum consuetudine, *ibid.* Et quid de jure Fori legum? Pauperis majoris 25. annis quae absque patris consensu nupserit, vel in corpus suum peccavit, an dote, vel hæreditate privari possit? *ibid. d. q. 17. n. 29. & seq.* Quae vigesimum quintum ætatis annum attigit, licet non impleverit, si absque patris consensu nupserit, an dote, vel hæreditate privari possit? *ibid. num. 50. remissivè.* An repetere possit à viro dotem, ut pauperem patrem alat? *quest. 22. num. 39.*

Filius clandestinas contrahens nuptias, incens parentibus, dignè, vel indignè, an exhaereditari possit? *d. q. 17. n. 24. & 28.* Indignam uxorem parentibus invitis ducens, exhaereditari potest, *ibid. n. 11.* Et quid si dignam ducat? *ibid. num. 13.*

Filii spurii Clericorum, veniunt appellatione spuriorum, *q. 4. n. 52.* Naturales tantum, vel etiam spurii, an alimenta non tantum pro vivendi necessitate sed etiam pro dignitate habere debeant, *ibid. n. 65. & 66. & q. 15. n. 27.* Et ad quam usque quantitatem possit eis hodie pro alimentis relinquere? *d. q. 15. num. 28.* Naturales, vel etiam spurii pauperes dicuntur,



tur, si parentes suos alere non possint, *ibid.* nu. 69. Filii; vel descendentes illegitimi, aut spurii an ascendentes alimenta pro dignitate, vel necessitate debeant præstare; *ibid.* n. 70. *remissive*. Et quæ filiis illegitimis debeant parentes præstare alimenta? *ibid.* n. 65. 66. & 67. Et an eis ultra quintum aliquid relinquere pater possit? vide verb. *Pater*, Præsbyterorum (etiam post extravag. Pii V.) à parentibus sunt alendi, *dicta* q. 4. n. 68.

Filius an patri egeno, qui artem ex qua vivere possit cum docere contempserit, subvenire teneatur? *ibid.* n. 61. Qui artificium habet ex quo vivere potest, non tamen decenter, à patre alendus est, *quæst.* 4. §. 3. num. 141. Secus si decenter officium exercere possit, *ibid.* n. 143. Et idem quoad patrem, quem alere debet filius, si decenter officium exercere nequeat, *ibid.* n. 142. Secus si decenter, n. 143. Divitis, dives quoque dicitur, tantumque habere in bonis, quantumvis ejus pater habeat; *ibid.* n. 153. Potest admitti ad officium ad quoad certa patrimonii quantitas requiritur, licet eam non habeat, si tamen pater habet, *ibid.* num. 155. Voto Religionis non adstrictus, Religionem ingredi, existentibus eorum parentibus in magna necessitate, non debet, si aut possit eis subvenire; aut spes sit probabilis fore ut possit; nec est alius, qui subveniat, *quæst.* 11. nu. 1. Nec si voto Religionis adstrictus sit *ibid.* nu. 14. Et quid si solemniter professus est, an Religionem egredi teneatur, *ibid.* num. 15. Et quæ necessitas ad id sufficiat, vel requiratur? *ibid.* nu. 22. & *sequentibus*. Omni jure parentibus subvenire præcipitur, *ibid.* n. 2. & *seq.* Qui cum subvenire parentibus possit, eos in necessitate facere patitur; gravissimam eis contumeliam infert, *ibidem* d. n. 3. Et dicitur necare, qui alimenta denegat, *ibidem* nu. 4. Deserens parentes etiam Divini cultus ratione, anathematizatur *ibidem* num. 10. Et moraliter peccat, *ibidem* num. 13. Qui absque Superioris licentia aliquando castra ob parentum affectionem deseruit, emensio- nis crimine excusatur, *ibidem* n. 17. An valide profiteri valeat ejus parentibus in gravi, seu maxima existentibus inopia? *ibidem*, num. 18. & *sequentibus*. Monachus in gravis parentum necessitatis casu, etiam habitu (si necesse est) dimisso parentibus subvenire tenetur: necessitate verò cessante statim ad Monasterium redire, *ibidem*, numero 19. 20. & 28. Et etiam absque Prælati licentia (si eam non concedat) ut parentum extremæ necessitati subveniat Religionem egredi debet, *ibidem*, num. 27. & 28. Et quid si parentum necessitas non sit extrema, sed gravis, modo ibi dicto? num. 29. 30. 31. & 32. Fortius patri obligatus est, quam domino servus, *ibidem*, numero 11. An & quando matrem pauperem viduam dotare teneatur? *quæstio* 16. numero 24. *remissive*. Familias Advocatus de adquisitis ex advocacy officio potest liberè testari, nec usufructum patri acquirit, nec post patris mortem ea cum fratribus confert, *quæst.* 18. numero 20. Qui patri egeno alimenta negavit, exhæredari potest *quæst.* 42. numero 13. Pauper non tenetur de alimentis patri providere, nisi sibi prius provideat, *ibid.* num. 16. Non tenetur pro debito patris, q. 48. n. 9. Dives pro pecunia mutua à patre recepta paupere, qui ex illa eum aluit, necessariaque pro conditione ministravit, poterit conveniri, d. q. 48. n. 8. 10. & *seq.* Vel si pater pauper emptas merces recipiat, easque ut filios aleret, revendiderit, licet immediate earum pretium in alimenta non fuerit conversum, *ibid.* n. 3. Secus si pater pauper cum recepit, non esset, *ibid.* nu. 14. Fideicommissio gravatus sicut alienare non potest contrahendo; ita nec delinquendo, nec actum agere per quem ad alienationem deveniatur; q. 54. n. 18.

Filia non imputat in legitimam dotem à patre datam, & deperditam, q. 58. n. 9. Mediolanensis patris jussu extra Mediolanum nubens, etsi statutum disponat, ut extra Mediolanum nubens hereditate privetur, ea non privabitur, q. 64. num. 18. Honestè nubere nequit contra, vel præter parentum voluntatem, *ibid.*

Filiorum primus est in successione gradus, sive ex testamento, sive ab intestato, q. 56. nu. 1. Et quæ pars bonorum paternorum antiquo jure filiis erat relinquenda? *ibid.* n. 2. Et quæ de recentiore Authenticorum? *ibid.* n. 3. Et qualiter & in quibus bonis succederent filii? *ibid.* n. 4. De jure novissimo Regio in quibus bonis tam ex testamento, quam ab intestato parentibus succedant? *ibid.* & n. 6.

Filius ab intestato patri succedens quintum pro ejus anima necessariò distribuere non tenetur, nec ab eo per Judices Ecclesiasticos ad id extorquendum, d. q. 56. n. 7. Ab intestato omnia parentum bona filii legitima censentur; *ibid.* Patris hæres, qui inventarium non confecit, an in solidum teneatur? q. 58. n. 9. 10. 11. & 12. Filius vel succedens, qui ad ascendens bona cum aliis descendens vult venire, profectitia bona conferre debet, q. 59. n. 2. Pro quo pater in studio expendi tacitè usque ad tertium, & quintum melioratus videtur, talesque expensas in tertium, & quintum computat. *ibid.* n. 17. Non imputat in tertium & quintum, aut in legitimam sump- tus, quos pater in ipsius domo cum eo esset factururus, quantumvis animo credendi facere protestetur, *ibid.* n. 18. Filius & pater una & eadem persona censentur, *quæst.* 62. nu. 13. Quidquid acquirit, quoad usufructum saltem hodie patri acquirit, *ibid.* numero 14. Fallit in spiritualibus, *ibid.* numero 26. Filii suffragium patri prodest, & è contra, *ibidem* numero 27.

Filius ut parentum necessitati subveniat, Religionem deserere potest, q. 65. n. 29. Et an absque Superioris licentia, vel eo renitente, habituque dimisso? *ibid.* n. 30. Et quæ ad id necessitas, vel paupertas desideretur? *ibid.* *remissive*. Potest à parente propter paupertatem alienari, *ibid.* n. 37. *remissive*.

*Finis.*

Finis vel exitus ad expensarum necessariorum, vel utilium solutionem non attenditur, q. 41. num. 13. & 68.

*Fiscus.*

Fiscus salarium Judicibus, de jure communi, etiam præter sportulas solvit, q. 6. n. 84. & 89. Et quid de jure Regio? *ibid.* n. 100. Litigans cum paupere, tenetur ei de alimentis, litisque expensis providere, q. 39. n. 32. Conveniens debitorem suum ante diem, jus debiti amittit, q. 43. n. 3. Nisi ob Fiscus paupertatem, quia tunc ante diem poterit debitorem suum convenire, *ibid.* n. 12. Potens, & locuples reputatur, q. 55. n. 19. Alia supple verb. *Debitor Fiscus*.

Fiscus an & quando inventarium conficere teneatur, q. 58. num. 16. Equiparatur Ecclesie pauperibus, & piæ causæ, *ibid.* n. 17.

*Femina.*

Fœminæ appetunt marem, sicut materia formam, q. 17. n. 29. Earum proprium munus est, concipere, *ibid.*

*Fœnus.*

Fœnoris nomen extra naturam est, q. 65. n. 5. alia supple verb. *usura*.



*Forma.*

Forma omiffa, actus corrumpit, *q. 53. n. 34. Limita n. 36. & 37.*

*Fornicatio.*

Fornicatio nulla causa justificari potest, *q. 65. n. 68.* In quibus differat à furto? *ibid. num. 72.* simplex de jure Civili nec prohibita nec punibilis erat, *ibid. num. 95.*

*Frater.*

Frater sororem inopem alere compellitur, *quest. 4. §. 3. num. 156.* Et dotare *ibid. num. 157.* & latius *quest. 16. num. 14.* Et sororem etiam naturalem, & spuriam, *d. q. 4. num. 158.* Et justè quoque à patre exhæredatam, *ibid. n. 159.* Ob gavem fratris, vel sororis paupertatem, etiam si voto adstrictus non sit, Religionis ingressum differre non debet, *quest. 11. num. 36.* Limitatur *num. 37. & 38. ibid.* Obligatus per pactum, statutum, vel legem ad sororem dotandam vel alendam; an semel dotatam, iterum dotare, vel alere teneatur, si absque dolo, vel lata culpa dotem amisit, vel alimenta? *quest. 16. num. 2. 3. 14. 15. & 21. in fin.* Et quid si culpa dotem, vel alimenta amisit? Et quæ culpa ad liberandum fratrem ab iterata dotis, vel alimentorum assignatione sufficiat? *ibid. num. 6. & 15.* Clericus & dotare, & redotare sororem ex fructibus beneficii, aliis bonis propriis deficientibus, si absque dolo, vel culpa dotem amisit, adstrictus est, *ibid. num. 16.* Limitatur *num. 20. in fin.* Et non tanquam pauperem tenetur dotare sororem; sed tanquam sororem, ejus conditione, & qualitate attendita, *ibid. n. 17.* Et qualiter id ut Clericus sit securus, faciendum? *ibid.*

Fratris nomine etiam soror continetur, *ibid. d. q. 16. n. 21.*

Frater qui profectitia bona pro necessitatibus, ac indigentis suis, consumpsit, casuve amisit à conferendi onere liberatur, *q. 59. n. 8.* Nec in legitimam eam imputat, nisi dolo, & culpa consumpsisset, *ib. num. 10. & 11.* non potest fratris testamentum inofficiosum dicere quod mulierem, quæ amore capta sui copiam fecerat, tanquam turpem personam instituerit, *q. 65. n. 104.* Ut fratris, vel sororis necessitati subveniat an desere religionem possit? *ibid. n. 31. remissivè.*

*Fraus.*

Fraus præsumitur potius quàm donatio, *q. 21. num. 5.*

Fraudibus via aperienda non est, *quest. 39. n. 2.*

*Fructus.*

Fructus dotis pro oneribus matrimonii servire debent, *quest. 5. n. 32.* Beneficiorum, dicuntur vita, & sanguis pauperum, *q. 7. nu. 30.* Ecclesiæ unitæ verbo, aut factò solùm, tanquam malè percepti restituuntur, *q. 12. n. 12.* Percepti à bonæ fidei simpljci possessore, vel dominium aliquod ( quantumcumque revocabile ) habente, an cum expensis, melioramentis computentur? *q. 41. n. 28. & seqq. usque ad n. 35. exclusivè.* Percepti à bonæ fidei possessore ex meliorationibus etiam post litem contestatam cum expensis non computantur, *ibid. n. 33.* Nec ex melioramentis percepti, sunt restituendi; aut à bonæ fidei possessore compensandi, licet ad fructus restitutionem fuerit condemnatus, *ibid. n. 34.*

*Frustra.*

Frustra requiritur aliquid fieri cujus nullus inde resultat effectus, *q. 60. numero 52.*

*Fur, Furtum.*

Furem quando liceat occidere? *q. 51. n. 21.*

Furtum magnum, vel parvum, ex personarum conditione reputatur, *q. 4. n. 21.* Magnum mortis vindicatur poena *ibidem, num. 22.*

Fur infamiæ, & aliis gravissimis poenis punitur, *q. 65. num. 18. & 20. remissivè.*

Furtum est gravissimum delictum, omni jure prohibitum, *ibid. num. 19.* Paupertate excusatur, *ibid. num. 21.* Amplia ut, *num. 22.* Non dicitur committere, qui in extrema necessitate rem alienam aufert, *ibid. num. 69. & duobus sequentibus.* In quibus à fornicatione differat? *ibid. num. 42.*

**G***Gabella.*

**G**abella quotuplex sit? De multiplici ejus significatione, quidque sub se comprehendat? *remissivè, q. 38. nu. 1.* Odiosa est, & contra eam in dubio judicandum, *ibidem n. 3.*

Gabellarum novæ impositiones, sive exactiones, jure Civili, Canonico, & Regio improbatæ sunt, *ibid. num. 2.*

Gabellam imponere subditis non licet Principi, etiam pro bello gerendo, *ibidem num. 4.* Limitatur *n. 10. & sequentibus.* Nec ratione suæ coronationis, vel quia natus sit sibi filius, vel quia vult filiam maritare, *ibid. num. 5.* Princeps qui pro ipsius commodo absque justa causa gabellam, seu vectigal imponit, maximam injustitiam, & rapinam committit, moraliterque peccat, *ibid. num. 6.* Et etiam non injustam gabellam exigentes, *ibidem.* An possit imponere ob paupertatem subditis dominus etiam inferior, superioremque recognoscens? *ibid. n. 12. & sequentibus.*

Gabellæ impositio est de Regalibus nec aliis quam Imperatori, vel Regi, aut ab eis facultatem habentibus permissum est, *ibidem, num. 13.* Et an soli Regi Romanorum? *ibid. num. 14.* Alia supple verba *Clericus mercator.*

*Generalis Provisio.*

Generali provitioni specialis derogat, *q. 47. n. 7.*

*Genus.*

Genus mortis durius est ipsa morte, *q. 51. n. 15.*

*Gesta.*

Gesta à conjuncto nomine conjuncti absque mandato agente, nec cautionem de rato præstante, valent, si ante litem contestatam opposita exceptio non fuit, nec cautio petita, *q. 13. n. 3.*

*Glossa.*

*Glossa fin. in l. fin. C. de alend. liber. reprobatæ, q. 39. num. 21.*

*Glossæ sententia in cap. 1. de postuland. impugnatæ, q. 9. n. 5. & seq.*

*Gradus.*

Gradus requisitus à lege, vel statuto in eo eligendus, vel præficiendus est alicui beneficio, *q. 1. n. 1.*



gnitati, vel præbendæ? sufficit si de facili, statim, que ab eo possit obtineri, q. 4. §. 2. n. 131.

*Gratiæ Beneficiales.*

Gratiæ beneficiales ambitiosæ sunt, q. 7. num. 19. Limita num. 20. §. 21.

*Gravatus.*

Gravatus de restituendo poterit res fideicommissæ, vel restitutioni subjectas si pauper sit, pro suis, suorumque, quos alere tenetur, alimentis, redemptione, vel excarceratione alienare, *quæst. 22. num. 43.* Et pro filia dotanda, aut dote recepta restituenda: *ibidem, num. 44.* Vel pro illius Religionis ingressus *ibidem, num. 48. §. 49.* Vel pro dotis parte, si incongruè dotata sit, *ibidem, num. 56.* Vel pro nuptiarum apparatu, *ibidem, num. 57.* Et si prohibito tacita sit, sive expressa, *ibidem, num. 45.* Intelligere supra dicta, ut *ibidem, num. 52. 53. 54. §. 55.* Et quid si nominatim ex causa dotis alienationis prohibitio facta sit? an nihilominus fieri ea ex causa alienatio possit? *ibidem, num. 46. §. 47.* Sicut alienare non potest contrahendo; ita nec delinquendo, nec actum agere per quem ad alienationem deveniatur, q. 54. num. 18. In uno, in alio debet relevari, q. 55. n. 29.

Gravatus hac conditione *si nupsit*, sub eaque legatum relictum habebit, quodcumque nuptias contrahat, q. 64. n. 1. Alia supple verb. *legatum.*

*Gravitas.*

Vide verbo *Majestas.*

*Græci.*

Græci nequaquam mercatores in urbe recipiunt, q. 8. num. 1. in fin.

**H**

*Habere.*

**H**abere unde se alat non dicitur qui eo propriis bonis alimenta percipere nequit q. 56. n. 26.

*Habitatio.*

Habitatio, alimentorum nomine continetur, q. 50. num. 18.

Habitationes antiquæ multum ad notabilitatem conferunt, q. 4. §. 4. num. 175.

*Habitus.*

Supple verb. *Potentia.*

*Hæreditas.*

Hæreditas tota etiam magna venit *paupertate relicta*, q. 1. num. 5.

Hæredes patris ejus filias etiam naturales dotare tenentur, q. 15. num. 13. *§. sequentibus.* Nec recipere possunt onus, quod nec recusare potentis cuius hæreditatem susceperunt, *ibidem.* Doctoris, qui promisit legare per annum, si ante moritur, integri anni salarium habere debent, q. 8. n. 34. Et idem in hæredibus Judicis mortui, *ibidem, n. 5.* Et in Advocati hæredibus, *ibidem, num. 16.*

*Hæres.*

Hæres de restituendo gravatus, pure in diem ve sub conditione sumptus consequitur necessarios, quos ante restitutionem fecit, *quæst. 41. num. 9.* Et etiam utiles, *ibidem, nu. 37.* Et eo deficiente, ejus hæredes eisdem sumptus consequuntur, *ibidem, n. 10.* De restituendo gravatus, consequitur sumptus, quos pro litium rerum hæreditariarum tuitione fecit, sive vincat, sive vincatur; modo litem evidenter calumniosam non tractaverit, *ibidem, n. 12. §. 13.* Si in restituendo morosus non fuerit, non compensat cum melioramentis, aut melioramenta cum fructibus etiam post purificatum fidei commissum perceptis, *ib. n. 30.*

Hæredem se contendens an sumptus, quos in lite prosequenda fecit, consequatur? *ibidem, n. 14.*

Hæres mariti ad restitutionem dotis rerum mobilium, se moventium, aut incorporalium annum habet, nec antea pro eis conveniri potest, *quæst. 43. n. 9.* Nisi mulier egestate laboret, *ibidem, n. 10.* Et an post anni lapsum absque alia interpellatione ad interesse damni emergentis, vel ad usuras viduæ cui restituenda dos erat, nenetur? *quæst. 26. nu. 48. §. seq.* Pendente confectione, inventarii, conveniri personalibus, vel hæreditariis actionibus non potest, *qu. 43. n. 14.* Nisi ob exigentis paupertatem, *ibidem, nu. 15. remissive.* Debitoris dilatione debitori concessa non gaudet, *quæst. 44. n. 101.* Nec beneficio, *Ne quis conveniatur ultra quam facere potest*, quod defuncto competebat, *ibidem, n. 102.* A quo relicta sunt centum, quæ erant panes camporem, & si ea non præstiterit, vineam dare gravatus est, si centum illa, quæ penes camporem erant; expendit, licet velit alia centum legatario dare, non satisfacit, poteritque vineam optare legatarius *quæst. 49. numero 2.* Intellige ut *num. 3.* si quantitas illa ut species relicta erat.

Hæreditatis nomen etiam debita includit, q. 56. n. 64. hæreditaria onera inter hæredes dividuntur q. 58. num. 3.

Hæres qui in causa est ut defuncti mariti uxor alteri servire cogatur vel aliter per artem vilem sibi victum quærat indignus hæreditate efficitur, *d. q. 56. n. 36.* Intelligere & limita ut *n. sequenti.* Confectione inventarii durante non potest a creditoribus legatariis, vel fideicommissariis conveniri, *quæst. 57. nu. 5.* Et quid hodie de jure noviore, *ibidem, n. 9.* Et quid in actionibus realibus, & quando hæres ut quilibet alius convenitur *ibidem, n. 8.* Non conficiens inventarium in solidum pro testatoris debitis; legatisque in testamento relictis, licet ejus ad bona non sufficiat, tenetur *quæst. 58. num. 1.* Amplia *num. 7. §. 8.* Etsi plures sunt hæredes unusquisque inventarium suum conficere debet, *ibidem, num. 2. §. sequentibus.* Limitatur, *nu. 5. §. 6.* Quilibet tenetur pro ea parte pro qua hæres est, *ibidem, num. 3.* In actione reali, & in dote quilibet hæredum possessor in solidum tenetur, *ibidem, n. 4.* Hæres pauperis ultra vires hæreditarias ob non confectum inventarium non tenetur, *ibidem, n. 30.* Et an tunc necessaria sit hæredis protestatio? *ibidem, n. 31.* Hac conditione relictus *si nupsit*, nulla alia temporis adjectione interposita; quodcumque nuptias contraxerit, hæreditatem habebit, q. 64. n. 1. An transeat ad hæredem jus quartæ conjugii inopi superstiti debita? *quæst. 56. n. 119.*

Hæres defuncti personam representat, & una, & eadem cum defuncto videtur? & in illum (licet hæredis nulla sit facta mentio) defuncti active, & passive obligatio transit, *quæst. 57. num. 1.* Etiam si in principalis obligatione adsit taxativa *Tantum, ibidem, n. 2.* Poterit pro defuncti debito incarcerari, si



statutum dicat, *ut debitor possit pro debito incarcerari*, etsi de hærede nullam faciat statutum mentionem, *ibid. num. 3.* Comprehenditur in statuto constituyente certam pœnam petenti illud, quod jam solutum erat, adversusque hæredem locum habebit, quando de eo notitiam habuit *ibid.*

*Hieronymus Gigas.*

Hieronymi Gigantis refertur sententia, confirmatur, & intelligitur, *quæst. 60. num. 15. & seq.*

*Homo.*

Homo liber vendi, aut pignorari non potest, *quæst. 22. num. 68.* Et qualiter puniatur creditor hominem liberum scienter à creditore recipiens? *ibid. n. 69.* Et qualiter alienans? *ibid. nu. 72.* Et an ignorantia creditoris, vel alterius in quem alienatio hominis liberi fit, excuset? Et quid operetur? *ibid. num. 70.* Et quid ignorantia utriusque alienantis, & ejus in quem alienatio fit, operetur, *ibid. n. 71.* In adjutorium mutuum generatus est, nullaque re proprius ad Deum accedit, quàm salutem hominibus procurando; hominisque interest, hominem beneficio affici, *q. 51. num. 7. ubi alia circa hæc.*

Hominem liberum vendere, pignorare, alienareve teterrimum est nefas, gravibus pœnis vendicatum, *q. 65. num. 36.*

Homines quietissimi in terrâ viverent, si hæc duo nomina *Meum, & Tuum* tolerentur, *q. 3. n. 3.*

*Honestum.*

Honestum inspicitur in nuptiis contrahendis, & non solum quod licet, *q. 65. num. 98.*

*Honor.*

Honor omnibus divitiis anteponendus est, & debet quis potius mori, quàm honorem non conservare, *q. 4. §. 4. n. 177.* Est maximum bonorum externorum, *ibid.* Honor & vita æquiparantur in jure, *q. 48. n. 10.* Honor, vel contemptio ad divitiarum, vel paupertatis mensuram procedit, tribuiturve, *q. 6. num. 7.* Ob paupertatem, honoris quis diminutionem patitur, *q. 14. num. 7.*

Honor non modò filiis, sed propriæ vitæ antefertur, *quæstio 65. §. 2. num. 213.*

*Hospitale.*

Hospitale auctoritate Episcopi constructum Ecclesiarum habet privilegia, eorumque dispositione includitur, *quæstio 58. numero 20.* Non conficiens inventarium ultra vires hæreditarias non tenetur, *ib. n. 21.*

**I**

*Jaçtare.*

**J**actare jus suum nemo præsumitur, *quæst. 21. n. 4.*

*Idoneus.*

Idoneus est quem virtus probat, *quæst. 6. nu. 29.* Estimatur, non tam patrimonio, quàm fide, *ibid.* Alia supple verb. *Dignus, & verb. Dignior.*

*Ignobilis, Ignobilitas.*

Ignobilis an dicatur indignus maritus? *q. 17. n. 23.*

Ignobilitatem, & paupertatem nemo sapiens maledixerit, *ibid.*

*Ignorantia.*

Ignorantia creditoris, vel ejus in quem alienatio hominis liberi fit, quid operetur? Vide verbo *Homo liber.* Non præsumitur in contrahente, sed scientia conditionis ejus, qui cum alio contrahit, *q. 45. num. 11.*

Ignorantia parentum vel dominorum in filiorum, vel servorum expositione eos excusat *quæst. 65. §. 2. numero 205.* Parentis, vel domini juramento in præfenti probatur, *ibidem numero 206.*

*Illefosus.*

Illefosus de Azevedo rejicitur sententia, *q. 52. n. 43. & seq.*

*Impedimentum.*

Impedimentum facti, vel juris an ad præscriptionem impediendam æquiparetur? *q. 32. n. 14. & seq.*

Impedimentum qualiter à perjurio excuset *q. 65. num. 27. tenuissimè.*

*Impeditus.*

Impeditus non dicitur differre, *q. 17. nu. 38.* Tenetur facere quidquid poterit, ut impedimentum cesset, *ibid. n. 43.* Debet probare diligentiam, *ibid. n. 44.* An satisfaciatur probando impedimentum, nisi probet, quòd fecisset illud ad quod erat adstrictum, ni impedimentum adesset? idque debeat protestari? *ibidem num. 45.* Et an debeat de impedimento excusatur, protestari? vide etiam *quæstio 32. numero 21.* Non excusatur, si impedimentum potuit remove, *ibidem num. 20.* Non dicitur impeditus, qui impedimentum potuit remove, *ibidem.* Debet de impedimento constare, ut impeditus excusatur, *ibidem num. 19.* Impedito tempus non currit, nisi præscripto, *ibidem, num. 12.* Tam reo, quam reo restitutio datur, *ibid. num. 15.* In tempore solvens, à jure suo non cadit, *quæstio . . . atur, licet dederit impedire legitimam q. 54. n. 11. & n. 34.*

*Impensa.*

Vide verbo *Expensa.*

*Imperator.*

Imperator electus, contra pacta, vel concessiones præcessoris venire nequit *quæst. 6. numero 30.* An possit concedere Ecclesiæ, ut contra eam non currat præscriptio? *quæst. 32. num. 5.*

*Impietas.*

Impietas pietatis prætextu committenda non est, *q. 65. n. 11.*

*Impossibilitas.*

Impossibilitas à natura proveniens promissionem inutilem reddit, non quæ ab accidenti, *quæst. 45. n. 5. & 28.* Alia vide verb. *Impotentia.*

Impossibilitas an & qualiter à perjurio excuset? *q. 95. numero 27. remissivè.*

*Impositio.*

Vide verb. *Collecta.*



*Impotentia.*

Impotentia quæ tempore contractus adfuit, an actionis ortum, vel debiti exactionem impediatur? *quæst.* 45. *per tot.* Inveniendi fidejussorem juramento debitoris probatur, q. 44. n. 93. & q. 53. nu. 17.

*Improprietas.*

Improprietas verbi toleranda est ubi lex tolerat, q. 1. n. 23. Et ad æqualitatem servandam, ac inducendam, q. 55. num. 6. Improperia loquutio, vide verb. *Loquutio.*

*Incarceratus.*

Vide verb. *Carceratus.*

*Incerta, Incertitudo.*

Incerta, non sunt imputanda in congrua, *quæst.* 12. n. 21. Pro certis dimittenda sunt q. 39. n. 57. Incertitudo paupertatis favore actum non vitat, q. 20.

*Indocti.*

Indoctis Magistratus concedendi non sunt, q. 6. num. 41.

*Indignus.*

Indignus quis dicatur in matrimonii materia, ut filia ei nubens exheredari, doteve privari possit? q. 17. n. 19-20. 21. 22. 23. Indigno nubere, & turpem vitam agere, in jure æquiparantur, *ibid.* n. 10.

*Inæqualitas.*

Inæqualitas discordiam generat, q. 15. n. 5. Nec causa piæ, aut Ecclesiæ favore sustinenda erit, *ibid.* num. 7. Nec egestatis, aut miserabilitatis ratione admittenda in judicio est, *ibid.* num. 8. Contra *ibid.* n. 9. & seq. Ætatis, vel sexus potioris, vel deterioris conditionis quem reddit, *ibid.* num. 27.

*Infamis.*

Infamis Advocatus esse non potest, q. 9. n. 14. Nec Procurator in Curia Pontificis, vel Regis, *ibid.* nu. 5. Et quid in aliis extra Curiam degentibus *ib.* n. 16.

*Infans.*

Infans adversus canonem non solum, si tutorem habeat, à quo interesse consequi possit, non restituitur; secus aliter, q. 33. num. 12. & 14.

*Inficiatus.*

Inficiatus debitum ad cessionem bonorum, si justam negandi causam habuit, admittitur, *quæst.* 44. num. 68. Alia supple verbo *Negans.*

*Infirmitas, infirmi.*

Infirmi à comparando coram Judice ad deponendum excusantur, *d. quæst.* 36. num. 1. Infirmi in integrum restitutio conceditur, *d. quæst.* 20. num. 4. Infirmi à comparando coram Judice ad deponendum excusantur, *d. quæst.* 36. num. 1. Infirmi à comparando coram Judice ad deponendum excusantur, *d. quæst.* 36. num. 1.

Velasco de Privil. Pauper. Tom. I.

*Ingenium.*

Ingenium magnos facit, non divitiæ, q. 6. n. 70.

*Ingratitudo.*

Ingratitudinis vitium gravissimum, q. 42. n. 1. Ob ingratitude quandoque peccatum incurritur mortale, si contingat contemptus beneficii accepti, *ibidem* num. 2. Contra ingratos apud plures nationes actio prodita erat, *ibid.* *remissive.*

*Ingratus.*

Ingratus amissione beneficii accepti punitur, *ibid.* num. 3. Domine existens libertus, in servitute revocatur, *ibidem* num. 5. Et quæ sit ingratitude in hoc casu sufficiens causa? *ibidem* Ob ingratitude revocari potest donatio, *ibidem*, n. 10. Et quæ ingratitude causa in præsentis sufficiat? *ibidem* num. 12.

Ingratus non est, qui gratis esse non potest, *ibid.* num. 23.

*Ingressus Religionem.*

Vide verb. *Filius*, verb. *Monachus*, & verb. *Religionis ingressus.*

*Inimicitia.*

Inimicitia justam causam excusationi tutelæ præbet, licet culpa ejus, qui excusationem præterdit, acciderit, *quæstio* 54. num. 28. Et ad recusandum Judicem, testes, & similes, licet recusans causam inimicitie dederit, modo ad casum recusationis ordinata non sit, *ibid.* num. 29.

*Inimicus.*

Inimicus satisfacere inimico de non offendendo eum tenetur, si offensionis adsit timor, *quæst.* 53. num. 21. Et quid si pauper sit, nec fidejussorem habeat? *ibidem* num. 22. & 23.

*Injuria.*

Injuriam facit, qui uno Judice relicto, ad alium vadit, q. 52. num. 6.

Injuria corporalis non etiam magna gravis est & qualibet pecuniaria major q. 65. n. 77. dicitur, atrox *ibidem* num. 73. Alia supple verb. *Percussio* Injuriam inferens jussu ejus cui imperanti potestas est, etsi à pœna legis excusetur? non tamen à peccato, *ibid.* num. 80.

*Iniquitas.*

Iniquitas an & qualiter à peccato differat? q. 1. num. 20. *remissive.*

*Inistium.*

Vide verb. *Finis.*

*Injustitia.*

Injustitia propter inopiam faciendū non est, *quæst.* 39. numero 4. & *quæstio* 55. numero 8.

*Inopia.*

Inopia & paupertas; sive inops, & pauper an differant, & in quo? q. 1. n. 14. 19. & 24. Inopia unde dicatur? *ibid.* num. 15. Inopia, & avaritia ad turpe compendium movent, q. 6. num. 12.



Ob inopiam multi deliquerunt, *ibid.* n. 14. § 15.  
Inopia debitoris reddit actionem inutilem, q. 45. n. 6.

*Inops.*

Inops, quis dicatur, Judicis arbitrio relinquatur, q. 4. n. 76. An de bonis futuris possit promittere arthas? q. 18. n. 5. § 6. Alia supple verb. *Pauper.*

*Inquilinus.*

Inquilinus in aliqua solutionis pensionis parte deficiens, expelli potest, q. 33. n. 16. An & quando necessarias, utilesque in re factas deducat expensas, q. 41. n. 40. § 49. Non potest expelli ante harum expensarum a domino factam solutionem, licet inquilini culpa locatio finita sit; *ibid.* n. 5. § 41.

*Inquisitores.*

Inquisitores, vel Commissarii pecuniam prætextu officii extorquentes, excommunicantur, neque ante restitutionem absolvi possunt, præterquam in mortis articulo, q. 27. n. 14. Nisi pauperes sint, *ibi.* Et à quibus hodie possint absolvi? *remissivè ibid.* n. 15.

*Institutio.*

Institutio beneficii majus jus tribuit, quam præsentatio. Et in quo à præsentatione differat? q. 62. n. 24. Et in quo ab electione? *ibid.* *remissivè.*

*Instrumentum.*

Instrumentum Doctoris honorarium continens prius celebratum præsumitur, sicut de dotali dicitur, q. 28. n. 37. Guarentigium, quantumcunque publicum, de jure Civili executionem paratam non habebat, q. 44. n. 2. Si ex statuti dispositione executioni mandari jubetur, & ne contra illud alia, quam solutionis possit opponi exceptio; an possit exequi contra tertium, ab eoque aliæ opponi possint exceptiones? q. 48. n. 3.

**INTELLECTUS AD LEGES**  
juris Civilis, Regii, Canonici, Concil.  
Trident. Ad Motus proprios, & Congregationis Cardinalium declarationes.

*Ex Digesto veteri.*

**I**n intellectus ad text. in l. 3. D. de testib. q. 1. n. 29. Ad text. in l. *Necessario.* 8. D. de pericul. & commod. rei vend. q. 14. n. 14. Et ad l. fin. D. eod. quæst. 26. n. 42. Ad text. in l. *Lutius.* 11. D. de evict. d. quæst. 14. n. 16. § 17. Ad text. in l. *Stipulatio de dote.* 64. § in l. *Dotis promissio.* 69. vers. *Quod enim.* § in l. *Si servus pro filia.* 82. D. de jure dot. quæstio 16. n. 13. Ad text. in l. *Si procuratore.* 8. §. *Igitur si ignoraverunt.* D. mandat. quæst. 31. nu. 12. prope fin. § seq. præcipuè num. 20. § 24. Ad text. in l. *Ad personas.* 15. de jurejurand. quæst. 36. num. 1. § seq. Ad text. in l. *Si instituta.* 27. §. *De in officios.* D. de inofficios. testam. quæst. 39. n. 22. § 27. Ad text. in l. *In fundo.* 39. D. de rei vendic. quæst. 41. n. 74. Ad text. in l. *Bona fides.* 31. D. positi, quæst. 54. num. 20. Ad text. in l. *Papinianus.* 21. D. de minoribus § in l. *Ab hostibus.* 15. §. *fin.* § l. *sequenti.* D. ex quib. caus. major. q. 54. num. 34. Ad text. in l. *Quoties.* 15. D. de re jud. q. 23. per tot.

Intellectus ad textum in l. *Quæ pater.* 51. D. fam. exercisc. quæst. 59. n. 13. § seqq. Ad text. in l. *Si mandavero.* 22. §. *Si tibi centum.* D. mandat. q. 62. n. 22. Ad text. in l. *Palam.* 43. §. *Non est ignoscendum.* D. de ritu nuptiar. q. 63. n. 65. § seq.

*Ex Digesto Infortiato.*

Intellectus ad text. in l. *Imperatores.* 17. D. de tutel. & rationib. distrab. q. 39. n. 31. Ad text. in l. *Lutius Titius.* 78. §. *Hæredum.* D. ad Senat. Consult. Treb. quæst. 1. n. 6. Ad text. l. *Uxorem.* 39. §. *Pater naturalis.* D. de legat. 3. quæst. 15. n. 29. § seqq. Ad text. in l. *Domos.* 61. D. de legat. 1. quæst. 41. n. 75. Ad l. *Si constante.* 25. §. *Quoties.* D. solut. matr. & ad l. *Postquam.* 5. §. *Imperator.* in fin. vers. *Professio autem.* D. ut legat. seu fideicom. nom. caveat, & leg. *Filiusfamilias.* 117. §. *Iidem Principes.* D. de legat. 1. q. 53. num. 40. 42. 43. § 44.

*Ex Digesto Novo.*

Intellectus ad text. in l. *In condemnatione personarum.* 134. D. de regul. jur. quæst. 4. §. 3. n. 145. Ad text. in l. *Rescripto.* 6. & in l. *Honor.* 14. §. *De bonis rebus.* D. de numerib. & honor. quæst. 6. n. 67. § 68. Ad text. in l. *penult.* D. de cessione honor. quæstio. 44. n. 67. Ad text. in l. *Continuus.* 137. §. *Illud.* D. de verbor. obligat. quæstio. 45. nu. 28. 30. § sequenti, § quæst. 53. n. 32.

Intellectus ad textum in l. 1. §. *An bona.* D. de juri Fisci, q. 88. n. 16.

*Ex Codice.*

Intellectus ad text. in *Auth. Quod locum.* C. de conditionib. quæst. 16. n. 6. Ad text. in l. *Quoties.* 15. C. de reivindic. quæst. 23. per tot. præcipuè n. 9. § seq. Ad text. in l. *fin.* §. *Quod si ei.* C. de ordin. cognit. quæst. 39. num. 8. § seq. usque ad num. 21. exclusivè. Ad text. in l. *fin.* C. de Carbon. edict. *ibid.* num. 23. § 27. Ad text. in l. *Domum.* 5. §. *fin.* C. de rescis. reddit. quæstio. 41. num. 45. Ad text. in l. *Incendium.* C. si cert. petat. quæstio 45. num. 31. Ad text. in l. *Neque filius.* 7. C. de reb. credit. quæstio. 51. n. 26. Ad text. in *Auth. Quæ supplicatio.* C. de precib. Imperat. offert. quæst. 53. num. 7. 26. § 45. Ad text. in l. C. de tutor, § *curat.* qui satis non ded. *ibid.* num. 41. Ad text. in l. *Sancimus.* 34. C. de donationib. præfation. num. 5.

Intellectus ad text. in l. *fin.* §. *Donec.* C. de juri deliber. quæstio. 57. num. 9. Ad text. in *Authen. Preterea.* C. unde vir, & uxor, & plenè de ejus materia, quæstio. 56. per tot. Ad text. in l. *Fratres.* C. de inoffic. testam. q. 65. num. 104.

*Ex tribus ultimis libris Codicis.*

Intellectus ad text. in l. *Ad subeunda.* 46. C. de decurionibus & filiis eorum lib. 10. quæst. 6. num. 67. § 68. Ad text. in l. *Placuit.* 4. C. de collat. fundi patrimonial. lib. 11. q. 29. num. 8.

*Ex Fori legibus.*

Intellectus ad text. in l. 2. tit. 8. lib. 3. *Fori leg.* quæst. 39. n. 39. & in l. 45. n. 33. Et ad leg. 12. § *leg. fin.* in fin. tit. 20. eod. lib. *ibid.* d. num. 33. Ad text. in l. 2. tit. 3. lib. 2. q. 53. num. 11. § 40.

*Ex Partitarum jure.*

Intellectus ad text. in l. 6. tit. 18. par. 2. quæstio. 6. n. 67. § 68. Ad text. in l. tit. 7. p. 6. q. 17. n. 6. Ad leg. 6. tit. 4. par. 3. vers. *E despues que los Juezes.* q. 53. n. 12. § 40.

Intellectus ad text. in l. *fin.* tit. 13. p. 1. § l. 19. tit. 7. p. 7. quæst. 57. n. 9. Ad text. in l. 3. tit. 4. p. 5. in l. 5. tit. 15. p. 6. q. 59. n. 16.



Ex nova Regia Collectione.

Intellectus ad text. in l. 1. tit. 4. lib. 4. novae Reg. Collect. q. 65. §. 1. n. 129. Et ad l. 5. t. 21. eod. lib. ibid. n. 146. Intellectus ad text. in l. 1. ad tit. 19. lib. 4. novae Reg. Collect. quæst. 31. n. 28. § 29. Ad text. in l. 1. tit. 6. lib. 7. quæst. 38. n. 26. Ad text. in l. 4. tit. 16. lib. 5. quæst. 39. n. 39. Ad text. in l. 4. tit. 16. eod. lib. 5. n. 33. Ad text. in l. 6. tit. 18. lib. 4. q. 50. n. 20. § seq. Ad text. in l. 10. tit. 1. lib. 4. quæst. 52. n. 40. § seq. Ad text. in l. 4. tit. 21. lib. 4. Et ad l. 2. § 19. eod. tit. § lib. q. 53. num. 8. 9. 10. 28. 40. 44. § 45. Ad text. in l. 23. t. 7. lib. 3. ibid. n. 12. § 40. Ad text. in l. 1. t. 20. lib. 4. ibid. c. 25.

Ex Institutionibus.

Intellectus ad text. in §. Soror, instit. de inoffic. testam. q. 65. num. 104.

Ex Authenticis.

Intellectus ad text. in auth. Ut cum de appellat. cognosc. §. Sancimus, col. 2. col. 8. q. 57. n. 9.

Ex Decreto.

Intellectus ad text. in c. Est probanda, 86. distinct. q. 4. n. 39. Ad text. in c. unic. 15. q. 2. q. 9. n. 25. Intellectus ad text. in c. Cyprianus, 21. q. 3. q. 61. n. 6. ad fin. remissivè. Ad text. in c. fin. 87. dist. q. 65. §. 2. numero 186.

Ex Decretalibus.

Intellectus ad text. in c. De illis, §. desponsalib. § ma- rimon. q. 14. num. 24. Ad text. in c. Siqui testium, §. de testib. quæst. 36. num. 16. § 17. Ad text. in c. Si Clericus laicum, §. de foro comp. q. 52. nu. 24. 25. 16. § 27. Ad text. in capit. Super literis, 20. de script. q. 44. nu. 66. Ad text. in c. Ex parte, 10. de consuet. q. 54. n. 31. § seq. Intellectus ad text. in c. Consuluit, 15. in c. Per scriptas, 26. de jur. patron. § in c. fin. de instit. q. 62. n. 23. § 24. Ad text. in c. 1. de adulter. q. 65. n. 81. Ad text. in c. Quoniam, 40. de simon. ibid. n. 113.

Ex lib. 6. Decretalium.

Intellectus ad text. in c. Qui certus est, de regul. jur. lib. 6. q. 40. n. 4. Intellectus ad text. in c. unic. §. Sanè, de stat. Regular. lib. 6. q. 65. num. 115.

Ex Extravagantibus.

Intellectus ad extravagan. 1. de simon. quæst. 65. n. 114.

Ex Clementinis.

Intellectus ad text. in in clem. In plerisque, §. de elect. q. 7. n. 39. § 40. Ad text. in clem. 2. de hæretic. q. 27. num. 14.

Ex motibus propriis.

Intellectus ad Motum proprium Clementis VIII. de largitione munerum interdicta Religiosis. Et ad Motum proprium Gregorii VIII. de datis, vel acceptis pro justitia vel gratia, q. 27. num. 16. Valasco de Privileg. Pauper. Tom. I.

Ex Concilio Tridentin.

Intellectus ad c. 18. de reform. ses. 24. q. 7. n. 39. Ad c. 1. de reform. ses. 25. q. 4. n. 39. Ses. 21. de reform. c. 2. q. 9. n. 17. § 18. Ses. 25. de reform. c. 12. q. 27. num. 13.

Intellectus ad Concil. Trident. ses. 21. c. 3. de reform. Regul. q. 65. num. 115. remissivè.

Ex declarationib. Congregat. Cardinal.

Intellectus ad declatationem Congregationis Cardinalium c. 2. de reformation. ses. 21. Concil. Trid. q. 9. num. 19. § seq. usque ad num. 25. exclusivè.

Interdictum.

Interdictum unde vi, spoliique actio non solum contra ipsum spoliatorem, sed etiam contra quoscumque ad quos res ipsa pervenit competit, q. 46. n. 5.

Interesse.

Interesse lucri cessantis debetur post moram, quæstion. 26. num. 1. Intellige in solito negotiari, secus si non negotietur, ibid. num. 2. § seq. Et quid probandum sit ut debeatur? ibidem num. 4. § seq. usque ad num. 11. Et quando etiam non solito negotiari debeatur? ibidem num. 16. § 17. Non debetur etiam post moram creditori, qui alias pecunias otiosas habebat, quibus commodè potuisset negotiari, ibid. num. 12. Intelligitur, & limitatur num. 13. § 14. Damni emergentis, etiam non solito negotiari, damno probato debetur, ibid. n. 15. Lucri cessantis, vel damni emergentis, non nisi post moram, tam in foro exteriori, quam interiori debetur, ibid. num. 18. § 19. Et an possit à principio in pactum, etiam ante moram deduci? ibidem nu. 20. 21. § 22. Et certum etiam & determinatum lucrum? ibid. num. 23. 24. § 25. Lucri cessantis æstimationem, modumque à conditione recipit, ibid. nu. 28. Lucri cessantis peti non potest, nec de eo pacisci creditor, qui mutuas spontè, non coactus, neque rogatus pecunias obtulit, ibid. d. quæst. 26. n. 30. Limitatur n. seq. Lucri cessantis, vel damni emergentis absque pacto, vel mora debetur, si vis in contractu intervenit, ibid. num. 32. Limitatur, num. 35. Et quid quando justa est coactio vel vis? ibid. n. 33. In contractibus stricti juris nullum intrescum continetur de jure, ibidem n. 35. Et in eis interesse extrinsecum lucri cessantis venit, ibidem n. 36. In contractibus bonæ fidei venit interesse intrinsecum ex ipsa re proveniens, ibidem n. 37. Lucri cessantis an veniat, debeaturque in contractibus bonæ fidei? d. quæst. 26. num. 38. § 39. Et etiamsi multò plus interfit, excedatque valorem fructuum rei, modumque usurarum, quem leges Civiles legitimum arbitrabantur, si illud poterat lucrari creditor? ibidem n. 40. § 41. Alia supple verb. Creditor, & verb. Debitor.

Interpellatio.

Interpellatio requiritur ut debitor in mora constituatur, quæstio. 25. num. 1. Et an solum requiratur interpellatio ubi dies obligationi appositus non est? vel etiam si dies, vel certum tempus à lege, sive ab homine obligationi constitutum sit? ibid. n. 3. 4. 5. 6. § 7. Et quid si juramentum intercedit? ibid. num. 8. § 10. Et ad ad constituendum debitorem in mora unica sufficiat judicialis, vel extra judicialis citatio? vel trina requiratur? ibid. n. 2. Requiritur, nec



sufficit scientia sola ubi quis ad aliquem actum commovendus est, *quest. 40. numero 4.* Non constituit debitorem in mora, qui à principio non erat solvendo, idque notum creditori erat, *quest. 45. numero 26.* Alia suple verb. *Mora*, & verb. *Debitor*, & verb. *Paupertas creditoris.*

*Inventarium.*

Inventarii non confecti exceptio litis ingressum impedit, *questio. 57. num. 6.* Inventarium non conficiens in solidum pro debitis legatisque à defuncto relictis tenetur, *questio. 58. num. 1. & seq.* Est caput rationum, *questio 60. n. 2.* Contra non conficientem inventarium est præsumptio juris, & de jure quod res hæreditarias subtraxerit adversus quam non admittitur probatio, *d. q. 58. num. 23.*

*Joannes Gutierrez.*

Joannis Gutierrez rejicitur distinctio *q. 52. num. 44. & seq.*

*Judex.*

Judex non debet impartiri officium suum, nisi petenti, *questio. 35. num. 1.* Etiam si ad ipsum Judicem dirigatur dispositio, quia debet intelligi, *Si petatur, ibidem num. 2.* Ampliatur *n. seq.* Poterit publicatis attestantibus testes admittere, nisi pars opponat, *ibidem num. 6.* Non potest ferre sententiam parte non petente, *ibidem nu. 9.* Ex officio, etiam non requisitus dabit curatorem ad litem ei, qui lite pendente curatore coepit indigere, quia furiosus, vel prodigus factus, *ibidem numer. 10.* Advocatos pauperibus, & miserabilibus personis, etiam nemine petente, dare tenetur, *ibid. n. 11. de quo vide latius infra.* Debet impartiri officium suum etiam non petitum, licet privatam utilitatem respiciat, si miserabiles personas, actumque respiciat pium, *ibid. n. 12.* Et in causa alimentorum, *ibid. n. 14.* Et in causa dotis, *ibid. n. 15.* Compellere non potest partes ad concordiam, vel compromissum, *d. quest. 35. n. 17.* Limitatur in paupere cum divite litigante, *ibid. n. 18.* Potest impartiri officium suum non petitum, cum periculum animæ vertitur, *ibid. n. 19.* Non consequitur præmium ordinatum capienti bannitum, vide verb. *Potestas*, & verb. *Præmium.* Non debet admittere ad accusandum, non habentem 50. in bonis, nisi suam, vel suorum injuriam prosequatur, *quest. 4. n. 79.* Magnæ, timendæque esse debet autoritatis, *quest. 6. n. 2.* Vilis, aut contemptibilis esse non debet, *ibid. n. 8.* Creandus est, qui splendorem publicum augeat, *ibidem nu. 9.* A cupiditate, & avaritia alienus esse debet, *ibidem num. 10.* Magis publicis, quam privatis utilitatibus studere debet, *ibid. num. 16.* Dicitur Princeps, quod Republicæ, vel Civitati præsit, primumque teneat locum, *ibid. n. 19.* Creandus est, qui per se non per Adessores Rempublicam genere possit *ib. n. 43.* Non indiget divitiis conservandam, augendam quo tam suam, quam publicam Majestatem *ibidem 70.* Debet relaxare pauperem à carcere, si creditor, qui eum in carcerem detrudi fecit, de alimentis ei non provideat, *q. 39. n. 34. & 37.* Et qualiter contra creditorem absentem, nec pauperi alimenta præstantem procedat? *ib. n. 36.* Et si debitor infirmetur, nec eum curari faciat creditor, poterit eum judex relaxare, *ibid. n. 37.* Laboris ratione sportulas etiam præter salarium habere debet, *quest. 28. num. 5.* Ampliatur *num. 4. 5. & 6. ibid.* A pauperibus sportulas exigere nequit, *ibid. num. 41.* Nec si pauper spontè aliquid pro salario, vel sportulis offerat, illud recipere potest, *ibidem num. 42.*

Potest cogere Advocatum ut absque mercede pauperem adjuvet, *ibid. numero 47.* Ad idque etiam suo officii privatione Advocatum compellere, *ibid. nu. 48.* Omnino tenetur partibus (pauperibus præcipue, ac miserabilibus) de Advocato providere, *ibid. n. 49.* Non providens pauperi de Advocato mortaliter peccat, *ibid. n. 50.* Ad quem potest compellere notarium Judicis à quo, stante paupertate appellantis, ut absque salario illi det processum copiam, *ibid. n. 61.* Et sub pœna privationis officii, *ib. n. 62.* Sæcularis an possit Clericos, vel Religiosos ad venditionem frumenti tempore necessitatis compellere? ad taxamque à sæculari Principe impositam servandam, tam de jure Regio, quam communi illorumque fructus ad id sequestrare? *quest. 24. n. 5.* Non potest Clericum distringere, vel condemnare, *quest. 52. n. 3.* An possit adiri ab Ecclesiasticis, si Ecclesiasticus negligens sit? *ibid. n. 12.* Non debet, nec potest in Ecclesiasticam se intromittere jurisdictionem, *n. 10.* Ecclesiasticus, pariter in temporalem se intromittere jurisdictionem non debet, neque potest, *ib. n. 9.* Adiri poterit à laicis, si sæcularis negligens in administranda justitia sit *ibid. n. 12.* Etiam hodie de jure Regio est competens inter laicos pro legato facto alicui pio loco Ecclesiæ, capellæ, vel hospitali autoritate Episcopi constructo, pro Missis, aut anniversario dicendis, Cruce, vel calice reparandis, *q. 52. n. 44.* An competens sit in causa dotis, vel alimentorum, sive in testamento relictorum, sive aliter debitorum? *d. q. 52. n. 50. & seq.* Faceret vim exequendo appellationem mota; non admittendo contra lapsum temporis, exceptionem inopiæ, *q. 31. n. 11. pag. 2. ad med.*

Judex pro jurejurando recipiendo à personis egenis, vel valetudinariis ad earum domum mittere debet. *q. 36. n. 1.* In dubio, pauperibus, ac miserabilibus proferre sententiam debet, *quest. 55. n. 18. & 24.* Et regulariter in dubio pro quibus judicare debeatur? *ibid. n. 20.* Potest in miserabilium causa etiam post conclusionem, testes interrogare, *ibid. n. 12. & seq. in fin.* Satisfacere in initio officii debet, *q. 53. n. 1.* Et quid si satisfacere non possit an juratoria sufficiat cautio? *ibid. & nu. 40.* Precibus calamitosorum iudicari non debet, *d. q. 55. n. 8.*

Judicis arbitrio relinquitur, quis pauper dicatur? *questio 4. num. 75. & num. 150. in fin. 164. & 171.* Limitatur *num. 78. ibid.* Et etiam ad hoc ut appellationis tempora non currant, quæ sufficiens paupertas sit Judicis arbitrio relinquitur, *questio. 31. numero 25.* Et ad effectum ut colligens dives alimentata, litisque sumptus pauperi colliganti præstet, *q. 39. n. 71.* Et vide verb. *Pauper.* Et quæ alimenta, pauperibus à creditoribus incarcerationis præstanda sint? *ibid. n. 73.* Et quæ paupertatis probatio ad tribuendum fore electionem sit sufficiens, *q. 52. n. 64.* Et quando cautio de non offendendo juratoria sufficiens sit, *questio 13. n. 24.* Quis inops dicatur, *questio 4. n. 76.* Et quæ miserabiles personæ, *ibid. n. 77.* An ex rei conditione & creditoribus satisfieri, & domino sufficienter possit provideri, *q. 4. §. 4. n. 178.*

Judex Ecclesiasticus an filiam patris hæredem ab intestato decedentis compellere possit, ut quintum pro parentis anima distribuatur? *q. 56. n. 7.* An ob paupertatem multam præcisè teneatur remittere; aut in ejus resideat potestate? *q. 65. n. 56.* Cujus violatur præceptum contumaciæ pœnam imponere potest, *ibid. n. 138.* Etiam si nullum jus habeat actor, *ib. n. 139.* Et etiam incompetens reum vocaverit, *ib. n. 140.* Etiam incompetens schedulæ agnationem fieri jubere potest, *ib. n. 148.* Non potest expensarum præstationem ob contumaciam remittere, *ib. n. 258.* Requisitus super expensarum condemnatione, eam intermittens, de suo restituere ac resarcire parti læsæ tenetur, *ibid. num. 159.*

Etiam



Etiā non petenti in criminalibus copiam processus, & indiciorum dare debet, q. 66. n. 3. Si reus se defendere nolit, ex officio tenetur veritatem, defensiones, & innocentiam ejus investigare, *ib. n. 8.* Et de advocato, Procuratoreque ei providere, *ibid. n. 9.* Reo etiā non petenti ante torturam copiam processus, & indiciorum dare debet, *ib. n. 10.* Contra n. *seq.* Quid ad torturam non data copia processus, & indiciorum processit ea non petita excusatur in syndicatu, *ib. n. 12.* Pauperibus, ac miserabilibus etiā non petentibus omnino tenetur copiam processus, & indiciorum dare, *ib. n. 14.* Amplia ut n. 15.

Judicis arbitrio relinquitur quis in hac specie pauper dicatur, *ib. n. 16.* Et in casu, & materia. *Auth. Praterea, C. unde vir, & uxor. q. 56. n. 43.* Et ad hoc ut per modum saltem provisionis sententiam interlocutoriam contra debitorem pro alimentis intra tempora conficiendi inventarium obtineat, debitaque possit ab eo exigere, q. 57. n. 15.

*Judicium.*

Judiciorum strepitus & lites diebus festis conquiescere debent, q. 65. n. 27. *remissive.*

*Julius Cæsar.*

Julius Cæsar quid in favorem pauperum debitorum circa debiti remissionem, ac solutionem statuerit? q. 44. n. 34. & q. 94. n. 8.

*Juramentum.*

Juramentum debet intelligi, *rebus sic stantibus*, q. 14. n. 3. & q. 49. *num. 14.* Interpellationem supplet, jurantemque abique interpellatione constituit in mora, q. 25. n. 9. Creditori, qui lucri cessantis, vel damni emergentis semiplenè interesse probavit pro certo, & determinato interesse deferri debet, q. 26. *num. 11.* An possit tollere, vel super eo dispensare Princeps sæcularis? vide verb. *Princeps.* Semper intelligitur præstitum, *Superioris auctoritate salva*, q. 44. n. 161. Duplex præstandum est à paupere, qui ad cautionem juratoriam admitti desiderat, & qualiter? q. 53. n. 18.

Juramento partis probantur, quæ in animo consistunt, *quest. 14. num. 27.* Probatur impotentia interveniendi fidejussorem q. 44. n. 93. & q. 53. n. 17.

Jurans se restitutum, vel facturum, paupertate excusatur, q. 27. n. 6. Limitatur, n. 7. & 8. & vide q. 33. n. 22. & 23. Canonem solvere quolibet anno jurans, si primo deficiat anno, biennio, vel triennio non expectato à jure suo cadet, q. 33. n. 17. Solvere quolibet anno 50. usque ad decem jurans, si in uno deficiat; an pro omnibus virtute juramenti conveniri possit? *ibid. n. 18.* Solvere canonem jurans, an si paupertate non solvat, excusetur? q. 33. n. 22. & 23. Non opponere compensationem jurans si paupertate prematur; juramento non obstante poterit compensare, *ib. n. 25.* In pecunia numerata simpliciter, vel cum qualitate, & non aliter, solvere jurans, an æstimationem solvendo, si pauper sit liberetur? q. 49. n. 10. 11. 12. 13. & 14.

Jurans promissa adimplere, si paupertate non adimpleat; immunis est, q. 65. n. 27. Et quid si jurans difficultatem seu impotentiam adimplendi prævidit? *ibid.*

*Jurisdicção.*

Jurisdictiones Ecclesiastica, & Sæcularis distinctæ sunt; & confundi non debent, q. 52. *num. 7.*

*Jus.*

Jus non favet ei, qui se in necessitate posuit, *quest. 54. n. 1.* Speciale per generalem prohibitionem non

corrigitur, *quest. 52. n. 42.* Collectandi est de Regalibus, q. 38. n. 13. Et an aliis, quam Imperatori, vel Regi Romanorum competat? q. 38. n. 14. Suum jactare nemo præsumitur, q. 21. n. 3.

Juris Canonici dispositioni, etiā in foro Civili, cum ratione peccati agitur, standum est q. 15. n. 11. Et in causis piis, q. 52. n. 40.

Juris professores honoribus decorandos, Justinianus, & aliis divi statuerunt Imperatores, q. 6. n. 30. & n. 51. & 52.

Jus adeundi hæreditatem alicui competens non efficit ut locuples dicatur q. 56. n. 25. Quartæ conjugii pauperi superstiti debitæ an ad hæredes transeat? *ibid. n. 119.*

*Jussus.*

Jussus illius qui imperare potest à poena excusat eum qui actum facit, per quem si jussus non foret eam incurreret, q. 65. n. 46. Limita in atrocissimis delictis *ib. n. 47.* Licet à peccato non excuset? *ib. n. 80.*

*Justitia.*

Justitia non novit patrem, non novit matrem veritatem novit, personam non accipit, Deum imitatur, q. 55. n. 8.

**L**

*Labor.*

**L**aborantes debito præmio fraudandi non sunt, q. 6. n. 45. & *seq.* & n. 53.

Labor sine mercede esse non debet, q. 28. n. 1. Et labori debet commensurari præmium, d. q. 6. n. 54. Advocatorum vix æstimationem recipit q. 28. n. 9.

Labor est irritus repugnante Natura, q. 59. n. 14. Corporalis diebus festivis prohibetur, q. 95. n. 28. Limitatur necessitatis ac paupertatis ratione, *ibid. n. 39.* Ampliatur, *ibid. n. 4.* Intellige ut, n. 41.

*Læsus.*

Læsus sua culpa an restituatur. q. 54. n. 2. & 34.

*Læcus.*

Læcus olim poterat se foro Ecclesiastico submittere; secus hodie de jure Regio, q. 52. n. 5. Adire poterit judicem Ecclesiasticum, si Sæculari negligens in administranda justitia sit, *ibid. n. 12.* An conveniri coram judice Ecclesiastico pro rebus Clerici, vel Ecclesiæ possit? *ibid. n. 24.* & *seq.* præcipuè n. 28. 30. & *seq.* usque ad n. 35.

*Languidi.*

Languidos exponens qualiter puniatur? vid. verb. *Exponens.*

*Legatarius.*

Legatarius cui centum quæ penes campforem sunt, legata fuerunt, & si hæres ea non præstiterit, vinea relicta est; non tenetur alia centum accipere ab hærede, si vineam velit, q. 49. n. 2. Intellige ut *num. 3.*

*Legatum.*

Legatum relictum habenti unde vivere possit, non tamen secundum conditionem suam dicitur